

ההדרה למזעזעה

גיליון שבועי ללומדי סדר קדשים בדף היומי | עיונים • פנינים • הלכות • מושגים • תמונות

הליכות חולין

הערות ע"ס הדרה הגאון רבי יוסף רקוב שליט"א ראש כולל 'מורשה ודעת'

מב.

רש"י ד"ה נפלה מן הגג, ואין טעם בטריפות שהלכה למשה מסיני הן, צ"ב מדוע קבעו רש"י כאן על נפולה דוקא.

ובבית הלוי ח"ב ס' ל"א הביא בשם הרשב"א [להלן נ"א: ובתורת הבית] שהק' בכל נפולה למה ל"מ שישחטנה מיד ויבדוק אותה מריסוק איברים, והלא קי"ל דגם בעמדה בעיא בדיקה וגם אחר מעת לעת לחד מ"ד הרי דמה שנפולה אסורה [זולת הנך אופנים] הוא גם אחר בדיקה וק' מ"ט.

וכ' הרשב"א בשם רש"י שהיא הל"מ ואין טעם נודע בכל הטריפות, והרשב"א גופיה כ' דתוך מעל"ע עדיין לא ניכר בה הריסוק כראוי ולכן ל"מ בדיקה.

המשך בעמ' 2 <<

קיצור דיני טריפות וברייתתם

הרב דניאל פלינט שליט"א

כל ששחטה בתוך מעל"ע טריפה ודאי היא, [ועי' בסימן ה' אות ג], ולפ"ז י"ל דמש"כ רש"י ואין טעם בטריפות היינו בפרטים אלו דמ"ש מאורע זה שקבעה המשך בעמ' 4 <<

טריפות אליבא דהלכתא

הרב דניאל פלינט שליט"א

מתני', אלו טריפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגררת, לעיל לבב, מסקינן בגמ' דאלו פסולן בשחיטה והוון כנבילה ולא רק כטריפה (בנפק"מ בין נבילה המשך בעמ' 11 <<

פלפולא דאורייתא

הרה"ג רפאל סויד שליט"א

הנה לאחרונה בעקבות הטילים המגיעים מגבול הצפון, חלק מהפרות הן בגדר ספק טריפות, משום שאחת הטריפות היא "חרותה" [עי' שו"ע יו"ד ס' לו המשך בעמ' 29 <<

פניני הדרה

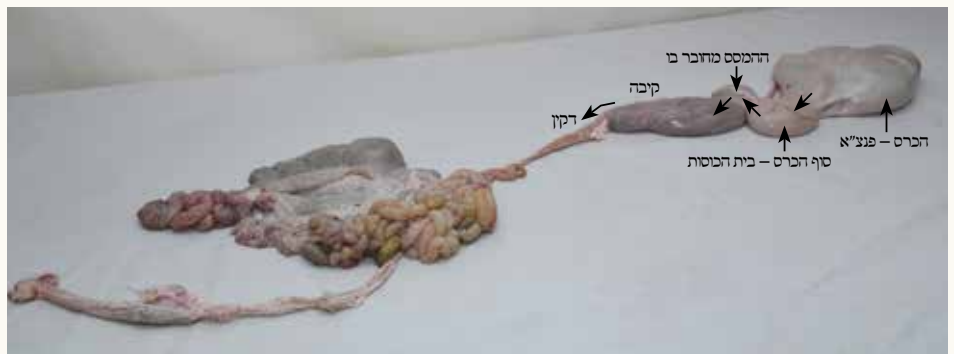
הרה"ג אהרן פוטולסקי שליט"א

א. בגמרא בדף מ"ב ב', מבואר שחרותא היא מהטרפויות שלא הזכירו מפורש במשנה ריש אילו טריפות, והיא בהמה שצמקה הריאה שלה ונתקשתה כחריות המשך בעמ' 31 <<

מראה כהן

ב"ה זכה דורנו לריבוי ספרי עזר ומראות בכל הנוגע לדיני שחיטה וטריפות והמסתעף. המדור שלפנינו מתייחד בכך שהובאו בו תמונות אשר ברובן אינם כנמצא בספרים. כמו כן במדור זה לא הסתפקנו בתמונות כלליות אלא במיקוד דברי הגמ' והמפרשים בדיוק מירבי (ראה לדוגמא בסוגיית בשר החופה את הכרס).

המחשבות ייחודיות ללומדי סדר קדשים

המשך בעמ' 34 <<

הגיליון מוקדש לרפואת אאמז"ר רבי ישעיהו צבי בן אסתר | לרפואת הגאון הצדיק רבי חזקיהו דב הכהן בן שושנה לרפ"ש בתושח"י דבורה בת פרלה לרפואה שלימה | חי ערן בן עליזה לרפואה שלימה | אסתר הענדל בת רייזל לרפואה שלימה

ולדרכו של הרשב"א ניחא מש"כ רש"י על נפולה דהוא הל"מ דלולי זה היה מועיל בה בדיקה.

אמנם בבית הלוי העיר ע"ד הרשב"א, דרש"י גופיה כ' בביצה ל"ד. ולהלן נ"א: דריסוק איברים הוא דבר שאינו ניכר בבדיקה לעולם אלא דקים להו לחז"ל דבטרפות של ריסוק איברים א"א לחיות יותר ממעל"ע ולכן לעולם בתוך מעל"ע א"א להתיר, ומה דאח"כ בעיא בדיקה הוא מחשש נוסף שמא ע"י הנפילה אירע בה אחד מ"ח טריפות, וק' על הרשב"א שכ' בשם רש"י טעם אחר בהא דל"מ בבדיקה. אמנם גם לשי' רש"י יל"ע דא"כ השוחט נפולה בתוך מעל"ע יהא דינה רק כספק טריפה ול"מ כן דהא הוא אחד מ"ח טריפות ואטו יש אחד מן הטריפות שאין הית"מ שיעבור בו על ודאי איסור טריפה, ועוד תיקשי להראשונים הסוברים דכל ספק טריפה מותר וא"כ איזה איסור יש אם שחט את הנפולה בתוך מעל"ע.

ונראה מזה דגם לד' רש"י כל ששחטה בתוך מעל"ע נשלם בה השם טריפה בהדי שחיטה, דהנפולה מצ"ע משוי לה בשם טריפה אלא דמתנאי הטריפה שלא יהא זה דבר העומד לנתבטל, ומשו"ה אם עבר מעל"ע ונסתלק ממנה חולי הריסוק איברים אינה טריפה אולם כל ששחטה בתוך מעל"ע טריפה ודאי היא, [ועי' בסימן ה' אות ג'], ולפ"ז י"ל דמש"כ רש"י ואין טעם בטריפות היינו בפרטים אלו דמ"ש מאורע זה שקבעה תורה שעושה אותה טריפה [אם שחטה בתוך מעל"ע] משאר מאורעות שאע"פ שאפשר שלא תחיה מהם אינה טריפה.

[ואולי יתיישב גם ד' הרשב"א, דהרשב"א לא הביא מד' רש"י דהטעם דל"מ בבדיקה הוא משום דאין טעם בטרפות, אלא שכ' הרשב"א דלפי סברת רש"י מצינו לומר דמה"ט גם ל"מ בבדיקה דכך נאמר בדינו דהשם טריפה של הנפילה ל"מ ביה בבדיקה של אחר שחיטה וכל ששחטו נשלם בו השם טריפה עם השחיטה, ול"א דאיגלאי מילתא למפרע שלא היה בה ריסוק].

שם ובבית הלוי כ' דלפ"ד הרשב"א בד' רש"י דהא דל"מ בבדיקה הוא הל"מ, נמצא דהטרפות שבה אינה מחמת חולי דהא אין בה ריסוק איברים ומ"מ טריפה היא עד אחר מעל"ע, ולפ"ז ח' דבכל נפולה ששהתה מעת לעת החלב שחלבו ממנה תוך מעל"ע אסור, דעד אז היתה טריפה דהא ברש"י מוכח דגם כשאין ריעותא יש בה שם טריפה. ותימה דבגמ' דס"ח: מפורש דטריפה אין לה היתר, ולול"ד צ"ל דלד' הרשב"א [בד' רש"י] השם טריפה נשלם בה עם השחיטה, וגדרם של דברים דהשם נפולה [מחמת שמצוי בו ריסוק איברים] מהני לחול בה שם טריפה אלא דכ"ז שעלול להסתלק לא חל הדין טריפה ורק עם השחיטה נשלם בה השם טריפה וצ"ע.

שם, בבית הלוי כ' דרך אחר דד' רש"י הם כלל בכל י"ח הטריפות, ולומר דמה שאינה חיה אינו גורם כלל את האיסור, דהא קמן שאכלה סם המות אע"פ שודאי תמות אינה טריפה, וכן מסוכנת אינה טריפה, וס"ל לרש"י דמזה יש ללמוד דטרפות אינו מחמת שלא תחיה אלא הל"מ ומה שאמרו שאינה חיה הוא רק כלל על איזה טריפות נאמר האיסור.

ויל"ע דהא אמרו בדנ"ד. דבי יוסף רישבא מחו בגידא דנשיא וקטלי אתו לקמיה דריב"ב אמר להו וכי להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים וכו' והא קא חזינן דמתה גמירי דאי בדרי לה סמא חייא, וממה שסברו להוסיף אותם לכלל הטריפות ש"מ דכל שיש לה פגם באיברים ומחמת פגם זה א"י לחיות הוי בכלל הטריפות למ"ד טריפה אינה חיה.

ובדוחק י"ל דבהל"מ נאמר שכל חסרון באיברים שאינה חיה מחמתו הוי בכלל טריפות אע"פ שאי"ז הטעם, ושוי"ט דגמ' בדנ"ד. הוא למה לא כללוהו חכמים בהדי הטריפות דמאחר וג"ז פגם שאינה חיה עמו ראוי לומר דג"ז בכלל ההל"מ [ולא שהטעם הוא מחמת שאינה חיה].

מג:

- אמר עולא ישב לו קוץ בוושט אין חוששין שמא הבריא, האי ישב לו קוץ בוושט הכוונה שניקב העור הפנימי, ואינו טריפה כיון דקיי"ל ניקב זה בלא זה כשר, ואילו היינו חוששים שניקב גם החיצון טריפה היא, ולד' רש"י ל"מ בה בבדיקה, ולד' ש"ר דמהני בבדיקה האוסרים היינו כ"ז שלא בדק דומיא דספק דרוסה, ועי' להלן.

ועי' ברא"ש בסימן ז' שכ' בזה"ל ואפ"ל למאן דלא חייש בקוץ היינו לפי שמוצאין אותו תחוב בעור הפנימי לבד אבל כשמוצאין נקב בפנימי יש לחוש שגם החיצון ניקב ואין לו בבדיקה עכ"ל, ואין כוונתו דישב לו קוץ אי"ז נקב, אלא דבישב לו קוץ הדבר המנקב קיים בפנינו וכיון שאנו רואים הנקב הוא רק בפנימי ולא בחיצון ובזה י"ל דלא חיישין שמעיקרא היה הקוץ תחוב גם בחיצון אלא שחזר לאחוריו, משא"כ אם הדבר המנקב אינו בפנינו כה"ג אם יש נקב בפנימי לכו"ע ראוי לחוש שגם בחיצון יש נקב.

- התוס' כ' דישב לו קוץ הוא ספק הנוטה לאיסור, ולכאו' כוונתם דשכיח שהקוץ מנקב גם את העור החיצון.

וכ' הגרע"א דע"כ מוכח מדבריהם דשמא הבריא הכוונה שמא ניקב, דאם נאמר דשמא הבריא הכוונה שמא עלה בו קרום, תיקשי בממ"נ דאין לומר דאילולי הקרום יש הוכחה ממה שעתה הקוץ הוא רק בפנימי שלא היה הנקב בחיצון דאטו משום שעלה בו קרום אינו חוזר ומנקב את החיצון ועדיין יש הוכחה ממה שעתה החיצון אינו נקוב, וע"כ דד"ז ל"ה הוכחה, ומה שאמרו שמא הבריא הכוונה האם לחוש שהנקב אירע לפני זמן מועט [שלא היה שהות לעלות קרום] ואז יש בבדיקה או לזמן מרובה ולא תועיל הבדיקה, וא"כ איך קרוי כה"ג נוטה לאיסור, ואטו שכיח יותר שישב הקוץ לזמן מרובה מסמוך לזמן השחיטה, וע"כ דהספק הוא אם ניקב או לא ולעולא אין חוששים שמא ניקב, ותיקשי איך ד"ז מתיישב עם מש"כ תוס' בד"נ: דשמא הבריא היינו שמא עלה בו קרום.

ועפ"י המבואר ניחא ששני העניינים נכונים, דהנוטה לאיסור הוא שניקב הקוץ גם את החיצון, אכן בלא בבדיקה נטיה זו חמירא מספק דרוסה משא"כ אחר בבדיקה שיש קצת הוכחה חזר הדבר להיות שקול כספק דרוסה.

- רש"י ד"ה ישב לו קוץ וכו' וקורט דם אין בה בפנים, ובתוד"ה ישב כ' דגם אם יש דם לא חיישין כיון דעולא ס"ל דאין חוששים.

והראשונים כ' בשם התוס' דבכה"ג שאין דם גם לדין דחוששים לספק דרוסה מותר, והוכיחו כן ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, ועי' בר"ן ושי"ר שדחו ראייה זו.

והנה מד' רש"י מוכח דעור פנימי של וושט אין מצוי בו דם, דאל"כ פשיטא דליכא ריעותא במה שיש דם, דהא ישב לו קוץ הכוונה שניקב העור הפנימי.

ומאיך צ"ל דשייך שיהא שם דם גם ממקום אחר [שנסרך שם ממקום אחר] דאל"כ איך התירו התוס' כשיש דם והא הפנימי אין בו דם ומנין בא הדם אם לא מן החיצון, וע"כ שיכול לבא ממקום אחר. וייתכן דהראשונים בזה לטעמייהו, וכו"ע מודו דבנמצא קורט דם

נבילה לענין טומאת משא ומשו"ה הוא נמנה בכלל הטריפות, אכן עיקור סימנים שאין בו טרפות כלל וכמ"ש הרשב"א דהחלב שלו מותר א"כ מהיכ"ת לקרותו טריפה.

וביותר ק' מן הסוגיא לעיל מ"ב: והאיכא בסג"ר ושב שמעתא ומכלל השב שמעתא הוא סימנים שנדלדלו ברובם טריפה, ואם נאמר דאי"ז טריפה אלא נבילה מאי קו' וכי אין לומר דמשו"ה לא מנאו בכלל טריפות דמתני', ועי' בש"ך ס' ש"ך סוף ס"ק כ"ג שעמד בזה.

ואולי י"ל דמש"כ הרשב"א דבאיפרוק רוב ככל אין כוונתו דהוי כעקור כולו, אלא דאותו מיעוט שנשאר מחובר מחמת המכה שנעשתה בו ע"י האיפרוק נפגם ודינו שוה לעקור כולו, והיינו שיש כאן צירוף של מכה עם עיקור, [ומצד המכה גרידא אין להטריף דמכה זו מועלת רק שהחיבור המועט יפסד בחבלה כזו, ואינו מועיל על סימנים בשלימות], ומשו"ה אע"פ שבפועל דין הבהמה אינו חמור משאר עיקור סימנים מ"מ באיפרוק איפרוקי יש כאן חלק שמחמת הלכות טריפות הוא שאין שחיטתו מתרת, דכיון שבחלק הניתותר אירע דבר המטריף ממילא דאינו חשוב שיו, ולכן לחד גיסא ראוי לקרותו טריפה שמכח דין טריפה הוא שנאסר, ומ"מ חלב וביצים שלו מותרים דא"א שיהא חמור מנעקרו כולם ולא אהני הטרפות למקצת אבר זה אלא לענין דאינו עדיף מנעקרו כולם וצ"ע.

מה.

- ניקבה כנפה מצטרפים לרובא, מתיב רב ירמיה וכו' אישתמטתיה הא דאמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב נקבים שיש בהם חסרון מצטרפים לכאיסר ושאינן בהם חסרון מצטרפים לרובא, עי' בר"ן שכ' דמה שבין הנקבים ג"כ מצטרף, הן בנקבים שאין בהם חסרון לרוב, הן בנקבים שיש בהם חסרון לכאיסר.

אולם מד' רש"י מדוייק שיש חילוק בזה, שלענין נקבים שאין בהם חסרון כ' בד"ה מצטרפין שרק הנקבים עצמם מצטרפים, אולם להלן בד"ה אם חופה כ' רש"י דמה שביניהם מצטרף, ובפשוטו אין חילוק בין בהמה לעוף אלא החילוק הוא בין נקבים שיש בהם חסרון לנקבים שאין בהם חסרון, וכ"כ הש"ך בס' ל"ד ס"ג שכ"ה דעת רוב הראשונים ודלא כהר"ן.

וטעמייהו דהראשונים אולי י"ל דשיעור של רוב הוא מטעם רובו ככולו וככה"ת, ולענין זה אין נקל כ"כ לצרף מה שביניהם דמאי חזית לצרפו לנקבים ולא לחלק האחר שאינו נקוב מאחר וגם הצירוף לנקבים הוא צירוף ביחס לכללות הגררת, משא"כ צירוף לכאיסר הוא כלפי מקום מסויים זה ובכה"ג מה שביניהם מצורף.

הספק נוטה לאיסור, ובלא נמצא קורט דם הוי ספק השקול, ומשו"ה התוס' לשיטתם דכל ספק טריפות השקול מותר, וספק דרוסה שחוששים הוא משום שנוטה לאיסור וה"ה בישוב לו קוץ איירי בנוטה לאיסור דהיינו בנמצא בו קורט דם.

אכן רש"י י"ל דס"ל כש"ר [לעיל י.]. הסוברים דספק טריפות השקול אסור, ורק על כה"ג התיר עולא, ומשו"ה הוכרח לפרש דאיירי בדליכא קורט דם שבכה"ג אינו נוטה לאיסור.

- תוס' ד"ה קסבר עולא וא"ת ואמאי נימא נשחטה הותרה כדאמרין בפ"ק וכו', עי' במש"כ בהרחבה בפ"ק, וצוין בקצרה הנוגע לפירוש דבריהם.

מבואר בתוס' דבספק טריפה יש חזקה להכשיר, ולכא' הכוונה לחזקת הגוף, ותמהו רבוותא דהתוס' בד"א. כ' דאין חזקה שאינה טריפה אף אחר י"ב חודש כיון דחזקה זו לא נתבררה בשעתה.

ובתב"ש [ופנ"י] ביארו דמ"מ לענין ספק דרוסה הוי חזקה שנתבררה כיון שמעיקרא כשנולדה ידענו שנולדה שלימה, וק' טובא דא"כ מה הביאו תוס' מד"ט. נשחטה הותרה הא שם איירי בדבר שלא נתברר בשעתו [וע"כ מטעם אחר מהני], ועוד מה הוצרכו לראיות אם הוא חזקת הגוף גמורה, ועי' בהגרע"א שהעיר על פי' זה, ועו"ק דא"כ מהו שצידדו תוס' דאם נולד הספק מחיים ל"מ ואטו בחזקת הגוף יש חסרון כזה.

ובח' הגרע"א ביאר באופ"א, והנראה מדבריו דחזקה דהכא חזקת דין היא, שבהמה זו מעיקרא היתה בחזקת שניתרת בשחיטה ולכן כשנולד בה ספק העמידנה על חזקה זו, ומה"ט י"ל דאם נולד מחיים גרע דאולי ל"ש לדון חזקת היתר ממצב שאין בו היתר בפועל ורק דין שהשחיטה מתרת ודבר זה הביאו מחזקה דרבה, וע"ש מה שתירץ על הסתירה מד' תוס' בד"א.

מד.

- עיקור סימנים - דעת הבה"ג דעיקור סימנים נבילה הוא, ונקטו התוס' בד"כ. וכן הרשב"א דאי"ז בכלל טריפה [וחלב וביצים שלה מותרים], ותמוה טובא דהא מפורש בסוגיין ובדמ"ב: דאיפרוק איפרוקי הוי טריפה, ואיך ייתכן דנעקרו כולם ל"ה טריפה ואיפרוק איפרוקי הוי טריפה.

ומד' תוד"ה והאיכא נראה דאיפרוק הוי טריפה מחמת שהפעולה נעשית בכח, [וה"ה נעקרו כולם בכה"ג שהיה ע"י איפרוק הוי טריפה, וכ' מהר"ם דצ"ל דניכר הוא בבהמה אם העיקור היה ע"י איפרוק או ע"י איקפול גם נעקרו כולם דאל"כ לעולם נעקרו כולם יש לחוש דאיפרוק], ולפ"ז ניחא דההל"מ של עיקור היא באיקפול ונעקרו כולם.

אכן התמיהה היא בדעת הרשב"א שסובר דאיפרוק אינו גריעותא בפ"ע אלא בדאיפרוק רוב ככל וק' טובא דא"כ מפורש במימרא דשמואל דטריפה הוא ואיך כ' הבה"ג דל"ה טריפה אלא נבילה.

והרשב"א בתורת הבית עמד בזה וכ' דטריפה לאו דוקא אלא נבילה, וכמו שמנו נקובת הוושט ופסוקת הגררת אע"פ שנבילה הם.

ותימה מה ענין זל"ז דנקובת הוושט לקושטא דמילתא יש בה גם טריפות [לענין לאסור את החלב וביצים שלה] אלא שיש בה גם

בדיקת טריפות

א. נאמר בתורה¹ ובשר בשדה טריפה לא תאכלו, ופשט הכתוב מדבר בבהמה שנדרסה ע"י ארי וכדו', באופן שהיא קרובה למות לזמן קרוב או עד שנה² מעת הדריסה³, והגמ' במסכת חולין דף מ"ג. מוסיפה ואומרת דשמונה מיני טריפות נאמרו לו למשה בסיני, והצד השווה שבכולן שכל שאין כמוה חיה הרי זו טריפה⁴.

ב. מן התורה אין צריך לבדוק כלל אחר חשש טריפות, משום שאנו סומכים על הרוב⁵ שרוב בהמות כשרות הן⁶, אא"כ נולדה איזו סיבה לחשוש שהבהמה נטרפה, שבזה חייבים לבדוק אחר חשש טריפות⁷.

ג. אמנם חכמים תיקנו לבדוק את הריאה בבהמה⁸ כי מצוי בה סירכות⁹ המטריפות אותה¹⁰, והיכן שיש מיעוט המצוי אין סומכין על הרוב, מכיון שאפשר לברר ולבדוק, ואם עבר במזיד ולא בדק את הריאה הבהמה אסורה באכילה מדרבנן¹¹.

ד. אם נאנס ולא בדק, יש מתירין ויש אוסרים¹², וכמו"כ כתבו הפוסקים שאם יארע באיזה מקום ובאיזה זמן שמיעוט המצוי שמכלל הבהמות נמצאות טריפות במין ממניי הטריות¹³, יש חיוב לבדוק אחר טריפה¹⁴.

ה. הבודק את הריאה, חותך בזהירות את טרפשו הכבד הדבוק לדופני

הבהמה, על מנת שיוכל לבדוק את הריאה, ואחר חיתוך הטרפשו מכניס את ידו בנחת ובזהירות, (שאם יכניס ידו בחזקה עלולות להנתק סירכות הדבוקות מן הריאה אל הדופן וכדו', והוא לא יבחין בהמצאות הסירכות, ויבוא להכשיר את הבהמה שלא כדין), וממשמש בכל חלקי הריאה לבדוק אם יש בהם סירכא.

ו. הסירכא היא התפשטות של ריר, הנקרא ונעשה קשה בצורה של חוט או קרום, ודבוק ממקום למקום בריאה עצמה או מן הריאה לצלעות וכדו'¹⁵.

ז. מעיקר הדין מספיק לבדוק את הריאה כשהיא בתוך חלל הבהמה (מה שקרוי בדיקת פנים) וא"צ להוציאה לחוץ, ומ"מ הזהירו האחרונים שלא לסמוך על בדיקת פנים בלבד, אלא להוציא את הריאה לחוץ ולבדקה בחוץ, כי יש דברים שאינם נראים היטב בחלל הבהמה כי אם לבדוק מומחה¹⁶, ויש מקומות שנהגו ג"כ לנפח את הריאה לבדוק שאין בה נקב, והעיקר לדינא שאין צריך לנפח את הריאה אא"כ נמצאה בה איזו סיבה לחשש¹⁷.

חלב, ולדות, וביצי טריפה.

א. אם נמצאה סירכא¹⁸ בריאה שמטריפה את הבהמה¹⁹, יש לאסור אף את החלב הנחלב מן הבהמה ג' ימים קודם השחיטה²⁰.

1. שמות כב, ל.
2. דטפי משנה אינה חיה, ומה"ט ספק טריפה יש לה בדיקה, דאם שהתה י"ב חדש ולא מתה, ודאי לא נטרפה ראה שו"ע נז"ח, ויש בזה כמה פרטי דינים וראה מה שכתבנו בזה בחיבור לאלו טריפות נח, א.
3. חינוך מצוה ע"ג וראה דברי הרמב"ם פ"ה משחיטה ה"ג.
4. רמב"ם פ"ד ממאכ"א ה"ט, ופלוגתא היא בגמ' חולין מב, א אם טריפה חיה או אינה חיה. ואע"ג דחז"ל השוו כל מיני הטרפויות לדרוסה, מבואר ברמב"ם סה"מ ל"ת קפא דעל הדרוסה בלבד לוקה מה"ת, ועל שאר הטרפויות לוקה רק מדבריהם, וע"ע בר"מ שחיטה ה"ג. אכן עיין ברמב"ם מאכ"א ד, ח ושם במקו"צ ד"לא דהרמב"ם ביד חזר בו ממש"כ בסה"מ.
5. ואם אכל בלא לבדוק ואח"כ נמצאת הבהמה טריפה באחת משאר י"ח טריפות שא"צ לבדוק אחריהם, כ' בשו"ת פנים מאירות ח"ב סמ"א (הו"ד בפ"ת יו"ד כט, א) דא"צ כפרה כי הרי הוא אנוס לפי שלא היה לו לבדוק, וכ"כ הפמ"ג בפתיחה לסל"ה, ועיין בשו"ת חמד"ש יו"ד ס"א שהאריך בזה (ובתשו' והנהגות ח"ד ס' קצ כ' דעכ"פ הוא אות משמים שאין שומרים עליו מלהכשל במאכלות אסורות ומחמת זה גופא ראוי להתעורר בתשובה ע"ש), ובדרכ"ת לט, ה' כ' בשם כ"פ דאם מיהר ואכל מן הבשר קודם הפשט וניתוח ואח"כ בניתוח האברים נמצא איזה טריפה לאו אונס הוא, וכ"כ במשכנ"י יו"ד סט"ז.
6. והאחרונים הקשו דעתה הרי פעמים נמצא בשחיטה דרוב בהמות טריפות הן, ותיצו דלעולם רוב בהמות כשירות הן רק אנו מחמירין בכמה עניינים וכן מטריפין מחמת חוסר ידיעה, אבל אין זה מגרע ברוב בהמות כשירות, ראה פ"ת פא, ד.
7. ראה דרכ"ת לט, ו.
8. ובדברי הר"מ פ"א משחיטה ה"ז הבינו הפוסקים דחיוב הבדיקה הוא רק ממנהגא ע"ש בס' המפתח ובפמ"ג בפתיחה לסל"ט.
9. ובעופות לא מצוי סירכות בריאה ולא תיקנו חז"ל לבדוק את ריאת העוף ראה דברי הר"מ הל' שחיטה יא, יב, אמנם בזמננו מצויות שאר ריעותות בבשר הריאה בעופות וכתבו פוסקי זמננו דכיום יש חיוב מן הדין לבדוק ריאת העוף ראה שבט הלוי ח"ב ס"ד אות ב'.
10. בפסולא דסירכא נח' רבותינו הראשונים דדעת רש"י וסיעתו דאין סירכא בלא נקב וסתימת הסירכא לאו סתימה מעלייתא היא, ודעת התוס' וסייעתם דיש סירכא בלא נקב אלא שסוף הסירכא ליפסק ולניקב, וראה מה שכתבנו בחיבור לאלו טריפות מו, ב ושם הארכנו בדיני הסירכות.
11. ובש"ך לט, ב משמע דצריך לבדוק את הריאה אף משאר מיני טריפות המצויות בה (וכנראה כוונתו דכיוון דצריך הוא לבדוק את הריאה מסירכות תיקנו ג"כ שיבדקנה אף משאר מיני טריפות אע"פ שמצד עצמם אינם מחייבים בדיקה כי אינם מיעוט המצוי, דכיוון שהוא בודק אחר הסירכות, דבר קל הוא להשיג אף בשאר מיני טריפות, וע"ע בבלושי שרד לט, ב שהאריך בזה).
12. ראה שו"ע ו"מ רלד, ג בהג"ה, ובדין חלב הבהמה שכבר נחלב ממנה ראה פמ"ג משב"ז לט, א.
13. אם ארע שנפסדה הריאה בשוגג קודם בדיקה כ' רש"י לעיל יב, א דהבהמה כשירה דאזלינן בתר רובא, אמנם הרבה פוסקים חולקים ע"ד רש"י הו"ד בב"י ריש סל"ט, ולהלכה פסק המחבר שם כדעת רש"י דכן ס"ל אף לרמב"ם והרא"ש, והרמ"א מחמיר אא"כ יש הפסד גדול.
14. ראה בחיבורנו הנ"ל שהבאנו כמה דוג' לזה מדברי הפוסקים, ושם הבאנו ג"כ דברי הפוסקים בהגדרת מיעוט המצוי.
15. וכיום נהגו לבדוק בבהמות אף את בית הכסות לראות שאין בו סירכא המעידה על נקב, ובעופות נהגו לבדוק את הריאות וכן נהגו בבדיקת צומת הגידין.
16. ויש בזה פרטים רבים ואריכות גדולה בפוסקים ביו"ד סל"ט וסיכמנו בקצרה את עיקרי הדינים בחיבורנו לאלו טריפות מו, ב (ושאר דיני הריאה תמצא בשו"ע ס' לה-לט ובחיבורנו דף מו, א - מט, א).
17. ראה פמ"ג שפ"ד לט, ד.
18. רמ"א לט, א.
19. עיין בש"ך ס' פ"א סק"ט דמחלק בין סוגי הסירכות.
20. ודע דאע"ג דטריפה שנשחטה כראוי יצאה מידי נבילה, כתבו כמה אחרונים (ראה אמר"ם ס"ד סקל"א ובח"י מרן ר"י הלוי במכתבים עט, ב) דלענין איסור אכילה חסר בעיקר מעשה השחיטה, ומלבד איסורא דטריפה אסורה הבהמה אף באיסורא דאינה זבוחה, ויש בזה אריכות דברים ואכמ"ל.
21. עיין ברמ"א יו"ד פא, ב, וסיים שם דבמקום הפ"מ יש להקל והאחרונים אוסרים אף בהפ"מ.
22. ואם נמצאת הבהמה טריפה בשאר מיני טריפות ע"ש בשו"ע האם ועד כמה נאסר החלב למפרע (עוף ממין נקבה שנמצאת טריפה דין הביצים שהטילה למפרע כדין החלב בבהמה, שו"ע פו, ג בהג"ה).

ב. אם נטרפה הבהמה בעודה²¹ מעוברת ואח"כ ילדה, אין הולד נאסר²², אבל ביצת עוף טריפה אסורה²³ ואם נולד אפרוח מן הביצה האפרוח מותר²⁴.

ג. חז"ל למדו מן הפסוק בשר בשדה טריפה²⁵ וכו' שבהמה מעוברת שהוציא הולד את ידו לחוץ ואח"כ נשחטה האם, שאע"פ שהולד מותר בשחיטת האם²⁶, יד הולד אסורה משום טריפה, הואיל ויצתה חוץ למחיצתה קודם השחיטה²⁷.

חוט השדרה

א. חוט השדרה הוא כמין גיד עבה שבתוכו נתון "מוח", ונמשך החוט מן מוח הבהמה עד הזנב ויוצאים ממנו פיצולים רבים אל עבר כל חלקי הבהמה.

קונטרס טריפות הקצר

הגמ' בחולין מ"ב. אומרת תנא דבי ר' ישמעאל בין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל אלו י"ח טריפות שנאמרו למשה מסיני²⁸, ומובאים שם בסוגיא כל הטריפות שמנו חכמים, ואף אנו נערוך קונטרס קצר לתועלת הלומדים שיסדר פרטי הטריפות לפי סדר אברי הבהמה מן הראש ועד הרגלים.

ב. אם נפסק רוב היקף חוט השדרה החופה את המוח הרי זו טריפה, אע"פ שכל המוח שבתוכו קיים, ואם לא נפסק רוב ההיקף הבהמה כשירה אע"פ שהמוח הנתון בתוכו נפסק בכל היקפו³⁴.

הגולגולת

עצם הגולגולת שנסדקה²⁹ ברוב גובהה או ברוב היקפה הרי היא טריפה, וכן אם נשברה הגולגולת ונחסר ממנה כסלע (שטח של עיגול שקוטר שלו כשליש טפח) הרי זו טריפה³⁰.

ג. אם נתמרך המוח ונעשה כנוזל הבהמה טריפה³⁵.

ד. חוט השדרה יוצא כאמור מן מוח הבהמה, ומעת שעובר את מקום הפולין הוא נידון כחוט השדרה ואינו נידון כמוח כנ"ל, וכל טריפות הנ"ל פוסלים בו לכל ארכו עד שמגיע החוט אל עצם הפרשות, (עצם הפרשות נמצאת אחר גמר מקום הצלעות הקטנות, והיא העצם הסמוכה אל עצם הזנב), בעצם הפרשות מתפצל החוט ג' פעמים³⁶ וממקום הפיצול הג' ואילך נפסק כח החוט, ואפ"ל אם נחתך שם הבהמה כשירה.

המוח

א. המוח יש לו ב' קרומים, אם ניקב קרום התחתון הדבוק למוח הרי זו טריפה לכ"ע, ואם ניקב קרום העליון לבדו נחלקו בזה השו"ע והרמ"א³¹.

במה דברים אמורים בבהמה, אבל בעוף אינו נמשך כח החוט רק עד איזור הקרוי בין האגפיים (כנף העוף קרויה גף)³⁷.

ב. בשר המוח עצמו שנרקב עד שנעשה נוזל כמים פעמים שהבהמה טריפה³².

הקנה והוושט

א. הקנה דרכו נכנס ויוצא האויר, והוא מחובר בקצהו העליון לחי הבהמה התחתון, ובקצהו התחתון הוא נמשך עד הריאה, וממנו מגיע האויר אל סימפונות הריאה, ובסיומו הוא מתפצל לב' חלקים המגיעים אל ימין הריאה ולשמאלה.

ג. מן המוח התחתון נמשך חוט עבה הקרוי חוט השדרה, ואותו החוט עובר בין ב' פולין³³ הנמצאים בתחתית עצם הגולגולת, מן הפולין ולמעלה (ומקום הפולין בכלל) אותו החוט נידון כמוח עצמו ואם

ב. הקנה הוא קרום דק המחופה בסחוס קשה, הבנוי מחוליות חוליות כמין טבעות החופות את רוב³⁸ מבנה הקנה.

21. אבל אם נטרפה קודם שנתעברה קיי"ל שאינה יולדת (חולין נח,א) אמנם כ' הפמ"ג שפ"ד ע"ט, דפעימים רחוקות מזדמן שטריפה יולדת, ומ"מ הולד מותר אם הזכר אינו טריפה, דזוז"ג מותר.
 22. חולין נח,א ואפ"ל למ"ד עובר ירך אמו הוא ע"ש בתוס'.
 23. ראה שו"ע פ"ג.
 24. כמבואר בגמ' סוף תמורה ובשו"ע פ"ז.
 25. וכן למדו מכאן חז"ל איסור בשר מן החי שפירש מן הבהמה בעודה חיה, ראה חולין ק"ב.
 26. כדילפינן מקרא דכל שבבהמה תאכלו, חולין ס"א, והוא הנקרא בן פקועה, והתבאר דיניו בפרק בהמה המקשה ובשו"ע ס"ג-ס"ד.
 27. ואם הולד הוא נקיבה אזי החלב הנחלב ממנה אסור באכילה, שו"ע י"ד, והוא שכל הבהמה ס' כנגד אותו אבר היוצא החלב מותר.
 28. וכמו"כ איתא בגמ' מג"א אמר עולא ח' מיני טריפות נאמרו למשה בסיני, נקובה ופסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושבורה, ונתנו בהם הקדמונים (סמ"ג ע"ש ס"ג ואו"ה הארוך כלל נ"א וכן העתיק המחבר יו"ד סכ"ט) סימן ד"ן חנ"ק נפ"ש, וכ' בעל השושן סודות (תלמיד הרמב"ן) דסימן זה בא לרמז כי הטריפות חונקים את הנפש האוכלת אותם, בדין והרמב"ם פ"י משחיטה ה"ט מנה שבעים מיני טריפות וכ' הפמ"ג שפ"ד כ"ט, דמנין זה מקובל מסיני לכ"ע (אף למי שחולק על הר"מ בפרטי הטריפות) בדומה למנין תרי"ג מצוות, וכ' בספר גלגולי נשמות לרמ"ע מפאנו דמנין ע' טריפות כנגד ע' שרים של מעלה וכ"כ הש"ל"ה הק' פר' משפטים, ובחיד"א בספר תורה אור. וראה עוד תיקון"ז תיקון כ"א ד"ח מיני סירכות הם בריאה וע"ש בבהגר"א.
 29. ראה פמ"ג שפ"ד ל"א.
 30. כ"פ המחבר ל"ב וע"ש בדין נפחתה הגולגולת בעופות.
 31. שו"ע לא"א, וע"ש בסעיף ג' בדין נמצאה תולעת בקרום המוח אם יש לחוש שניקבה את הקרום.
 32. ראה שו"ע ס"ב שם פרטי דין זה.
 33. ראה יד יהודה לא"ח דנח' הראשונים מהם אותם ב' פולין.
 34. שו"ע ל"ב.
 35. שו"ע ל"ב, וע"ש בכמה פרטים נוספים בידי המוח שבחוט השדרה.
 36. כן פירשו רש"י והתוס' מה"ב וראה חיבורנו לאלו טריפות מה"ב, מה שכתבנו שם בדעת הר"מ.
 37. ראה סוגיית הגמ' חולין מו,א ובחיבורנו שם.
 38. ואינן חופות את כל הקנה מלבד הטבעת הגדולה.

בצד ימין ישנן ג' אונות ובצד שמאל ב' אונות, מלבד כל אלו ישנה אונת קטנה הנקראת עינוניתא דורדא, הנמצאת באיזור מרכז הריאה נוטה לצד ימין, והיא נמצאת מצדה הפנימי של הריאה (הפונה כלפי החזה) מתחת ללב חבויה בתוך כיס.

ג. אם חסרה⁵¹ אחת מהאונות של צד שמאל הבהמה טריפה, ואם חסרה אחת מהאונות של צד ימין והורדא קיימת, דעת השו"ע⁵² שהבהמה כשירה כי הורדא משלימה מנין אונות הימין, והרמ"א שם חולק, וכן אם חסרה הורדא עצמה (או שהיו ב') או שהיתה נמצאת הורדא בצד שמאל השו"ע⁵³ מכשיר והרמ"א מטריף.

ד. אונת שלאחר שניפחוה היא פחותה בגודלה מעלה ההדס הרי היא כמי שאינה ודינה כחסרה⁵⁴.

ה. כמו"כ אם נמצאו ב' אונות מימין, וג' משמאל, הבהמה טריפה⁵⁵, ואם נמצאו בריאה אונות יתירות פעמים שהבהמה טריפה⁵⁶.

ו. אין כל הדברים הללו אמורים אלא בבהמה וחיה, אבל העוף יש לו רק ב' חלקים בריאה חלק ימני וחלק שמאלי ואין לו אונות כלל וממילא לא שייכים בו כל פסולים הנ"ל⁵⁷.

ז. על גבי הריאה ישנם ב' קרומים עליון ותחתון ואם נקבו שניהם הבהמה טריפה, אבל אם ניקב אחד מהם אין הבהמה טריפה, ואם נקבו שניהם זה שלא כנגד חבירו השו"ע⁵⁸ מכשיר והרמ"א מטריף⁵⁹.

ח. כמו"כ אם ניקב אחד מסימפונות הריאה, במקום שאין בשר הריאה מגיע וסותם את הנקב, הבהמה טריפה⁶⁰.

ט. כפי שנתבאר לעיל בפרק "בדיקת טריפות" בהרבה בהמות מצויה סירכא בריאה שעלולה להטריף את הבהמה ויש בזה פרטים רבים מאד המובאים בשו"ע⁶¹.

י. מלבד טריפות הסירכא ישנם טריפות רבות נוספות השייכות בריאה, (רק שאינם מצויות כמו הסירכות⁶²) כדוגמת שינוי מראה

ג. אם נפסק הקנה לרוחבו³⁹ ברוב חללו⁴⁰ הבהמה אסורה⁴¹, וכן אם ניקב הקנה נקב שיש בו חסרון כאיסור הבהמה אסורה⁴².

ד. לעיל בפרק "מעשה השחיטה" נתבאר כי גבול מקום השחיטה בקנה מלמטה הוא עד מקום שמגיעה האונת השמאלית העליונה של הבהמה, ומשם ולמטה נידון הקנה כריאה עצמה, ולכן אם ניקב שם אפ"ל במשהו הבהמה טריפה.

ה. הושט הוא צינור דק המחובר בלחי הבהמה התחתון, ונתון מאחורי הקנה ודרכו נכנס המאכל אל הכרס, הושט מורכב מב' עורות פנימי וחיצון, כאשר הפנימי הוא עור לבן⁴³ והחיצון אדום⁴⁴.

ו. אם ניקבו ב' עורות הושט נקב כל שהוא הבהמה אסורה⁴⁵.

ז. אם נמצא קוץ תחוב בעור הושט הפנימי⁴⁶, יש אוסרים הבהמה אפ"ל אם לא ניכר שום נקב מבחוץ (כי חוששין שמא היה נקב ועלה בו קרום ועתה אינו ניכר, וקרום זה אינו סתימה המועילה) ויש מתיירין⁴⁷.

ח. אם נעקרו הסימנים ממקום חיבורם בלחי, י"א שהבהמה כשרה בחייה⁴⁸ וי"א שהבהמה טריפה⁴⁹.

ט. אם נפרדו הקנה והוושט זה מזה ברוב שיעור ארכן, הבהמה טריפה⁵⁰.

הריאה

א. הריאה נמצאת סביבות הקנה, ומן הקנה נמשכים סימפונות דקים יותר אל כל חלקי הריאה, ודרכם נכנס האויר שהבהמה נושמת אל תוך הריאה, ושם מועבר החמצן אל הדם (ולאחר מכן חוזר "הדם המחומצן" אל הלב ומשם מועבר אל כל חלקי הגוף).

ב. הריאה מורכבת משני חלקים עיקריים הקרויים "אומות" אומא ימנית ואומא שמאלית, וכמו"כ יש בריאה חלקים קטנים יותר הנמצאים מעל האומות ונקראים "אונות" דהיינו אזניים קטנות על שם צורתן,

39. ואם נסדק הקנה אפ"ל לכל אורכו אם נשאר ממנו משהו מלמעלה ומלמטה במקום הראוי לשחיטה שלא נסדק, הבהמה כשירה (שו"ע לד, ז).

40. דופן הקנה והטבעת מצדה האחד היא עבה ומצדה השני היא דקה, ולכן שייך שיפסק רוב עובי הקנה ולא יפסק רוב חללו, ואם נפסק רוב החלל ועדיין לא נפסק רוב עובי הקנה כ' הפמ"ג שפ"ד לד, א דהבהמה אסורה ודלא כדמשמע מדברי רש"י מד, ב.

41. בגמ' לבב, מבואר דע"י פסיקת הקנה נעשית הבהמה כנבילה ולא רק כטריפה, וראה עוד מה שכתבנו בחיבורנו הנ"ל דף מב, א בדבר שאר טריפות הקנה והוושט אם דין הבהמה כנבילה או כטריפה.

42. ויש בזה כמה פרטים ראה סוגיית הגמ' מה, א ובשו"ע סל"ד.

43. ואם נתחלפו העורות או שהיו שניהם אדומים או שניהם לבנים הבהמה טריפה, שו"ע לג, ה.

44. וכיוון שהוא אדום א"א לבדקו מפני כל מיני חששות, ועל כן אם נולד בו איזה שאלה, לפעמים יש להטריף את הבהמה מחמת שאין באפשרותנו לבדקו ראה חיבורנו הנ"ל דף מג, א.

45. אפ"ל ניקבו העורות זה שלא כנגד זה ובתנאי שניקבו שניהם מאותו צד של הושט, שאפשר שיזדמנו הנקבים זה כנגד זה ע"י מתיחת הושט, שו"ע לג, ד.

46. וראה דברי הרמ"א לגט דהדבר מצוי טובא באווזות הפטומות.

47. ראה דברי השו"ע לגט ושם ברמ"א.

48. אלא שאינה ניתרת ע"י שחיטה ונפ"מ לחלב וביצים שלה כל ימי חיותה.

49. ראה דברי הרמ"א כד, טו ושם בנו"כ.

50. שו"ע לג, י.

51. ואם לא חסרו האונות אלא שאינם חתוכות זו מזו ואינו ניכר שהם אונות נפרדות הבהמה טריפה, שו"ע לה, ח ע"ש.

52. לה, ז.

53. לה, ב.

54. שו"ע לה, ו.

55. שו"ע לה, ב. וע"ש ברמ"א שכ' דכל אונת יש לה צורה מיוחדת ואם נתחלפה צורתן הבהמה טריפה,

56. ראה פרטי הדינים בזה בשו"ע סעיף ג' שם.

57. שו"ע לה, י.

58. לו, א.

59. וע"ש בנו"כ.

60. שו"ע לו, ו.

61. סי' לט.

62. והני מילי בבהמה אבל בעוף לא מצוי סירכות רק בזמנו מצוי שאר ריעותות בבשר הריאה, וע"כ יש לבדוק אף את ריאת העוף כמו שכתבנו בפרק "בדיקת טריפות".

הרי אלו כשרים, אמנם צריך לדעת בבירור שזה העוף הבא לפנינו הוא ממין שאין לו מרה⁷⁴.

הטחול

א. הטחול נמצא מצד שמאל של הבהמה דבוק מצד אחד לטרפס ומצדו האחר לכרס, הטחול יש בו ב' איזורים האחד הוא צדו העבה הקרוי "סומכיה" והוא הדבוק לכרס, והשני צדו הדק הקרוי "קולשיה", אם ניקב הטחול בצדו העב⁷⁵ ביותר ממחצית עוביו הבהמה טריפה⁷⁶, אבל אם ניקב או אפי' נחתך בצדו הדק הבהמה כשירה.

ב. ניטל הטחול כולו הבהמה כשירה⁷⁷.

ג. טחול העוף עגול כענבה ואינו דומה לשל בהמה, לפיכך אין הנקב פוסל בו⁷⁸.

הכליות

א. הכליות מחוברות בגב הבהמה בחלקה האחורי, כליה אחת מצד ימין ואחת מצד שמאל, והם מחופות בחלב רב הקרוי חלב הכליות.
ב. אל תוך כל אחת מהכליות נכנסים שלושה חוטים, שתי חוטי דם בהם נכנס הדם אל הכליה ויוצא בחזרה אחר שעובר סינון מן הפסולת שבו, וחוט נוסף בו מועברת הפסולת אל כיס המי רגלים עד ליציאתה מן הגוף.

ג. אפי' ניטלו ב' הכליות הבהמה כשירה⁷⁹, אבל אם לא ניטלו הכליות אלא צמקו והקטינו עד כפול בבהמה דקה, או עד כענבה בבהמה גסה, הבהמה טריפה⁸⁰.

ד. אם נבאש ונרקב בשר הכליה, והגיע החולי עד מקום לובן הכליה, (הוא מקום ששם נכנסים הגידים והחלב אל תוך הכליה ומתפשטים שם, והוא באמצע הכליה), הבהמה טריפה, והוא הדין אם נמצא בלובן הכוליא ליחה או מים עכורים⁸¹.

ה. אם נמצאו אבנים בכליה הבהמה כשירה⁸².

הריאה⁶³, וכן ריאה שנמצאו עליה בועות⁶⁴, וכן ריאה שצמקה מפחד בני אדם כגון ששחטו בהמה אחרת בפניה⁶⁵.

הלב

א. הלב נמצא מצדה הפנימי של הריאה (הפונה כלפי החזה), והוא טמון בתוך הכיס שלו הקרוי טרפשא דלבא, בתוך הלב ישנם כמה חללים ואם ניקב הלב מבחוץ אל תוך אחד מחללי הלב הבהמה טריפה, ואם שומן הלב (האדוק בגוף הלב ואין הכוונה לטרפשא דלבא) סותם את הנקב דעת השו"ע⁶⁶ שהבהמה כשירה והרמ"א מחמיר⁶⁷.

ב. קנה הלב שניקב במשהו הבהמה טריפה, ונחלקו רבותינו מהו קנה הלב, דעת רש"י שהוא קנה שומן היורד בין שתי חלקי הריאה⁶⁸, ודעת הרמב"ם שהוא הקנה היוצא מן הלב לריאה, ופסק השו"ע⁶⁹ כדעת שניהם לחומרא⁷⁰.

הכבד וכיס המרה

א. הכבד נמצא מתחת לטרפש הכבד⁷¹ שהוא מסך המבדיל בין איברי הנשימה לאיברי העיכול, ונתון בצד ימין של הבהמה סמוך לחלב הכליה הימנית (פעמים רבות נשאר על הכבד מעט מחלב הכליות וצריך לנקר חלב זה).

ב. הכבד שניטל כולו הבהמה טריפה, ואם נשתייר בו קזית הבהמה כשירה, ונחלקו בזה אמוראים איזה קזית צריך להשתייר בו, האם הקזית שנמצא במקום חיבור המרה, או הקזית שבמקום חיותו. ואף במקום חיותו פ' רש"י ב' פירושים אחד שהוא מקום דיבוק הכבד בגוף מתחת הכליות, ושני מקום חיבור הכבד בטרפש, הלכך להלכה צריך שישתיירו ג' קזיתים מן הכבד⁷².

ג. המרה היא כיס המחובר אל הכבד, והיא מתמלאת בנוזלים המסייעים לפעולת העיכול, אם ניקבה המרה או ניטלה הבהמה טריפה (ואם נקבה כנגד הכבד והכבד סותמה כשירה⁷³).

ד. ישנם מיני עופות שאין להם מרה וכיוון שכל אותו המין הוא כך

63. המבואר בשו"ע ס' ל"ח,

64. כמבואר בשו"ע ס"ז.

65. כמובא בשו"ע לו, ד, וע"ש בפ"ת סקט"ז מה שעורר בזה שאין שמים לב לזה ובפרט בערב יו"כ בעת מנהג הכפרות.

66. מ,א.

67. והיינו בנקב הבא ע"י חולי אבל אם ניקב ע"י קוץ או מחט ע"ש בסעיף ב'.

68. וכן הרמ"א לדי, דבקנה זה רגילים להיות בו נקבים והיינו רבייה וכשר הוא בהני נקבים הרגילים בו.

69. מ,ד.

70. כמו"כ קנה היוצא מן הלב אל הכבד נקובתו במשהו ראה סוגיית הגמ' מה, ב ובשו"ע ל, י.

ומש"כ המחבר דקנה הלב וקנה הכבד מתפצלים מקנה הנשימה, כבר העירו כמה מחברים דחינו במציאות דאינו כן וע"כ צ"ל דהכוונה דהם סמוכים לקנה הנשימה ואינם מתפצלים ממנו.

71. טרפש הכבד לא נזכר בו בגמ' איזה ענין טריפות הנוהג בו, ודעת הגאונים (וכ"פ המחבר מ, ח) דאם ניקב הטרפש נקב מפולש, הבהמה טריפה {ועיין בבית דוד שם בהגה"ה

די"א דטעם הטריות משום ש"ע" הנקב יכנס בכבד תוספת חמימות מהלב וע"י כן ניטל הכבד, וי"א דהטעם דע"י חמימות הכבד תתייבש הריאה, וע"ש ביסוד הבית דכשנכנס הכבד

תוך הנקב יש לבדוק הריאה שכנגד הנקב דלמא נוצרה שם גומא ונתייבשה שם {ראה תמונה}.

72. ואם הכבד כולו קיים וניטלו רק מאותם הכזיתים כ' הרמ"א מ,א, דהבהמה טריפה וע"ש בנו"כ.

73. שו"ע מ,א.

74. רמ"א מ,ב,ח.

75. ראה שו"ע מ,ג, ד"א דאפי' חלק העב שאינו דבוק לכרס אין נקב פוסל בו, ומאידיך ראה ט"ז מ,ג,א.

76. שו"ע מ,ג, ד, וראה בדברי הרמ"א ס"ב שם שמנה כמה מיני ריעותות בבשר הטחול שדינם כנקב.

77. שו"ע מ,ג,א.

78. שו"ע מ,ג,ו והוא לשון הר"מ שחיטה י, ו, וע"ש בט"ז ובש"ך דיש מחמירין בזה.

79. ואפי' ניקבו או נחתכו (אפי' במקום לובן כוליא), שו"ע מ,ד,א.

80. ואם המשיכו להצטמק עד שנימוחו לגמרי אין חזרת הבהמה להכשירה, כיוון שכבר נטרפה ראה שו"ע מ,ד,ו ושם בנו"כ.

81. שו"ע מ,ד,ב.

82. שו"ע מ,ד,ו וע"ש בנו"כ אם דין זה הוא אף כשנמצאו אבנים בלובן הכוליא.

ו. כליות של עוף אין נוהגין בהם כל טריפות הנ"ל⁸³ ⁸⁴.

בני המעיים

א. מן הושט מגיע המאכל אל הכרס (ראה חצים ירוקים), שהיא כמין שק גדול ובה מתחיל תהליך העיכול, בהמשך מגיע המאכל אל בית הכוסות שהוא כמין שק קטן (ביחס אל הכרס), וקרוי כן מפני שדופנו הפנימית עשויה כמין כוסות.

ב. מבית הכוסות הבהמה מעלה גרה (חצים סגולים), ומעלה את המאכל חזרה דרך הושט כדי לטחנו היטב בעזרת שיניה האחוריות, לאחר מכן חוזר המאכל דרך הושט אל בית הכוסות (חצים כחולים), ומשם הוא עובר אל ההמסס הנמצא בצדו של בית הכוסות אשר צורתו כצורת כדור קטן, ותפקידו למוסס את המאכל.

ג. מן ההמסס עובר המאכל אל הקיבה (חצים שחורים), ששם מצויים מיצי עיכול המפרקים את המאכל בדומה לקיבת בני אדם.

ד. מן הקיבה עובר המאכל אל מערכת המעי המורכבת מן המעי הדק (הנמשך מן הקיבה) שבהמשכו מתלפף בצורת נחש וקרוי "הדורא דכנתא", וכן "המעי העיוור" הקרוי בפי חז"ל סניא דיבי, לפי שהוא שנאו למאכל אפי' לזאבים, ובסוף המעיים נמצאת החלחולת הקרויה אף כרכשתא, דרכה יוצא הריעי לחוץ.

ה. כל המנויים למעלה⁸⁵ אשר ניקבו נקב דק מפולש מחללן לחוץ, הבהמה טריפה⁸⁶ מלבד במקרים הבאים:

א. במקרה ששומן טהור סותם את הנקב.

ב. בית הכוסות שניקב להמסס בדופן המשותפת להם⁸⁷.

ג. ניקבו המעיים בהדורא דכנתא (ששם המעיים דבוקים ומלופפים בחוזק ע"י שומן טהור המחברם), במקום שמעי אחד מגין על חברו.

ד. החלחולת במקום דיבוקה בין הירכיים (סמוך ליציאה מן הגוף), אין נקב כל שהוא פוסל שם לפי שהירכיים סותמות אותה⁸⁸.

ו. אפי' אם נמצאה מחט בחלל גוף הבהמה, או שראינו קוץ או מחט

שניקבו דרך הבשר אל חלל הבהמה, הבהמה טריפה, שמא ניקב אחד מבני המעיים נקב כל שהוא, ואין אנו בקיאים לבדוק בני המעיים לכל אורכן לראות שלא ניקבו אפי' נקב דק⁸⁹.

ז. אם נמצאת מחט תחובה בעובי בית הכוסות מבפנים, ואינה מפולשת לחוץ, יש להכשיר את הבהמה ע"י שיבדוק היטב את עור בית הכוסות מבחוץ⁹⁰, ואם נמצא כן בהמסס שעורו דק יותר, דעת השו"ע⁹¹ שדינו כנ"ל, והרמ"א מחמיר כשיטת רש"י לחשוש שמא ניקבה המחט נקב מפולש, וחזרה לאחוריה והבריאה הבשר (ואין זה חשוב סתימה), אא"כ היה הפסד מרובה שאז יש לסמוך על דעת המכשירין.

ח. אם ניקב או ניטל הכיס של מי הרגלים, י"א שהבהמה טריפה דדינו כדין הבני מעיים, ולהלכה השו"ע⁹² מכשיר והרמ"א מחמיר, וכן נחלקו⁹³ אם ניטל או ניקב בית הרחם שהולד מונח בתוכו.

ט. אם נמצאו בועות על המעיים, יתכן שנגרמה סתימה במעיים והבהמה טריפה, וראה צורת הבדיקה לכך ברמ"א מו.

י. אם יצאו הבני מעיים לחוץ, והחזירן אדם לתוך הבהמה ונתהפכו, הבהמה טריפה⁹⁴, וכן אם נתהפכו בני המעיים בלא שיצאו לחוץ, שנשתנה סדרן בחלל הגוף מכמות שהוא רגיל להיות, הבהמה טריפה⁹⁵ (כמבואר בגמ' נו, ב"הוא עשך ויכוננך" מלמד שברא הקב"ה כונניות⁹⁶ באדם שאם נהפך אחת מהן, אינו יכול לחיות).

דיני בני המעיים בעופות

א. בעופות מגיע המאכל מן הושט אל הזפק, שהוא כמין שק גדול ונפוח ושם מתקבץ המאכל, ומשם הוא נמשך ע"י מעי דק מן הזפק אל הקורקבן שהוא קיבת העוף, ומן הקורקבן נמשך המאכל במעים דקים עד יציאתו מן הגוף.

ב. ישנם עופות שאין להם זפק ובהם נמשך המאכל מן הושט ישיר אל הקורקבן.

ג. אף בעופות נקב כל שהוא בבני המעיים מטריף את העוף, מלבד אם ניקב נקב⁹⁷ בזפק, אבל אם ניטל הזפק העוף טרף אע"פ שנשתייר ממנו בכדי שיוכל המאכל לעבור אל הקורקבן, ואם ניקב גגו של זפק (הוא הנמתח עם הושט כשמותח העוף את צוארו⁹⁸) העוף טרף, וכן

83. י"א הטעם משום שבכליות של עוף אין מקום לובן (הרשב"א בתוה"ב), וי"א הטעם שכליות העוף הם סגורות ואין להם חיבור עם הבני מעיים (ב"י בשם האגור), והוסיף התבו"ש מד, טו כליות של עוף אינן משמשות אותו שימוש של כליות הבהמה ואינן קרויות כליות אלא בלשון מושאל, ובאמת אינם אלא גוש בשר בעלמא.

84. שו"ע מד, י.

85. ואע"ג דאיתא במתני' מב, א דרק כרס הפנימית נקובתה במשהו אבל כרס החיצונה דוקא אם נקרעה רובה (ובהמה גדולה בטפח), אמרינן בגמ' נב, משמיה דר' יוסי ב"ר חנינא דכל הכרס כולה קרויה כרס הפנימית וכרס החיצונה הוא בשר החופה את הכרס, ואע"ג דנח' עליה שם שאר אמוראי, פסקינן לחומרא כר' יוסי ב"ר חנינא וכל הכרס נקובתה במשהו (ובכמה מקומות מצוי מאוד טריפות זו מחמת ניתוחים הנעשים בכרס הבהמה, ובד"כ ניתוח כזה משאיר צלקת בבשר הכרס).

86. אם נסרך בית הכוסות אל טרפש הכבד יש לבדוק את בית הכוסות, שבודאי יש שם קוץ או מחט שניקבה וע"י זה באה סירכא זו (רמ"א מא, ח) ובהרבה מקומות נהגו לבדוק אחר סירכות בבית הכוסות לפי שהוא מצוי קצת, לפי שלפעמים נכנסים בטעות למאכל הבהמה כל מיני דברים חדים.

87. דבל"א הרי מגיע המאכל מן בית הכוסות להמסס.

88. ועיין בגמ' חולין נא, כמה ישתייר מן החלחולת במקום הדבוק ותהא הבהמה כשירה.

89. שו"ע מח, וכן נא, וע"ש בסעיף ד' גבי אכלה דבר שעלול לעשות נקב בבני המעיים.

90. כמבואר בשו"ע מח, ח.

91. מח, ז.

92. מה, ב.

93. שם בסעיף א'.

94. ואם לא החזירן אלא שחט את הבהמה כמות שהיא כשהמעיים בחוץ ראה דרכ"ת מו, כד.

95. שו"ע מו, ב וע"ש בש"ך.

96. כונניות מלשון ואת כנו, שברא להם בסיס לישב עליו, ואם ירדו מבסיסן שוב אין מתיישבים, רש"י שם.

97. ובדעת' למהרש"ם יו"ד לג, נהגה מכשיר אפי' אם נקרעה הזפק כל שלא ניטל כולו, וע"ש בס"ק ס"ב מש"כ בענין מעי הנמשך מן הזפק.

98. כ"כ הר"מ פ"ו משחיטה ה"ז וכו' המחבר לגי, א, ובטור כתב דמקום שמתחיל הזפק לשפע כלפי הושט ונעשה על הזפק ככיסוי על פי קדירה זהו גגו של זפק, ומשמע בבי" שם דלדינא ליכא נפ"מ בין אלו הפירושים (וע"ש שם בבי" שהביא פי' נוסף בשם הריב"א שכתב דהזפק הוא כעין כיס בעל שתי רצועות וכשאדם מחזיק את שתי הרצועות האחד מימין והשני משמאל, כל מה שנמתח עם הרצועות נחשב גגו של זפק ורק הכיס עצמו נידון כזפק, וכ' הב"י דהריב"א יחידאה הוא, ולתוספת ביאור ראה דברי היד יהודה סק"ג) וע"ע בהאי דינא בדרכ"ת לג, קנ.

אם ניקב המעי הנמשך מן הזפק אל הקורקבן⁹⁹.

ד. הקורקבן יש לו ב' עורות, ואין העוף נטרף עד שינקבו ב' העורות זה כנגד זה, אבל אם ניקבו ב' העורות זה שלא כנגד זה העוף כשר¹⁰⁰.

הצלעות והשדרה

א. בקדמת הבהמה ישנן לבהמה עצמות מעוגלות, המחוברות בחוליות השדרה ויורדות אל עבר החזה וקריות צלעות, ומנו חז"ל י"א צלעות גדולות מצד ימין וכן י"א צלעות גדולות מצד שמאל סה"כ כ"ב צלעות¹⁰¹, מלבד אותן י"א צלעות ישנן צלעות נוספות בקדמת הבהמה הסמוכות אל הצואר, והם אינם נכללות בדיני הטריפות הנוהגות בצלעות.

ב. אחר גמר הצלעות הגדולות מתחילות הצלעות הקטנות שהן ג' צלעות בכל צד, ואחריהם ישנם ג' חוליות נוספות בשדרה בלא צלעות¹⁰², ובסה"כ מנו הפוסקים י"ח חוליות בשדרה¹⁰³ (כולל החוליא הנ"ל שבקדמת הבהמה הסמוכה אל הצואר), אחר אותם י"ח חוליות נמצאת עצם הפרשות הנזכרת לעיל בדיני חוט השדרה.

ג. אם נשברו רוב הצלעות הגדולות (דהיינו י"ב צלעות מתוך הכ"ב הנ"ל), מחציין ולמעלה כלפי השדרה, (שאינו נשברו בסמוך לחזה אין זה חשוב שבר המטריף), הבהמה טריפה. ואם נעקרה צלע אחת שלימה מחולייתה, פסק השו"ע¹⁰⁴ שהבהמה כשירה, וכתב בש"ך שבמקום שאין הפסד מרובה יש לחוש לדעת הבה"ג ולהטריף הבהמה, אבל אם נעקרה צלע וחצי חוליא עמה הבהמה טריפה לכ"ע¹⁰⁵.

ד. אם נעקרה חוליא אחת כולה, אפ"ל מאותן החוליות שאין בהם צלעות, הבהמה טריפה וראה הערה¹⁰⁶.

ה. אם נולדה הבהמה מתחילת ברייתה, עם חוליא יתירה או עם חוליא חסירה, יש מכשירין ויש מטריפין¹⁰⁷.

רגלי הבהמה

א. רגלי הבהמה המה הרגליים האחוריות, (אבל הקדמיות קרויות ידי הבהמה, ובהם ליכא שום טריפות¹⁰⁸, אפ"ל חסרה יד הר"ז כשירה).

ובשונה מרגל האדם רגל הבהמה מורכבת מג' פרקים, פרק התחתון הסמוך לפרסות הרגל, והוא קרוי ארכובה הנמכרת עם הראש, מעליו פרק האמצעי (הקרוי בפי הבריות שוק¹⁰⁹), ובתחילתו הוא מקום התחלת צומת הגידין ששם הגידין נקשרין יחד, ואחרי פרק העליון הקרוי ירך או קולית, וסביבות הקולית ישנו בשר כף הירך שעליו שוכב גיד הנשה האסור מדאורייתא. עצם הקולית מחוברת בגוף בעצם הזנב, ומקום החיבור נקרא "בוקא דאטמא" וצורתו כצורת בוכנא הנתונה במכתשת שלה, שבעצם הזנב ישנו חור ובסוף עצם הירך ישנה בליטה עגולה הנכנסת בתוך החור, ומחוברת שם חיבור חזק ע"י גידים הנמצאים שם הקרויים "ניבים".

ב. אם נחתכה רגל הבהמה בפרק התחתון הבהמה כשירה, ואם נחתכה רגלה בפרק העליון הבהמה טריפה, ואם נחתכה בפרק האמצעי הרי הדבר תלוי, אם נחתכה כנגד מקום צומת הגידין הבהמה טריפה, ואם נחתכה בפרק האמצעי למעלה שלא כנגד מקום צומת הגידין נחלקו בה רבותינו, יש מטריפין ויש מכשירין, והובאו ב' הדעות בשו"ע¹¹⁰ ודעת השו"ע נוטה להיתר¹¹¹ והרמ"א מחמיר.

ג. כמו"כ אם נשברה אחת מעצמות הרגליים אפשר שתהיה הבהמה טריפה¹¹², ובכל מקרה אין השבר מטריף את הבהמה אלא במקום שאם נחתכה שם הרגל הבהמה טריפה כנ"ל¹¹³.

ד. אם ניתקה עצם העליונה ממקום חיבורה בגוף, (והיינו בוקא דאטמא דשף מדוכתיה) וגם נרקבו הגידים¹¹⁴ המחברים את הירך לעצם הזנב (הקרויים "ניבים" כנ"ל) הבהמה טריפה¹¹⁵.

ואם ניתקה עצם העליונה ממקום חיבורה בעצם האמצעית הבהמה כשירה¹¹⁶.

צומת הגידין

א. הגמ' במסכת חולין ע"ב, אומרת תלתא חוטי הוו חד אלימא ותרי קטיני (ג' גידים הם אחד עבה ושניים דקים), ונחלקו רבותינו איה הוא מקומם, האם מאחורי הרגל (דעת רש"י) או בקדמת הרגל (דעת הראב"ד) והובאו ב' הדעות בשו"ע¹¹⁷ וכתב הרמ"א שיש להחמיר

99. שו"ע לג,יא.

100. שו"ע מט,א וע"ש בפמ"ג מהם ב' עורות הקורקבן.

101. חולין נב,א,

102. בימינו למרבית הבהמות ישנן צלעות קטנות אף בחוליות הללו.

103. ראה חיבורנו לאלו טרפות נב,א דהק' הפמ"ג דלכאורה יש י"ט חוליות.

104. נד,א.

105. שו"ע נד,ג.

106. שו"ע נד,ד, וכתב הרמ"א דאפ"ל אם נעקרה חוליא במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם, דהיינו אחר ג' פיצולי החוט, הבהמה טריפה ובחיבורנו לאלו טריפות נב,ב כתבנו דמדברי הטור סי' ל"ב משמע דעקירת חוליא אינה פוסלת אלא במקום שפסיקת החוט מטריפה (דס"ל דטריפות דעקירת חוליא היא משום שסוף החוט ליפסק).

ראה דברי הרמ"א נד,ג ושם בנו"כ, ובחיבורנו לאלו טריפות שם הארכנו בזה. 107.

108. אבל בעוף אם נשמטה כנף העוף (שהיא כנגד היד בבהמה) ממקום חיבורה בגוף, חוששין שמא ניקבה ריאת העוף ע"י חוד העצם, והריאה צריכה בדיקה (שו"ע נג,ג וראה מח' המחבר והרמ"א בסעיף ב' בגוונא דנשברה הכנף סמוך למקום חיבורה), ואפ"ל בבהמה אם נשמטה היד או נשברה סמוך למקום חיבורה בגוף ורואים שנצרר דם המכה מעבר לצלעות יש לחשוש לניקבת הריאה, אבל בסתם א"צ לבדוק שמא נצרר הדם (רמ"א נג,א), ועיין בש"ך סק"ד דיש מי שמחמיר בכל שמוטת יד או שבורה סמוך לעצם.

109. דמן התורה ב' פרקים העליונים קרויים שוק ושניהם ניתנים לכהנים בקרבן שלמים וכדעת חכמים במתני' קלד,ב.

110. נה,א,

111. ולדעת המתירין כ' הרמב"ן חולין ע"ב, דאם נחתך פרק האמצעי כנגד מקום צוה"ג יש עצה להכשיר את הבהמה ע"י שיחתוך רגלה למעלה משם שלא כנגד צוה"ג וע"י זה תחזור להכשירה, ורוב הראשונים פליגי עליה ראה חיבורנו לפ' בהמה המקשה.

112. ויש בזה פרטים רבים בצורת השבר (ראה שו"ע סנ"ה),

113. ומ"מ הפרק השבור אפשר שיאסר באכילה משום בשר הפורש מן החי, ואם נשברה העצם כנגד צוה"ג (לדעת המכשירין נחתך פרק האמצעי כנ"ל), ובדק ומצא שכל הגידים שלימים כתב המחבר נה,א דהבהמה כשירה, וראה דברי הרמ"א ס"ס נ"ו.

114. ובפמ"ג שפ"ד נה,ח כתב דנח' רש"י והר"מ מהם אותם גידים, ולהלכה יש להחמיר כב' הפירושים.

115. וכתב הרמ"א נה,ב דאין אנו בקיאין בבדיקת הגידין וע"כ יש להטריף כל שמוטת ירך וע"ש עוד.

116. שו"ע נה,ג ודלא כהחמירין בזה.

117. נוב.

בשניהם, אע"פ שהעיקר כדעת רש"י שמקום צומת הגידין מאחורי הרגל.¹¹⁸

ב. כאמור לעיל תחילת מקום צומת הגידין הוא בתחתית פרק האמצעי, והגידים נמשכים כלפי מעלה, ונתנו בהם חז"ל שיעורים שונים למשך התפשטותם למעלה, בבהמה גסה שיעור אחד, ובבהמה דקה שיעור אחר, ובעוף שיעור אחר, כמבואר בשו"ע סי' נ"ו.

ג. אם ניטלו הגידין ממקומם או שנחתכו ונפסקו הבהמה טריפה, ואפ"ל אם לא נחתכו כולם פעמים שהבהמה טריפה.¹¹⁹

ד. כל הנ"ל אינו אמור אלא בבהמה, אבל בעוף ישנם ט"ז גידים בצומת הגידין¹²⁰, ואפ"ל נפסק רובו של אחד מהם העוף טרף, וכתב הרמ"א¹²¹ דאין אנו בקיאיין בבדיקת צומת הגידין בעופות כיוון שהם רבים ודקים, ועל כן בכל מקרה שיש איזה מכה במקום צומת הגידין יש להטריף את העוף.¹²²

שאר דיני טריפות

א. כל האיברים שהנקב פוסל בהם, הוא הדין אם ניטל כל האבר הבהמה טריפה, מלבד הטחול שאם ניטל כולו הבהמה כשרה. ואם נולדה הבהמה חסירת אותו אבר מתחילת ברייתה נחלקו הרשב"א והרמב"ם, לדעת הרשב"א בכל מקרה הבהמה טריפה, ולדעת הרמב"ם

פעמים שהבהמה כשירה וראה הערה¹²³.

ב. כמו כן מנו חז"ל טריפה נוספת הנקראת גלודה, והיינו שניטל עור הבהמה¹²⁴.

ג. כתב הרמב"ם¹²⁵, לחי העליון שניטל הבהמה טריפה, וכ' השו"ע¹²⁶ שראוי לחוש לדבריו (אע"פ שלא הוזכרה טריפה זו בדברי חז"ל).

ד. כמו כן ישנם דיני טריפות נוספים ששייכים בכלל הבהמה, ואינם שייכים לאבר מסויים, והם דרוסה ונפולה ועוף שנפל לאור (לאש).

דרוסה היא טריפה הבאה ע"י הכאת מין ממיני החיות הדורסים, או העופות הדורסים, שהכה את הבהמה או את העוף בציפורן שבידו¹²⁷.

נפולה היא טריפה הבאה ע"י נפילה מגובה, או ע"י שאר מיני חבטות שיש לחוש בהם לריסוק אברי הבהמה¹²⁸.

עוף שנפל לאור ונחמרו בני מעיו (דהיינו נתכווצו מלשון חמרמרו מעי) ונשתנו מראיתם העוף טרף¹²⁹, ובבהמה נחלקו השו"ע והרמ"א, שדעת השו"ע¹³⁰ שאין טריפות זו נוהגת בבהמה והרמ"א מחמיר.

ה. כמו כן יש להזכיר כאן מאמר חז"ל¹³¹ שבהמה שיש לה ג' רגלים אחוריות הרי זו טריפה, שכל יתר כנטול דמי, והרי זו כמי שנחסר לה רגל אחת, ויש בזה כמה פירושים בראשונים, ונפ"מ ג"כ לשאר איברים יתירים שנמצאו בבהמה.

118. ואף בדעת רש"י נח' האחרונים באיזה גידים מדובר כמבואר אצלנו בפרק בהמה המקשה ע"ב.

119. ויש בזה כמה פרטים כמבואר בשו"ע נו, ז ושם בנו"כ.

120. וכ' הפמ"ג שפ"ד סק"ב דאף בעוף הם מצד חוץ, ובהג' הרע"א כ' דבספר בית הלל איתא דבעוף כ"ע מודו דהם מצד פנים, ועיין ביד יהודה סק"ג דבעוף שהם ט"ז גידין הם טובבים את כל העצם ונמצאים בין מצד חוץ ובין מצד פנים.

121. נו, ט.

122. ובזמננו הוא דבר המצוי ונהגו לבדוק אם יש איזה ריעותא במקום צוה"ג או בגוף החוטים.

123. הר"מ שחיטה ה, כד דקדק מדברי הגמ' מג, א דמנין נטולה וחסירה לבי מיני טריפות, דיש הבדל אם ניטל האבר להיכא דנחסר האבר מתחילת ברייתו, ולכן אבר דאמרינן גביה דניטל טריפה היינו דוקא ניטל אבל אם נולד כך חסר מתחילת ברייתו אין הבהמה טריפה, שאם לא תאמר כן נמצאת הנטולה והחסורה אחת ולמה מנאם בתרתי, אמנם הרשב"א בתוה"ב חולק וס"ל דנטולה וחסורה אחת הן ולא מנאם בתרתי רק כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלק ביניהם, הו"ד בב"י ס"ס מ"א ובטור ס"נ, ולהלכה דעת המחבר נ, ב להחמיר כהרשב"א והרמ"א מיקל בהפ"מ, וכן דעת הש"ך בכ"ד, ויש שכתבו להחמיר אף בהפ"מ.

124. וראה סוגיית הגמ' נב, ב כמה עור ישאר בבהמה והיכן, ותהיה הבהמה כשירה.

125. פ"ח מהל' שחיטה ה"טז.

126. לג, ב.

127. ויש בזה פרטים רבים המבוארים בשו"ע סנ"ז.

128. ואף בזה ישנם פרטים רבים המבוארים בשו"ע סנ"ח.

129. וראה שו"ע נב, ב כיצד ניתן לבדוק ולהכשיר את העוף.

130. נב, ז.

131. חולין נב, ב, וראה חיבורנו לאלו טריפות שם שהרחבנו בה.

הזמנת שיעורי המחשה על אלו טריפות

לרגל לימוד פרק אלו טריפות בדף היומי

זו ההזדמנות שלך לראות להבין ולחוש את הדברים מקרוב

להזמנת שיעורים ומצגות בכל נושא כשרות הבשר ניתן ליצור קשר בטלפון 052-7161760

אלו טריפות

מב,א

מתני', אלו טריפות בבהמה נקובת הושט ופסוקת הגרגרת, לעיל לב,ב מסקינן בגמ' דאלו 11 פסולין בשחיטה והווי כנבילה ולא רק כטריפה (בנפק"מ בין נבילה לטריפה ראה פמ"ג בפתיחה ליו"ד שורש הג'), ובדברי הר"מ פ"ג משחיטה הי"ט וכן פ"ה ה"ט מבואר דהני מילי דניקב הושט במקום שחיטה אבל אם ניקב למעלה ממקום שחיטה (במקום הקרוי תורבץ הושט) היא רק טריפה 2 ואינה נבילה וכן הסכמת הפוסקים ראה ש"ך לג,ה ובפמ"ג בפתיחה שם, אמנם בפסוקת הגרגרת למעלה ממקום שחיטה כ' הפמ"ג שפ"ד לד,ב דהווי ספק נבילה ספק טריפה.

תד"ה ניקב, וניטל הלב וכו' משמע קצת דניטל הלב היא רק טריפה ולא היא נבילה מחיים, וכ"פ המחבר מ,ה, אמנם בכס"מ שחיטה י,ט כ' דדבר פשוט הוא שאינה יכולה להתקיים בלא לב אפי' רגע א' וע"כ היא נבילה מחיים ועפ"ז פסק בשו"ת חכ"צ סע"ד דבהמה ועוף שלא נמצא הלב אחר השחיטה יש להכשירם, דא"א להם לחיות אפי' רגע א' בלא לב ועל כרחך שהיה להם ונאבד אחר שחיטה, והרבה פוסקים חלקו על החכ"צ ראה פלתי מ,ד וע"ע בחזו"א יו"ד ד,ד.

שם, וניקבה המרה וכו', ובמרדכי ס' תרכא כ' בשם ראב"ה דניטלה המרה כשירה ע"ש ראיותיו, ולהלכה הסכימו הפוסקים לדעת התוס' ראה שו"ע מב,ב, ומ"מ יש עצה להכשיר הכבד ע"י טעימת הכבד אם טועם בו טעם מר 3 ראה דברי הרא"ש ס"א ובשו"ע ס"ג שם.

ויש מיני עופות שאין להם מרה וכשרים הם, ומ"מ צריך שידע בבירור שזה העוף הבא לפניו ולא נמצא לו מרה הוא מאותם המינים שאין להם מרה, שו"ע ס"ח שם.

בפולוגתא דטריפה חיה או אינה חיה קי"ל כמ"ד אינה חיה וע"כ מהני שיהוי י"ב חודש בספק טריפה להכשירה וכפי שיתבאר להלן, אבל לודאי טריפה לא מהני שיהוי יב"ח ראה ש"ך נז,מח ובחזו"א יו"ד ה,ג ובהעמק שאלה שאילתא קכה,א.

תד"ה וא"ר יהודה, ואומר ר"ת דרב יהודה לא קאי אגולגולת, וכן ס"ל לכ"פ עין בטור ס"ל, דכל שהקרום קיים הר"ז כשירה אע"פ שנפחתה הגולגולת וכפשטא דמתני' דלקמן נד,א.

אמנם דעת רוב הפוסקים דלא כר"ת, דסברי דאם נחסרה הגולגולת כסלע הר"ז טריפה אף אם הקרום קיים (ומתני' דלקמן מיירי בנחסרה פחות מסלע כ"כ הגר"א לז,ז) וכ"פ המחבר לב,ב.

ובתשו' נוב"י קמא יו"ד ס"ה צידד לומר דהני מילי בנשברה הגולגולת אחר הלידה, אבל בנולדה שבורה וחסרה כך מתחילת ברייתה אינה טריפה, דכל טריפות דשבורה הם דוקא בשלמים שנשברו אחר הלידה ע"ש, וראה עוד פ"ת לב,ב.

מג,א

תד"ה הנך, וי"ל דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק, ראה פמ"ג שפ"ד ל,ה דמספק"ל בכל הני דחשיבי טריפה על שם סופן אם אינם חיים י"ב חודש מיום שנולד בהם הריעותא או רק משעה שבפועל נפסקו ונטרפו, ונפ"מ בזה לספק טריפה אי מהני שיהוי י"ב חדש, ומצדד יותר לומר דאינם חיים יב"ח משעת הריעותא ע"ש, וכן הוכיח בשו"ת עמודי אור סמ"ט סק"ג (אמנם בנובי"ק יו"ד ס"ה ובחת"ס יו"ד סנ"ה משמע דיכולים לחיות כן כמה שנים ע"ש).

אמר עולא וכו' נטולה וחסורה, הר"מ שחיטה ח,כד דקדק מכאן דאבר דאמרינן ביה דניטל טריפה היינו דוקא ניטל אבל אם נולד כך חסר מתחילת ברייתו אינה טריפה, שאם לא תאמר כן נמצאת הנטולה והחסורה אחת ולמה מנאם בתרתי, אמנם הרשב"א בתוה"ב חולק וס"ל דנטולה וחסורה אחת הן ולא מנאם בתרתי רק כדי שלא ליתן פתחון פה לבעל הדין לחלק ביניהם, הו"ד בב"י ס"ס מ"א ובטור ס"ג, ולהלכה דעת המחבר נ,ב להחמיר כהרשב"א והרמ"א מיקל בהפ"מ 4, וכן דעת הש"ך בכ"ד, ויש שכתבו להחמיר אף בהפ"מ.

ודרוסה, כ' הר"מ פ"ה משחיטה ה"ג דטריפה האמורה בתורה היינו דרוסה וכל השאר גמרינן מהללמ"ס 50, וע"כ החמירו בדרוסה שכל ספק שיסתפקו בה אסור ע"ש (ראה פמ"ג משב"ז כז,טא דכוונת הר"מ דבדרוסה החמירו אפי' בספ"ס, אמנם יש שהבינו דהר"מ מיירי בספק השקול וס"ל דספק הללמ"ס לקולא ראה ס' המפתח שם ואכמ"ל).

לאפוקי לקותא דרכיש בר פפא, מכאן ק' ע"ד הר"מ שכ' בפ"ה משחיטה דח' מיני טריפות הן ומאידיך פסק כרכיש בר פפא, ותל' האחרונים דס"ל לר"מ דרכיש עצמו סובר דלקותא בכלל נטולה היא, וע"ע בהעמק שאלה שאילתא קכה,א בישוב קו' הנ"ל.

יפלח כליותי מי קא חיי, ראה בהגר"א סמ"ד סק"ד דמכאן מקור לדברי הרמ"א שם.

ל"ל למימר חיצון אדום ופנימי לבן דאי חליף טריפה, ואם שניהם לבנים או שניהם אדומים דעת בעל העיטור (הו"ד ברא"ש ס"ב) דכשירה, דהעור שנשתנה דינו כניקב וחבירו מגין עליו, והרא"ש שם פליג דהכא שהעור כולו לקוי אין חבירו מגן עליו וכן החמיר המחבר לג,ה.

אדרבה וושט דאכלה ביה וכו' זימנין דמהנדזין בהדי הדדי, וע"כ אינה טריפה רק אם נקבו שניהם מרוח א' כ"פ המחבר לג,ד, וראה פמ"ג משב"ז לג,ד דאף ברוח א' היא רק ספק טריפה ולא ודאי טריפה, וברחוקים הנקבים זמ"ז אינה אסורה אלא רק מדרבנן (וע"ש אם ניקב עור א' ועלה בו קרום ואח"כ ניקב עור השני שלא כנגד עור הראשון אם היא טריפה וע"ע בזה בשו"ת ביה"ל ח"ב סי"ט).

1. ופירש"י דאף נקובת הושט נבילה היא דאיתרע מקום שחיטה דידה, וכ"פ הר"מ שחיטה ג,יט (ומשמע שם בדבריו דהווי נבילה מחיים, ועין בש"ך לג,ד ושם בנה"כ ובדגמ"ר) וברש"י לב,ב תמה על דבריהם וציון לדעת ש"פ דפליגי וס"ל דנקובת הושט היא רק טריפה, וע"ע בפמ"ג שפ"ד לג,ה ובפתיחה ליו"ד שורש הג' [ע"ש דאפי' בעוף אם ניקב הושט ואח"כ שחט הקנה לבדו הר"ז נבילה לדעת הר"מ, ובהג' הרע"א כד,טו מחלק בין עוף לבהמה, דעוף שהכשרו בסימן א' אם ניקב הושט ושחט הקנה לבדו הוי רק טריפה ע"ש], וע"ע בזה בשו"ת ביה"ל ח"ב סכ"ד, כ"ה.
 2. וק' לפ"ז למה לא תירצה הגמ' לעיל לב,ב דמתני' דהכא מיירי בלמעלה ממקום שחיטה, וראה פמ"ג משב"ז לד,א.
 3. ה"טז יו"ד צח,ב הוכיח מכאן דבספק איסורא אין איסור בטעימה בלשון, אמנם הש"ך מב,ד חולק וס"ל דדוקא הכא שרי לטעום בלשוננו דקרוב לודאי שיטעום טעם מר דאינו מצוי שתחסר המרה, ומסתמא היא נבלעה בכבד, וראה פ"פ ריש ס' צח.
 4. ראה בהקדמת הרמ"א לתורת חטאת דכל מקום שכתב להקל בהפ"מ (או לכבוד שבת, דסברות שוות הן ע"ש) הוא משום דבאמת היה ראוי להתירו היתר גמור, רק משום שהאחרונים החמירו בדבר יש להחמיר בדבר, ובמקום דלא אפשר כגון בהפ"מ יש להעמיד הדבר על דינו.
 5. בספר המצוות מל"ת קפ"א כתב הר"מ דמי שאכל טריפה מן הטריפות המקובלות לנו מהללמ"ס לוקה מדרבנן, והרמב"ן בהשגותיו לספר המצוות בשורש הב' (עמ' פב במהדו' פרינקל) למד בדעת הר"מ דבר הנלמד מהללמ"ס אינו חשוב כאיסור תורה והאיך לחלוק עליו (וכתב עוד דמדברי הר"מ הל' מאכ"א ד,ח נראה שחזר בו ע"ש).

כאן שמא ניקב עור החיצון דכן מוכח ממחט שנמצאת בעובי בית הכוסות בצד א' דהבהמה כשירה כדלקמן (וספק דרוסה שאני דדרוסה שכיחא וכן יש רגלים לדבר כדמפרש לקמן), וכן ציין הרמ"א שם דיש מכשירין⁹ בקוף אם אין קורט דם מבחוץ [והש"ך סקכ"ג למד בדעת הרמ"א דמעיקר הדין ס"ל להחמיר כהמחבר ולא בא אלא ללמד זכות על מנהג המקומות המלעיטין את האוויזים דשכיח בהם ריעותא דנקובת הושט ע"ש, והפוסקים צווחו ככרוכיא לבטל מנהג זה יעו"ש בפוסקים].

ישב איתמר אבל נמצאת לא אצטריך וכו', ואפ"ל נמצא קוץ לרוחב הושט כ"פ המחבר לג,ט וע"ש בש"ך סקט"ז, ואם הוא יושב לרוחב ואינו תחוב אלא שאינו זז בקלות ע"ש בפמ"ג.

תד"ה קסבר עולא, הכא נמי כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק, עיין היטב בש"ך נ,ג בשם תשו' מהר"ם מלובלין דאפ"ל נעשה הריעותא מחיי הבהמה יש להעמיד הבהמה בחזקת היתר ע"פ דברי תוס' הנ"ל, ודלא כמש"כ הרמ"א שם דכל שנולד הריעותא מחיי הבהמה (אפ"ל נודע לנו רק אחר השחיטה) יש להטריפה והש"ך כ' דבהפ"מ יש להקל כדעת מהר"ם, ובחוו"ד סק"א שם כ' דהעיקר כדברי הרמ"א וכן דעת הפלתי¹⁰ שם.

ובעיקר דברי התוס' דמבואר דהיכא דאיכא למתלי להיתר ולאיסור בשווה מוקמינן לבהמה אחזקת היתר דנשחטה הותרה, ע"ש בש"ך דדעת הרבה ראשונים (ראה ח"י הרשב"א וכן בר"ן לעיל פ"ק י,א) דיש להחמיר בזה ואין לתלות בהיתר רק היכא דיש יותר טעם לתלות בו, ופסק הש"ך דבהפ"מ יש לסמוך ע"ד התוס' וסייעתם (וראה עוד מה שכתבנו להלן מט,א בענין זה).

מד,א

בענין תורבץ הושט ראה דברינו בריש פירקין.

תד"ה כדי, ובה"ג מפרש וכו', וכ"כ המחבר כ,ב וברמ"א הוסיף די"א ד' אצבעות, וקבלה ביד הקדמונים שבכל בהמה וחיה השיעור עד מקום שמגיע שם אוזן הבהמה או החיה כשכופפין אותה. ובעוף הכל לפי גדלו וקטנו ואין חילוק בין יונה לשאר עופות (ראה הגו"צ לעיל מג,ב אות ב').

אר"נ אמר שמואל תורבץ הושט שניטל וכו', ומסקינן דהא דמכשר שמואל היינו דוקא בניטל רובו ומיעוטו מחובר במקום א' ביחד דהדר בריא אבל אם מיעוט הנשאר הוא מדולדל הר"ז טריפה (ואם נשאר רוב הר"ז כשר¹¹ אע"פ שהוא מדולדל, שו"ע כד, טז).

ובסימן שנעקר ממקומו שנח' רש"י ובה"ג אם היא טריפה או לא היא טריפה רק שאין שחיטה מועילה בו להיתרו פסק הרמ"א כד, טו כדעת בה"ג ונפ"מ לחלב או לביצים דמותרין באכילה (ובפמ"ג שפ"ד סקכ"ג שם כ' דהאחרונים החמירו בזה).

ושט אין לו בדיקה מבחוץ, לעיל כח,ב פירש"י דאפ"ל לענין חשש נקב אין לו לוושט בדיקה מבחוץ, והתוס' שם בשם הריב"א הקשו על פירוש דא"כ אמאי לא אמרינן הכא דנפ"מ לספק נקב (ראה ת"ל לזה בהג' הרע"א לג,ו), עוד הק' מסוגיין דאם ניקב הפנימי בלא החיצון כשירה ומנא ידעינן דלא ניקב החיצון, וכתבו דדוחק לומר שניקב הפנימי מחמת חולי ובחיצון אין ניכר שום חולי (אמנם כן פסק הרמ"א לג,ד דהסוגיא מיירי **כשניכר** שניקב הפנימי מחמת חולי אבל בלא"ה טריפה⁶ כי החיצון אין לו בדיקה), וע"כ פי' הריב"א דדוקא לחשש דרוסה אין לו בדיקה שאין ניכר בו האדמומיות אבל לחשש נקב יש בדיקה לעור החיצון, ודעת רוב הפוסקים כרש"י וכ"פ המחבר לג,ז.

ובענין ספק דרוסה דעת רש"י כאן דאפ"ל בבהמה איכא תקנתא דלא חיישינן דלמא במקום כל האדמומיות שחט, והתוס' פליגי, ובטור סל"ג הביא דברי בעל העיטור דס"ל כרש"י וכ"כ הר"ן בשם הרא"ה, אמנם רבים סוברים כהתוס' וכן החמיר המחבר לג,ו דבהמה אין לה תקנה וע"ש ברמ"א.

ובהא דמבואר בגמ' דסגי בבדיקת עור הפנימי לחשש דרוסה הק' הרא"ש ס"ג דלכאורה יש לחוש שאילו היה לנו כח להבחין היה ניכר אדמומית בעור החיצון וסופו להתפשט לעור הפנימי, וא"כ איך נוכל להכשיר הבהמה ע"י בדיקת עור הפנימי בלבד, ות"ל הרא"ש ב' תירוצים חדא דהקילו בספק דרוסה (ולפ"ז בודאי דרוסה לית תקנתא וראה במעדני יו"ט **ובה"ג הרע"א לג,ו**) ועוד ת"ל דרוב פעמים ניכר האדמומית בעור החיצון וא"כ היכא דלא ניכר כלום בחיצון וכן בפנימי אין לחוש, ונפ"מ לפ"ז דבאמת צריך לבדוק אף עור החיצון (וברע"א לג,ו דייק מדברי הטור דהעיקר להלכה כתי' קמא וע"כ א"צ לבדוק עור החיצון כלל ע"ש שהאריך).

והר"ן ת"ל קו' הנ"ל דאין סוף האדמומיות לעבור מעור לעור וע"כ סגי בבדיקת עור הפנימי, וכ' הרע"א הנ"ל דהר"ן לשיטתיה דמתיר ב' עורות אדומים או ב' לבנים דאפ"ל כשעור א' חשוב כניטל כולו השני מגין עליו, אבל לדין דס"ל דעור א' שניטל כולו טריפה כנ"ל א"כ לעולם יש לחוש שתתפשט האדמומיות בכל העור החיצון כולו ויחשב כנטול ועל כן עדיין צריכין אנו לתירוצי הרא"ש ע"ש שהאריך.

מג,ב

אמר עולא ישב לו קוץ בוושט⁸ וכו', ולהלכה כ' התוס' דכיוון דקי"ל דחיישינן לספק דרוסה הכא נמי חיישינן שמא ניקב הושט מב' צדדין והבריא, וכ"פ המחבר לג,ט דאם תחוב בו הקוץ (אפ"ל נתחב קצת ולא ניקב העור הפנימי מב' צדדין, ש"ך סקי"ח) אסורה אפ"ל אין שם קורט דם.

אמנם דעת הרא"ש בסי' ד' דאע"ג דחיישינן לספק דרוסה אין לחוש

6. ואין להקל משום ספ"ס ספק ע"י חולי ואת"ל ע"י קוץ שמא לא ניקב החיצון ראה ט"ז מט,ג ובחוו"ד כאן סק"א.
7. והשתא אין אנו בקיאים בבדיקת נקבים כל דהו ואפ"ל עור הפנימי אין לו בדיקה, ובגוונא דידוע מקום הריעותא ראה ש"ך לג,יד.
8. בגמ' מקשינן אעולא מאי שנא מספק דרוסה, ומכאן הק' האחרונים ע"ד הר"מ שחיטה ה,ג שכל' דספק דרוסה חמיר משאר ספיקות ראה ספר המפתח שם ובב"ח סכ"ט, ובתבואות שור ריש סכ"ט ת"ל דנקובת הושט נבילה היא אליבא דהר"מ ויש להחמיר בספיקה טפי משאר טריפות דלא אמרינן בה נשחטה הותרה.
9. האחרונים נתקשו בדברי הרמ"א טובא דלעיל בסעיף ד' פסק כדעת רש"י דאם נמצא עור הפנימי נקוב הר"ז טריפה דושט החיצון אין לו בדיקה (אא"כ ניכר שהנקב מחמת חולי) ות"ל הש"ך דכאן דהקוץ קיים וחזינן דאינו עובר מעבר לעבר יש להכשיר טפי מנמצא נקב בלא קוץ התחוב בו, ובנה"כ ת"ל דהכא מיירי דלא ניקב אפ"ל עור הפנימי מעבר לעבר ע"כ לא חיישינן שמא ניקב אף החיצוני (ועל רש"י עצמו נראה דליכא קו' כלל דרש"י פירש דברי עולא בלא נמצא כלל קורט דם אפ"ל מבפנים וא"כ איכא ספ"ס דלמא לא נתחב רק אחר שחיטה, ראה הג' בית מאיר יו"ד שם).
10. וע"ש בפלתי שהק' דלכאורה הרמ"א סותר ד"ע, דלהלן בסי' פ,א,ב פסק דבהמה שנשחטה ונמצא בה טריפה כגון מכה שהוגלדה, מוקמינן לה אחזקתה ותלינן דנטרפה ג' ימים סמוך לשחיטתה (דפחות מג' ימים אין המכה נגלדת כדלקמן) ומכשירין החלב שנחלב ממנה קודם לג' ימים, ולכאורה כיוון שנולד הריעותא מחיי הבהמה אין לנו להעמידה על חזקת היתר, ע"ש מה שמתרץ (וכן נתעורר בזה הפ"ח פ,א,ח).
11. ודוקא אם נשטת קודם השחיטה אבל אם נשטתו בשעת השחיטה אפ"ל מיעוטן מנהגנו להטריף כן פירש הש"ך בדברי הרמ"א כד, טו ועיין פמ"ג משב"ז סק"א.

טריפה או ספק טריפה ע"ש בפמ"ג.

עד דאינקוב תתאה, משמע דללישנא בתרא כל שלא ניקבו תרוויהו אינה טריפה וכ"כ הרא"ש בס"א מתחילה ופסק בשם ר"ת דיש להחמיר¹² כלישנא קמא דאם ניקב העליון בלבד טריפה, אבל אם ניקב התחתון בלבד כשירה להאי גירסא.

אמנם בדעת הרי"ף כ' הרא"ש דללישנא בתרא תלוי הכל בקרום התחתון¹³ וללישנא קמא תלוי הכל בקרום העליון, ופסק הרי"ף כלישנא בתרא דהכל תלוי בקרום התחתון וכ"פ המחבר לא, אא דאם ניקב העליון לבדו כשירה, והרמ"א פסק דיש להחמיר (היכא דליכא הפ"מ) אף כלישנא קמא דניקב העליון לבדו טריפה.

מה, ב

מן הפולין ולפנים כלפנים וכו', ופירש"י דפולין עצמן שניקב שם היינו במוח שכנגד הפולין, ומשמע דהפולין עצמם אינם מגוף המוח, וראה יד יהודה לא, ח דבראב"ן מבואר דהפולין הם חלק מגוף המוח, ואין זה אותם פולין שנתכוין אליהם רש"י (ולדעת הראב"ן מקום הפולין הוא למעלה מן מקום הפולין לשיטת רש"י, ויש קולא בדבריו כי משם ולחוץ כלפני מטה אין הנקב פוסל).

הי ניהו קנה הלב, רש"י מפרש שהוא הקנה היורד מן הלב בין שתי ערוגות הריאה, והר"מ מפרש שהוא הקנה היוצא מן הלב אל הריאה, וראה שו"ע מ"ד, ושם בגר"א דלהלכה חיישינן לתרוויהו.

וחד פרוש לכבדא, ראה מח' הר"מ וההשגות שחיטה ו, ח במאי מיירי.

רד"ה מתני איפכא, וכלישנא קמא מסתברא, וש"פ החמירו כחומרי דתרי לישני ראה שו"ע לד, י.

נשבר השדרה, הנה אם נשברה השדרה והחוט קיים הר"ז כשירה כדאיתא להלן במתני', נד, א ומ"מ אם מצא שהשדרה שבורה, צריך בדיקה מדינא לראות שהחוט לא נפסק ולדידן שאין אנו בקיאים בבדיקה זו יש להטריף הבהמה, ומ"מ אם ראה שהלכה הבהמה אחר שנשברה שדרתה דאיכא רגלים לדבר שלא נפסק החוט¹⁴ יש לסמוך אף על בדיקה דידן ולהכשיר הבהמה בבדיקה.

נתמזמזו כשר, מיתבי וכו', מכאן שטריפות הנזכרות כאן בחוט השדרה שייכי אף במוח וכ"פ המחבר לא, ב.

ובפירושא דנתמזמזו פ' רש"י דנתרוקן מהמוח מקצתו מאליו, והערוך פירש נתמעך המוח, והמחבר לב, ב העתיק כהערוך ושם בסעיף ד' העתיק כרש"י דס"ל דלהלכה לא פליגי, אמנם הב"ח בס"י ל"א נקט דפליגי אהדדי וס"ל לערוך דנחסר אפ"י מעט הוי טריפה ויש להחמיר כמותו, והש"ך לא, ב דוחה דברי הב"ח ומ"מ נקט דדוקא נחסר מעט כשר וא"כ לדידן דאין אנו בקיאים יש להטריף¹⁵ (ומ"מ מיירי שנחסר מן המוח הצמוד לקרום המוח אבל אם יש היקף מוח סביבות כל החסרון הר"ז כשר כן הסכימו האחרונים ס"א).

כ' המרדכי ס' תרט דאם נמצא תולעים במוח הר"ז כשירה והביא לזה ראייה מעובדא דטיטוס, ועיין בזה בשו"ע לא, ג.

עד בין הפרשות, פירש"י עד מקום שמתפרש ומתפצל וכן דעת

הא דאפרוק אפרוקי, פר"ח שנפרדו הסימנין זה מזה ברוב שיעור אורכן וכ"פ המחבר לג, י.

הר"מ יש לו שיטה אחרת בסוגיא ראה דבריו פ"ט משחיטה הכ"א ושם בכס"מ (ומפרש כן אף דברי הרי"ף ודלא כמו שפירשו הרא"ש על דרך פ' רש"י).

מד, ב

ואמרי לה רוב חללה, ופירש"י אינה טריפה עד שיפסק רוב החלל וכו' ומשמע דבעינן נמי רוב עוביה, אמנם כ' הפמ"ג שפ"ד לד, א דרוב פוסקים חולקים ולהלכה אפ"י ברוב חללה לבד הויא טריפה, אמנם לענין הכשר שחיטה בעינן שישחט ג"כ רוב עוביה ע"ש (ובענין הכשר שחיטה בוושט ראה ש"ך כא, ב ופמ"ג שם)

תד"ה היכי עביד, וי"ל דהתם אגמריה סמיק, וכ"פ הרמ"א יו"ד רמב, לא דאע"פ שהראשון אסור יכול השני להתיר אם יש לו קבלה שהראשון טועה, והש"ך שם הק' דאדרבה ממסקנת התוס' כאן נראה דאין לסמוך ע"ז להלכה ע"ש.

שלא אכלתי בשר כוס כוס מעולם, כ' המחבר יז, ג גדולי החכמים (ובס"י קטז, ז כ' דהמדקדקין מחמירין ע"ע) לא היו אוכלים מבהמה שממהרים ושוחטים אותה כדי שלא תמות וכו' ודבר זה אין בו איסור אלא כל הרוצה להחמיר ע"ע בדבר זה הר"ז משובה, וע"ש בש"ך דא"ז אפ"י מידת חסידות אלא חומרא לגדולי החכמים, ובבהמת עכו"ם בכה"ג יש להמנע ממידת חסידות.

הני מילי מילתא דתליא בסברא, וכ"פ הרמ"א קטז, ז דבהמה שהורה בה חכם ולא נמצא הדין בפירוש שהיא מותרת בעל נפש לא יאכל ממנה.

מה, א

אר"י אמר רב ניקבה כנפה וכו', ראה פ"ת לד, א דיש להסתפק בכל הני פסולים דניקבה הגרגרת אם הויא טריפה או נבילה כפסוקת הגרגרת, וכו' לדון ע"פ דברי התוס' לעיל מג, א דנקובה פסולה מטעם שסוף הגרגרת ליפסק דלפ"ז אינה כנבילה אלא רק כטריפה, ולבסוף נטה לומר דאפ"י לתוס' הויא נבילה ע"ש, וראה פמ"ג שפ"ד לד, ב דכל הני נקבים אם ארע כן למעלה ממקום שחיטה הויא רק טריפה אע"פ שפסיקת הגרגרת למעלה ממקום שחיטה י"א דהויא נבילה וע"ע פמ"ג שפ"ד לג, ה.

אפ"י לא נשתייר בה אלא משהו למעלה, ואם נשתייר משהו למעלה שלא במקום שחיטה נח' בו הפוסקים אי חשיב שיעור וראה ש"ך לד, ג.

תד"ה אנסה עצמה, שפשטה ראשה יותר מדאי ליטול ירק בבור, עיין ט"ז כ, ג דהתוס' לא ניח"ל בפ"י רש"י דאנסה עצמה בשעת שחיטה לפשוט צוארה יותר מדאי, דמה ספק הוא זה הרי כבר אמרינן דשיעור שחיטה הוא כפי מה שדרכה לפשוט כשהיא רועה, וע"כ פ"י התוס' דהכי מספק"ל דלמא כל שפושטת צוארה בשעה שהיא רועה ואפ"י כדי שיעור שהיא פושטת יותר מדאי ליטול ירק בבור, ועע"ש בפר"ח ובפמ"ג בפירוש הבעיא ונפ"מ בכל זה אי הויא ודאי

12. ובשם הראב"ן כ' דיש להקל עוד שאינקבו תרוויהו והביא ראיות לזה (ומה שהביא מסוגיא דלהלן נו, א ע"ש במה שנכתוב בזה בעז"ה).
 13. ובב"י פירש בשם בה"ג דלישנא בתרא ראה לחדש דאפ"י נפסק קרום התחתון לבדו הר"ז טריפה אע"פ שהעליון קיים והוא עבה, וכ"ש אם נפסק העליון לבדו דטריפה, דאין סברא לומר דהתחתון יהא חמור מן העליון, אמנם יעויין בגר"א לא, ב שדחה פ"י זה.
 14. אבל בעוף אין ההילוך ראייה ע"ש בדגמ"ר.
 15. וע"ע בשו"ע שם סעיף ב' בדבר מוח שנמצא בו מים שיתכן והבהמה טריפה (ואם הבהמה בחייה היתה מנענעת בראשה צריכה בדיקה מן הדין, ט"ז סק"ג וב"ח), ואם מצאו מים במוח בא' מראשי הכבשים שלפנינו ונתערבו הכבשים כ' הב"ח להלן ס' קא דיש לבדוק חוט השדרה של הכבשים, והכבש שיימצא בו מים בחוט הנמשך מהמוח לשדרה תלינן שהוא הכבש הטריפה, והט"ז סקט"ו שם פליג שאין בדיקה זו מספיקה להתיר בה ספק טריפות כיון שלא הוזכרה בתלמוד ובפוסקים.

מו,ב

והלכתא מגין, ואם ניקבו ב' הקרומים זה שלא כנגד זה דעת המחבר לו, א להכשיר והרמ"א מטריף, ובדעת הרמ"א דמחמיר נח' האחרונים, די"א (דעת הט"ז והגר"א) דריאה דמיא לושט דגמאדא ופשטא וע"כ כ' הט"ז דאין להחמיר רק היכא דב' הנקבים הם מרוח א' כדאמרין גבי ב' עורות הוושט, וי"א (דעת הש"ך ונה"כ) דשאני ריאה דחיישין שתצא הרוח מנקב זה אל נקב זה ולפ"ז יש להחמיר אפ"י בב' נקבים מב' רוחות כמש"כ בנה"כ.

בחמימי לא דכווצי, לפירש"י נראה דאם בדק בקרירי ולא בצבצו המים כ"ש דכשירה, אמנם הר"ן כאן חולק על רש"י וס"ל דאף קרירי סותמים הנקב, ופסק הרמ"א לו, דאם הניחה פעם אחת בחמימי או בקרירי שוב אין לה בדיקה כי נסתם הנקב, וע"ש בש"ך סק"ח דהרמ"א פוסק כהר"ן ופשוט, וברמ"א שם משמע דאף השתא סמכינן אבדיקה זו להכשיר הבהמה, ודעת הש"ך סק"ט דיש להחמיר כי אין אנו בקיאין בבדיקה זו.

האי ריאה דאגליד כאהינא סומקא כשירה, ומ"מ בעיא בדיקה¹⁶ בניפוח לראות שלא ניקב אף קרום התחתון, כ"כ הרא"ש סי"ג והמחבר לו, ב וע"ש בבאה"ט ובפ"ת דנח' האחרונים אם יש לסמוך בזה אבדיקה דידן. **ריאה שהאדימה וכו' אלא לא שניא**, ופירש"י דלעולם כשירה, ובתוס' פירשו בשם ר"ח דלעולם טריפה, ואע"ג דאדום הוא מראה כשר צ"ל דהיינו דוקא דמתלבן ע"י נפיחה, וברא"ש סי"ג השיג על דבריהם דס"ל דכל עניני מראות הוא דוקא בריאה מנופחת כמו שהיא בחיי הבהמה (וכ"פ המחבר לח, ב), וכ' הרא"ש ב' חילוקים אחרים לבאר פירוש ר"ח חדא דהכא מיירי באדומה ביותר ולקמן מיירי באדומה סתם, והשני דהכא מיירי בנתאדמה מחמת מכה.

והמחבר לח, ד לא הזכיר כלל פר"ח וכו' דאפ"י אדומה ביותר כשירה, והרמ"א שם הזכיר חילוק הרא"ש השני בנתאדמה מחמת מכה ע"ש. **כדי שתפרך בצפורן**, ראה דברי הרמ"א לו, ג.

תד"ה אוכמי אוכמי, מה לי רובה מי לי מקצתה, עיין בזה בר"מ ובהשגות שחיטה ז, טז שנח' בזה, והמחבר לח, א פסק דמראה פסול פוסל אף במקצתו, ובעיקר קו' התוס' כ' הר"ן בשם הרא"ה דהכא מיירי דהשינוי מראה בא מחמת מוגלא ולא מחמת העור בעצמו ובכה"ג אין המראה פוסל, וכ"פ המחבר לח, ג.¹⁷

הני תרתי אוני דסריכן להדדי לית להו בדיקה, דסירכא זו מחמת נקב היא באה כן פירש"י¹⁸, אבל דעת התוס' וכמה ראשונים דטעמא דסירכא משום דסופה לינקב ועיין בזה היטב בפמ"ג בפתחה לסי' ל"ט, וכתב השמ"ח לט, ז דצריך להחמיר ככל הפירושים.

אבל כסדרן היינו רביתיהו, ונתקשו התוס' לפי' רש"י מאי מהני דנסרכו כסדרן סו"ס א"א לסירכא בלא נקב וסירכא לאו סתימה מעליתא היא, ולבסוף תירצו דסירכא בכסדרן סתימה מעליתא היא וע"ע בזה בפמ"ג הנ"ל כמה אופנים בביאור שיטת רש"י.

ובפירושא דכסדרן כ' רש"י דכל סירכא מאונא הסמוכה לחבירתה חשיב כסדרן, אבל דעת התוס' רוב הפוסקים דדוקא מחיתוך אונא לחיתוך אונא במקום ששוככות זו אצל זו הוי כסדרן אבל באופן אחר

התוס', ובספרי האחרונים נתחבטו בזה מאד לפי שלכל אורך חוט השדרה יוצאים פיצולים, ויש שכתבו דשאני מקום בין הפרשות דבכל פיצול נעשה החוט יותר דק, משא"כ בשאר הגוף, אלמא דהתם מתפצל החוט עצמו ופוסק כוחו (עוד נתחבטו האחרונים איה הוא מקום הפיצולין ראה דרכ"ת לב, כט).

אמנם דעת הר"מ שחיטה ט, ד דהפרשות אינם פיצולי החוט אלא הם ג' עצמות דבוקות זב"ז למטה מחוליות השדרה, וזהו כלשון אחר המובא ברש"י (והפר"ת לב, ה כ' דפי' זה עיקר ולפ"ז ודאי ליכא למיחש לדברי התוס' להלן דאם נפסק מן החוט המפוצל רחוק ממקום חיבורו הוא ספק טריפה, וראה יד יהודה סק"ו שם)

מו,א

בעי ר"ה בדר"י וכו', ולא איפשיטא ולכן יש להחמיר עד פי פרשה שלישית ועד בכלל, ובר"מ שחיטה ט, ג נראה דמיקל בפי פרשה שלישית וע"ש בכס"מ.

בעופא ר' ינאי אומר וכו', המחבר לב, ה פסק לקולא דעד בין אגפים, כי היה גירסתו דכן ס"ל לר' ינאי דהוא רביה דר' יוחנן ובודאי דהלכה כוותיה כנגד ר"ל, ופירש ג"כ דבין האגפים הוא מקום החיבור בגוף (ולא מקום ששוככות על הגוף) ואין בין האגפים בכלל והוא כדברי הרא"ש כאן.

אבל הרמ"א כ' דיש מטריפין עד מקום כלות שכיבת העצם המחובר לגוף (ראה פירושו בש"ך סק"ט), דמחמירין כספיקת התוס' בד"ה למטה וכן מחמירין כמ"ד למטה מן האגפים, דגרסי כג' ספרים דידן דכן ס"ל לר' ינאי, ויש להחמיר כוותיהו אם לא במקום הפ"מ (וע"ש בט"ז דדוקא בהא דהפליג להחמיר עד כלות מקום **שכיבת** העצם יש להקל בהפ"מ, אבל עד כלות מקום **חיבור** העצם בגוף יש להחמיר אף בהפ"מ).

כזית שאמרו במקום מרה, הרשב"א בתוה"ב (הו"ד בכס"מ פ"ז משחיטה ה"כ) כ' דטעמא דנטרפת הבהמה בנטילת הכבד משום המרה ולא משום עצמו, ובתבואות שור ריש סמ"א ר"ל דהני מילי לר' זירא דהצריך כזית במקום מרה אבל לרב אדא טעם נטילת הכבד הוא משום עצמו, ושוב כ' דלא משמע כן בדברי הרשב"א, וע"ע בפלתי סק"א שם, ובחי' הרע"א לעיל מב, א.

ובעיקר שיורא דכזית במקום מרה עיין ברע"א בהג' לשו"ע מא, ג דמספק"ל עד היכן חשוב מקום מרה לענין זה, וע"ע בזה בחזו"א יו"ד ד, טו.

במקום שהיא חיה, פירש רש"י ב' פירושים, ולהלכה בעינן לתרוויהו ראה ש"ך וט"ז ריש סמ"א, הלכך בעינן ג' זיתים וע"ש בפמ"ג שהאריך.

אר"פ הלכך בעינן כזית וכו', ואם ניטלו ב' זיתים הנ"ל וכל שאר הכבד קיים הר"ז טריפה ראה בהג"ה לשו"ע מא, ג ובש"ך סק"ג שם (ועיין ברע"א שם דמספק"ל אם נשאר משהו מאותם זיתים אי הוה טריפה וראה חזו"א יו"ד ד, טו), ואם ניטל א' מב' זיתים הנ"ל ראה פ"ת סק"ב שם דאולי יש להקל משום ספ"ס.

בעי ר' ירמיה מתלקט מהו וכו' תיקו, ואפ"י כזית א' קיים והשני מרודד יש להטריף ואין להקל משום ספ"ס, ראה פמ"ג משב"ז מא, א.

16. ודוקא בזו שנגלד קרום העליון כולו אבל אם רק ניקב קרום העליון א"צ בדיקה, ש"ך סק"ב.
 17. אמנם דעת השמ"ח לח, טו דאם אחר שהוריקו את המוגלא נשאר המראה פסול בעור הר"ז פסולה (וראה פמ"ג שפ"ד סק"ה ומשב"ז סוס"ק ד), ויש מכשירין אף בכה"ג, ועיין בשבט הלוי ח"ב סי"ד אות ג' דהדבר מצוי מאד בעופות בזמננו.
 18. ודוקא בריאה, אבל בשאר איברים אפשר שתהיה סירכא בלא נקב ראה בשו"ע לו, ז ובריש סמ"ב (ושם בש"ך ובט"ז) וכן בסמ"ו סעיף ו', ויש חולקים ראה פמ"ג משב"ז מא, א.

אבדיקה (ידן).

והוסיף המחבר בסעיף ט' דסירכא הנסרכת ממקום למקום באונא עצמה דינה כסירכא תלויה, וכ' הש"ך סק"ז על דרך שנתבאר לעיל דאם היתה זו סירכא הבאה מחמת נקב היה לה לידבק באונא אחרת והיא סברא דחוקה, ובתבו"ש סקמ"ח כ' לבאר דסירכא ממקום למקום באותה אונא היא סתימה מעלייתא²⁷ וע"כ אפ"י אם באה מחמת נקב הבהמה כשירה (וכמש"כ התוס' בדעת רש"י בסירכא כסידרן) ובאמת יעוי"ש בש"ך דהיי"ש מחמיר בזה דחיישינן לדעת רש"י דאין סירכא בלא נקב, וכ' הש"ך דהמנהג להקל.

מיעוץ ומשמוש

עוד כ' הרא"ש דאפ"י בסירכא האסורה יש דרכים לבדקה דלמא לאו סירכא היא אלא ריר בעלמא, והיינו ע"י נענוע הריאה, וכן העברת היד בנחת ע"ש, והמחבר לא הזכיר כלל היתר הנענוע כי כבר כ' בב"י שאין אנו בקיאים בזה ועיין ט"ז לט, טו, ובסעיפים יא, יג הזכיר בדיקות אחרות, ובסעיף י' פסק כדברי הרשב"א המובא בטור דהבודקים את הסירכות ע"י מיעוץ ביד לבדוק אם ניתקים מן הריאה הרי הם מאכילים טריפות לישראל, והרמ"א סי"ג כ' דכבר נהגו²⁸ למעך בסירכות²⁹ ע"ש היטב.³⁰

רד"ה היינו רביתיהו, ואונא הסרוכה באומא וכו', המחבר לט, ד פסק כדעת המתירין, אמנם כ' היש"ש פא"ט סכ"ה דבסירכא עם חלון יש להחמיר כיוון שדעת ר"ח להחמיר בכל סירכא עם חלון כנ"ל, ונהי דלא פסקינן כוותיה, מ"מ מאונא לאומא דיש מחמירין בכל סירכא יש להחמיר עכ"פ בסירכא עם חלון וכ"פ ה"ט"ז לט, ז, אמנם דעת הש"ך לט, יג להקל בזה.

מזא

הני תרתי בויעי³¹ וכו', ופירש"י דקים ליה לרבא דאינן סמוכות אלא מחמת נקב שהעלה בועות אלו סביביו (וסתימת הבועה אינה סתימה מעלייתא), והר"ן פירש דמתוך שהבועות סמוכות זו לזו ודוחקות זא"ז סוף הריאה לינקב, ועיין בט"ז לז, דמדברי הרמ"א משמע דפסק כרש"י, דכתב הרמ"א דבועה הסמוכה לטינירי הבהמה כשירה ולכאורה לטעם הר"ן אף בכה"ג סוף הבועה לינקב מחמת הטינירי

חשיב שלא כסידרן¹⁹, ור"ח מחמיר טפי וס"ל דדוקא אם הסירכא מתחילה מעיקר האונות, כשנפרדות זו מזו, בלא הפסק מקרי כסידרן אבל בלא"ה טריפה, והמחבר לט, ד פסק כדעת התוס'²⁰ וכרוב פוסקים הנ"ל ולא החמיר את חומרת ר"ח [וכ' שם המחבר דסירכא משיפולי אונא (קצה האונא) מקרי שלא כסדרן, כי שם האונות כבר מתרחקות זו מזו, ובשמלה חדשה סל"ט סעיף י' כתב דמעיקר הדין היה להכשיר עד כרוחב אצבע מסוף האונא שמשם ואילך נקרא שפולי, ומ"מ המנהג להכשיר הסירכות רק עד חצי האונא דמחמירין דמשם ואילך חשיב שפולי²¹ וכ"פ הרמ"א בסעיף ד' וע"ע בסמוך].

ובהא דמכשירין סירכא בכסדרן נח' הפוסקים אם היינו דוקא ע"י בדיקת ניפוח ומים לראות אם מבצצים המים באיזור הסירכא,²² או אפ"י בלא בדיקה עיין בזה ברא"ש ס"ד שהביא פלוגתא בזה, ולהלכה פסק המחבר שם דא"צ בדיקה (וכ' השמ"ח ס"ח דהכוונה דאין צריך בדיקה במים, אבל לנפח את הריאה ודאי צריך כי בלי ניפוח א"א להבחין כ"כ אם הסירכא היא כסידרן או שלא כסידרן ובדיקה זו היא לעיכובא), והרמ"א כ' די"א דצריך בדיקה בנפיחה ובמים ומאחר שאין אנו בקיאים בבדיקה זו יש להטריף אפ"י בכסדרן, ולמעשה כ' הרמ"א דהמנהג להקל אם הסירכא עד חצי האונא (אפ"י בלא בדיקה, ש"ך סקי"א).

והני מילי בסירכא אבל קרום²³ היוצא מאונא לאונא קיל טפי ונהגו להכשירו אפ"י אם נמשך יותר מחציין (ובתנאי שאין בו חלון), ודוקא בכסידרן מחיתוך לחיתוך אבל קרום מחוד האונא, הבהמה טריפה ודלא כהב"י שמיקל אף בזה (ראה דברי הש"ך והט"ז לט, ד), ויש שכתבו שאין להקל בקרום טפי מבסירכא ראה תבו"ש סקכ"ו.

סירכא תלויה

כ' הרא"ש ס"ד סירכא תלויה (היוצאת מן הריאה ואינה דבוקה בשום מקום) נהגו להתיר²⁴, דאין סירכא זו באה משום נקב, דסירכא הבאה מחמת נקב נעשית כחוט עב וחזק ונסרכת אל מקום אשר תפגע בו²⁵ (וכ"ש דיש להכשיר לטעם התוס' דטעמא דסירכא משום שסוף הריאה לינקב דבסירכא תלויה שאינה מחוברת בב' מקומות אין סוף הריאה לינקב), וכ"פ המחבר לט, ח והוסיף דאפ"י בדיקה א"צ וע"ש בגר"א ובט"ז דיש שמצריכים בדיקה²⁶ (ומ"מ בזה סמכין

19. אפ"י מחוד האונא לחיתוך דחבירתה כ"פ המחבר לט, ד וכן נוהגים, וראה שו"ת משכנ"י יו"ד סי"ח דהעלה דמדינא ודאי דאף מחוד האונא לחוד האונא חשיב כסדרן.

20. וכמו"כ פסק דמאונא לאומא הסמוכה לה חשיב כסדרן. וכ"פ הרמ"א לט, יח.

21. כיוון דאין אנו יודעים כיצד היתה הריאה נפוחה בחיי הבהמה ומהיכן בדיוק התחיל מקום השיפולי כ"כ השמ"ח שם, ובערה"ש ס"נ כ' דגבול גבולו כדי שלא לתת תורת כאו"א בידו.

22. והינו דוקא לשיטת רש"י דסירכא באה ע"י נקב, דלשיטת התוס' דטריפה רק משום שסופה לינקב אין טעם בבדיקה, כ"כ הפוסקים.

23. ואין חילוק בין קרום עב לקרום דק, ש"ך לט, יד ודלא כהב"ח.

24. אבל אם איכא תרתי לריעותא כגון סירכא תלויה היוצאת מן הבועה יש להטריף, שו"ע לז, ב (ומקור האי דינא בשו"ת תמים דעים לראב"ד סי"ב, וכ' הב"ח דמקורו מגמ"ר יש נדה

דתרתי לריעותא הוא כודאי טומאה ומדמינן איסור לטומאה ע"ש בדבריו) וע"ש בפמ"ג בדיני תרתי לריעותא.

25. והק' הב"י לט, ח דדלמא באמת היתה מחוברת אל מקום אחר ונתנתקה קודם הבדיקה, ות"ל דאם איתא דנתפרקה באותה שעה היתה ניקבת (והק' המעדני יו"ט דא"כ ליבעי

בדיקה בנפיחה דדלמא באמת היתה סרוכה במק"א ונתפרקה משם ונעשה נקב ואין אנו יכולים להבחין בו בלא בדיקה, ולמה הכשירו הפוסקים סירכא תלויה בלא בדיקה, ועיין

באמת בערה"ש ס"ט שדעתו דיש חיוב בדיקה מדינא).

26. ואם עבר ולא בדק ראה פמ"ג משב"ז שם.

27. לכאורה יש נפ"מ בין ב' הטעמים לנידון המהירט"ץ בתשו"י ס"ח (הו"ד ברע"א לה, ח) בריאה שחסרה אונא אלא שבאונא א' יש היכר חיתוך ואמרינן דהם ב' אונות, ובאותה אונא

יש סירכא ממקום למקום, אי דיינינן להאי סירכא כמגב אונא לגב אונא או כסירכא ממקום למקום בחדא אונא ודעתו שם להחמיר, ולכאורה לטעם התבו"ש אין מקום לחומר א. ז.

28. וכיום פשט המנהג לקלף הסירכא בציפורן מן הריאה, וראה בספר בית דוד (סל"ט ח"ו יסוד הבית סק"ו) שהרבה חכמים הרעישו ועוררו על מנהג זה והרבה לימדו זכות על מנהג הנ"ל.

29. ע"ש דהרמ"א עצמו נטה להחמיר בסירכות המוזכרות בהדיא בגמ' אלא שאף בזה נהגו להקל במיעוץ ע"ש בנו"כ. עוד כתבו הפוסקים (ראה ט"ז סק"ו, ש"ך סקל"ד, שמ"ח

סל"ו ועוד) דאחר המיעוץ יש לנפח הריאה ולבדוק הריאה בפושרין במקום הסירכא, (ומה"ט כ' הפוסקים דיש להסיר את כל דלדולי הסירכא מעל הריאה דאם לא יסיר מה תועיל

הבדיקה, דלמא יש נקב והריר סותם, ראה פמ"ג משב"ז סקי"ז) וכ' השמ"ח שבדיקה זו לעיכובא ובגליון מהרש"א לט, יג מיקל בדיעבד.

30. ולענין החלב והגבינות שנעשו מאותה בהמה כ' המחבר פא"ב דיש להתירם מחמת ספ"ס דדלמא אם היינו בקיאים לבדוק היינו מתיירין הסירכא וכן ספק מתי נסרכה, והרמ"א

פסק דמה שנחלב תוך ג"י יש לאסור אם ליכא הפ"מ (ובש"ך שם כ' דאף המחבר אינו מתייר כי אם בחלב שקודם ג"י, ועע"ש בש"ך דיש סירכות שהמה טריפות בוודאי ואין בהם

ספ"ס ולא באר איזה הם ועיין בפמ"ג בפתיהה לסל"ט).

31. עיין ברא"ש סכ"ו ד"מ דבועי היינו דוקא מלאים מוגלא והרא"ש עצמו חולק, והרמ"א לז, ג הזכיר דעת המתירין.

וכן אם חסרה א' מאונות הימין פסק המחבר ס"ז דהורדא משלמתה וכשירה והרמ"א פליג (וכמו"כ נח' המחבר והרמ"א בסעיף ט' באונא הנמצאת מתחת לאומא אם משלמת המנין).

מזב,

אבל אגבה אפי' כטרפא דאסא טריפה, מכאן דשיעור אונא הוא כעלה ההדס, ואם היתה א' מהאונות פחותה מעלה ההדס אחר שנפחוה הר"ז חסירה וטריפה, שו"ע לה,ו.

ואם היתה היתרת פחותה מעלה של הדס לאו יתרת היא וכשירה כ"כ התוס' וכ"פ המחבר לה,ג (אמנם יעויין היטב בבהגר"א נה,טו דהמרדכי ס' תרלו יש לו פירוש אחר בשמועה זו, ולדבריו יתרת אפי' בכל דהו פסולה ע"ש).

וכתבו התוס' משמיה דראבי"ה דבאונא הימנית העליונה הסמוכה לצואר אין פוסל בה יתירת, שכן דרכה להתפצל מחמת דוחק החזה (ששם הוא הולך ומיצר עד הצואר), וכ"פ המחבר לה,ה, וע"ש דיש מי שאומר דדוקא למעלה מחציה הוא דאין פוסל יתירת אבל למטה מחציה פוסל, וכתב הט"ז סק"ח דיש בזה ב' פירושים, האחד דלמטה מחציה הוא החלק הסמוך לשורש האונא ששם היא מחוברת בערוגת הריאה, ולמעלה מחציה הוא לכיוון חוד האונא ששם נדחקת האונא בחזה, והפירוש השני דכל החצי הפונה אל הקנה (דהיינו לצד ראש הבהמה) הוא הקרוי למעלה מחציה, וכיוון דיש להחמיר כב' הפירושים נמצא שאין להכשיר יתירת רק ברבע משטח האונא ע"ש³⁴.

דנפיחא, פירש"י נעשית לבנה והיינו נמי בחזותא וכ"פ המחבר לה,א, והר"מ פירש נפוחה כפשוטו (וכ"פ המחבר לו,יב) ופירש דאסורה רק מספק דדלמא לא בא רפרם לאסור בכה"ג.

בפחיא, פירש"י קשה, ובהגו"צ איתא דהערוך פירש קלה כעץ וכ"פ הרמ"א לו,ו, וע"ש בט"ז דאין מציאות לטריפות זה דאין לך דבר קל בבהמה טפי מן הריאה ועיין בש"ך שם.

דשיעא דלית לה חיתוכא דאונא, ופירש"י והתוס' דאם יש שום היכר חיתוך אונות כשירה, וראה ב"י לה,ח, שלמד בדעת הר"מ דאותו היכר החיתוך צריך שיהיה כשיעור טרפא דאסא, וכ"פ בשו"ע שם, והרמ"א כתב דיש מכשירין בהיכר כל דהוא ויש לסמוך עלייהו במקום הפ"מ. וכתב היש"ש ס' ל"ה דדוקא בשיעא כאופתא יש להתיר ע"י היכר חיתוך וסדק דהכי רביתיהו, אבל בריאה רגילה שחסרה בה אונא א' ובאונא האחרת יש היכר חיתוך אין להכשיר הבהמה בכך ע"ש בדבריו, והש"ך סקמ"ד כ' דהעיקר כדעת ש"פ דמכשירין אף בכה"ג³⁵.

ואם ליכא היכר חיתוך כלל מ"מ יש אפשרות נוספת להכשיר את הבהמה ע"י היכר סמפון, שאם נמצא בריאה סמפון נוסף במקום

(ובאמת הפר"ח סקי"ח חולק ע"ד הרמ"א ומחמיר בזה משום דיש לחוש לטעם הר"ן, ודלא כנה"כ שכ' שדברי הרמ"א הם אף לשיטת הר"ן, וע"ע בזה בשמ"ח לו,יא ושם בתבו"ש), ועיין היטב בפמ"ג שם בנפ"מ שבין פירש"י לפי הר"ן.

תד"ה ואי לא, משמע דאי איכא ביניהן כשני חוטיין וכו', וכ"פ הרמ"א לז,ג ובתנאי שיהיה בחלק שביניהם מראה ריאה, ואם למטה הם מרוחקים ולמעלה סמוכים עיין בפמ"ג הנ"ל.

תד"ה אי שפכי, כ' בה"ג וכו' ואין לאסור וכו', וכן הטור סל"ז כ' הטעם דכל יתר כנטול דמי, ובשמ"ח ס"ט כ' דהטעם שסופה ליפסק ולינקב וכמו שכתבו התוס' בסה"ד, ובב"י שם הביא דעת הסמ"ג וסה"ת דעיקר טעם בה"ג משום מראית העין דדומה לב' בועות, וכל הדרכ"מ שם דנפ"מ בטינרי הנמצא בשפולי ריאה, דלטור אף בזה טריפה דכל יתר וכו', אבל לסמ"ג ולסה"ת כשר³² כי ב' טינרי הסמוכים להדדי כשירה, וכ"פ הרמ"א סעיף ב' שם, וע"ש במחבר וברמ"א שנח' מה נחשב שפולי ריאה לדינא דבה"ג, וכבר הובא בזה מח' בב"י שם (והשו"ע אזיל לקולא כי עיקר דברי בה"ג חומרא הם).

חסיר או יתיר או חליף טריפה, ראה פמ"ג בפתיחה להל' ריאה (סל"ה) דנח' הפוסקים אם טריפה משום נקובה או משום חסורה ע"ש הנפ"מ (וראה להלן מז,ב).

וראה בהג"ה לה,ב דאפי' נתחלפה צורת האונות הר"ז בכלל חליף וטריפה, ובט"ז סק"ב תמה על חומרא זו.

ובטעם הטריפות דחליף משמע ברד"ה אפילו דהבהמה טריפה משום שחסר לה אונא בצד ימין, ולכאורה לפ"ז אם היו בימין ג' אונות כדרך ובשמאל ד' אונות בדרי דאוני הבהמה כשירה, אמנם הרמ"א לה,ה, מטריף הבהמה בכה"ג³³, ובפר"ח סקכ"ד כ' דהמיקל לא הפסיד ע"ש בדבריו.

והני מילי דקיימא בדרא דאונא, עיין בב"י לה,ג, דדעת הר"מ (שחיטה ח,ד) דהאי מימרא נדחית מהלכה דלהלן מחלקינן בין מגואי לגבה, הלכך כל יתירה הנמצאת כלפי פנים הר"ז כשירה ואין יתירה פוסלת רק מגב הריאה וכ"פ בשו"ע ס"ג שם.

ובטור שם איתא דבעל העיטור פליג וס"ל דהאי אוקמיתא קיימא אף למסקנא (ורק בעינוניתא דורדא יש חילוק בין פנים וחוף) ולזה הסכים אביו הרא"ש, והובאה דעתם ברמ"א שם ומ"מ כ' הרמ"א דהמנהג במקומם להקל.

תד"ה כל הני, ואם אין לה אפי' אחת כשירה, והמחבר לה,ב, פסק דבין חסרה הורדא בין יש תרתיה הר"ז כשירה והרמ"א שם חולק (ואפי' שינתה מקומה טריפה וראה תד"ה אבל להלן מז,ב).

32. ומדברי השמ"ח נראה דאף לטעם שסופו ליפסק יש להכשיר בטינרי.

33. ובדרכ"מ אות ח' לחד גירסא במהר"ו אפי' ג' בימין וג' בשמאל חשיב כחליף וטריפה דלעולם בעינן שיהיו יותר אונות בימין מבשמאל, ולהלכה פסק הרמ"א שם דבכה"ג הבהמה כשירה, וע"ש בדגמ"ר דמ"מ חשיב ריעותא ומצרפינן לה לתרתי לריעותא (ובזה ביאר דברי המחמירין בריאה שנמצא לה ג' משמאל וב' בימין ובאותם של ימין היה היכר סדק שנחשב על ידו ג' אונות, וכל הדגמ"ר דכיוון דאפי' ע"י הסדק אין יותר אונות בימין משמאל הוי תרתי לריעותא והבהמה טריפה, ומכח זה כ' לחדש דאם יש ב' סדקין בימין הר"ז כשירה אף לדעת המחמירין ע"ש, ולענ"ד בדברי היש"ש פ"ג סל"ג משמע דאף בכה"ג הבהמה טריפה, דמשמע בדבריו דכיוון דבשמאל איכא ג' אונות שלימות בלא צירוף היכר סדק חשיב כחליף, דאונות דשמאל שלימות משל ימין, וא"כ אפי' אם יש בימין ב' סדקים יש לומר כן ודו"ק).

34. ראה פ"ת סק"ז דכיוון דדרכה להתפצל אינו נחשב ריעותא כלל ואין מצטרף לתרתי לריעותא, וע"ש בסק"ח דיש מטרפינן יתרת מקמא באונא זו דכיוון דמתחככת שם בקנה סופה להתפרק, וע"ע בזה בפמ"ג משב"ז סק"ח.

35. ובטעם הכשר היכר ראה שמ"ח לה,ג, שכתב ב' טעמים חדא דאמרינן דהאונות סרוכות אהדיי בכסדרן, ב' דכל שיש היכר מבחוץ ידעינן דמבפנים בחלל הבהמה הריאה סדורה ככל שאר הריאות, ונפ"מ בין הטעמים לאונא המחוברת באומא ע"ש, וע"ע בזה בפמ"ג שפ"ד סקמ"ד.

עוד כ' השמ"ח ס"ד דלא מהני היכר סדק רק אם הוא נמצא במקום ששם רגילים להתפצל האונות, וכתב דאין להקל ע"י היכר סדק כי אם ע"י בקי ורגיל טובא בבדיקות הריאה ובהאסף כולהו טבחי דמתא.

וראה פ"ת סל"ה סק"ד דבכה"ג כשירה אפי' כשלא נמצא לה לאותה האונא רק סמפון אחד, ובשמ"ח ס"י כ' דאין להקל בזה רק בהפסד גדול ובשעה"ד, ומ"מ משמע בדבריו דאין צריך לבדוק את הריאה אם יש לה ב' סמפונות במקום הנ"ל.

בחלל הבהמה³⁷ כי אם לבדוק מומחה ויש להחמיר ולבדוק אף מחוץ לבהמה, אבל לנפחה א"צ א"כ נראה בה ריעותא כנ"ל).

וכמו כן הרשב"א בח"ל לעיל ט, א הביא ראייה מסוגיין דא"צ לבדוק אחר י"ח טריפות (מלבד בדיקת הריאה מסיירות) אפ"ל היכא דאפשר, וכן נפסק בשו"ע ריש ס"ט (ובע"ה עוד נדבר בזה להלן נב, בדברי רש"י שם) ועיין בפמ"ג בפתיחה לסי' לט שנו"נ בראיות הרשב"א.

הריאה שנקבה או חסרה, עיין בפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ה שהק' למה לא מוקמינן למתני' בריאה שחסרה לה אונא א' שהיא נקראת חסירה (ובחוו"ד לו, ד ת' דחסירה אונא פסולה משום שסופה לינקב ולא משום חסרון).

איתא בתוס' דיש שרצו לאסור כשנראית הריאה חסירה, והתוס' הק' על דבריהם מסוגיין, וכדעת ה"א כ"פ הר"מ שחיטה ח, ז וס"ל דאה"נ דבאמת מצי לאוקמי מתני' בהכי אלא תירץ לו לפום מאי דהבין המקשן דחסרון דמתני' היינו ע"י נקב, ועיין בב"י לו, ח דכדברי הר"מ מוכח מסוגיין דריש פירקין דמנינן י"ח טריפות במתני', וכל התוס' מבא (בד"ה או שחסרה) דלמאן דס"ל חסרון פנים לאו שמיה חסרון מתני' ע"כ איתא כר"ש, וא"כ ק' דלדין דלא קיי"ל כר"ש ליכא י"ח טריפות במתני', ועכצ"ל כדברי הר"מ דיש פסול חסירה בריאה אף לרבנן, אמנם בשו"ע שם נראה דהעיקר כדעת המתירין.

ריאה שנשפכה כקיתון וכו' והוא דקיימי סמפונות וכו', וכן נפסק בשו"ע לו, ז, ובשמ"ח לו, יח כ' דאין לסמוך האידנא אהך בדיקה כי אם בהפ"מ וצו"ג ובהקבץ יחדיו כל הבקיאים בדבר.

וע"ע בדברי הרמ"א לו, ז, דבועא בריאה דהולכת מעבר לעבר (ותרוויהו שפכי אהדדי) וקיימי במקום הסמפונות, הבהמה טריפה דחיישינן שנימוחו הסימפונות, ובכה"ג לית להו בדיקה ראה הטעם בתבו"ש לו, ט.

אפ"ל מחזקת רביעית כשירה, אבל יתר מכן פסולה כ"פ הרמ"א לו, ח (וראה חוו"ד לו, ד שפסול משום שסופו לינקב ולא משום "חסורה" ומיושב בזה השגת ה"ט"ז), וה"ט"ז סק"ד שם מתיר.

מח, א

ניטלה שלפוחית שלה כשירה, וכ' התוס' אבל ניקב כיס השתן או ניטל טריפה, אבל הרא"ש סמ"ה מתיר ע"ש טעמו והובאו ב' הדיעות במחבר מה, ב, וס"ל דהעיקר כהמתירין והרמ"א מחמיר.

ריאה הסמוכה לדופן וכו' היכי עבדינן וכו', ופירשו התוס' דאם העלתה צמחים הר"ז טריפה ולא מהני לה בדיקה, ואם לא העלתה צמחין אי איכא מכה בדופן תלינן בדופן ואף בזה צריכה בדיקה במים פושרין, אבל ליכא ריעותא בדופן טריפה, אבל הרא"ש סכ"ב הביא ד"מ דאפ"ל העלתה צמחין אם יש מכה בדופן תלינן בדופן ומכשירין אף בלא בדיקה (ראה מעדני יו"ט), ואם ליכא מכה בדופן בדקינן בפשוירי ואי לא מפקא זיקה כשירה.

והמחבר לט, כב פסק דאם יש מכה בדופן כשירה וא"צ בדיקה, ואם אין מכה בדופן טריפה ולא מהניא לה בדיקה ולכאורה הוא דלא כמאן וע"ש היטב בבהגר"א בביאור דברי המחבר.

ובתוס' איתא דעתה נוהגין להטריף כל הסיירות, וכ"פ הרמ"א לט, יח דאין להכשיר שום סירכא בריאה אם לא בב' אונות הסרוכות בכסדרן

הראוי להיות שם אונא, הר"ז היכר שיש כאן ב' אונות ואין הריאה חסירה (ובהיפך אם הריאה מחותכת באונות כדרכה ונמצא שבאחת האונות חסר סמפון אין להטריף הבהמה בכך, שמ"ח ס"י).

ע"ע בט"ז לה, יד בעובדא דקרום ריינוס.

כדיותא טריפה, ראה ט"ז לח, ד דאפ"ל לא נכנס המראה בבשר הריאה רק קיים על קרום העליון בלבד הר"ז טריפה, והפר"ח בסק"ג שם חולק וס"ל דלא אמרינן גבי מראה דסופו לינקוב אף את הקרום השני, ואין דינו אלא כנקב שאינו פוסל א"כ ניקבו ב' הקרומים וע"כ מראה שלא עבר את הקרום העליון אינו מטריף את הבהמה, והדגמ"ר וכן הפלתי סק"ב שם דעתם להחמיר כה"ט"ז, אמנם דעת הדגמ"ר במהדו"ת להקל כהפר"ח.

ירוקה כשירה מדר' נתן אדומה כשירה מדר' נתן, ולפ"ז אם היה בריאה מראה ירוק ואדום כאחד הר"ז טריפה ממ"נ, פלתי לח, ב.

כל מראות פסולות אין פוסלין א"כ קיים המראה אף אחר שנפחו את הריאה וממרס בה בידו, אבל אם אחר אלה חזר המראה להיות כמראה כשר הר"ז כשירה כ"פ המחבר לח, ב כדעת כל הפוסקים ולאפוקי מדעת התוס' לעיל מו, ב, ועי"ש בנו"כ דיש מי שהחמיר דלא סגי במה שחוזרת הריאה למראה כשר ע"י הנפחה אלא צריך שתחזור למראה ריאה הטבעי, והסכמת הפוסקים להקל בזה, וראה נוב"ק יו"ד ס"י, והפלתי שם מחמיר וכ' לפרש אף דברי תוס' הנ"ל על דרך זו.

ושאר המראות שלא הוזכרו בדברי חז"ל נח' בהם הפוסקים אם כשרים הם או פסולים, ראה נוב"ק יו"ד ס"י שפלפל בזה והעלה סברות לכאן ולכאן³⁶, ולבסוף נטה להתיר, וכן דעת החת"ס בהג' לשו"ע לח, א, אמנם השמ"ח לח, יא מחמיר בהם.

אמר רבינא אטום בריאה וכו' ואי לא טריפה, פירש"י אי לא מבצבצא לקותא היא וטריפה, אבל הר"מ שחיטה ז, ו כ' דטעמא דאטום בריאה משום דסופו לינקב, והרשב"א בתוה"ב הי"ז בב"י לו, ט כ' דחלק האטום אינו מניף על הלב וטריפה משום לתא דלב ולא משום הריאה, ועיין בפמ"ג משב"ז לו, טו הנפ"מ בין ג' הפירושים.

קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרום, פירש"י משום שסופו ליסתר, ולעיל מג, א משמע ברש"י בד"ה אינו קרום דטעמא דלא מהני האי קרום הוא משום שנוצר אחר שנתהווה הנקב וכל סתימה אחר שנוולד הנקב אינה מכשירה את הבהמה מטריפותה, וכדברי רש"י שם העתיק ה"ט"ז לו, ד ועיין בפמ"ג משב"ז שם וכן בשפ"ד סק"ו וכן בפמ"ג בפתיחה לסי' ל"ה (בסופה), ובנפ"מ בין ב' טעמים הנ"ל ראה פמ"ג משב"ז לג, ד (וראה מה שכתבנו להלן מח, א בהערה גבי ריאה דסביך בבשרא).

האי ריאה דאושא, כ' הרמ"א לט, א נהגו לנפח כל ריאה אפ"ל לית בה ריעותא, ובקצת מקומות מקלין שלא לנפחה רק אם היתה בה סירכא עוברת (או שאר ריעותא) וכן עיקר, וכ' בבהגר"א שם דכן מוכח מסוגיין דדוקא באיכא ריעותא בעינן לנפח ולראות אי מפקא זיקא, אבל בלא"ה סגי בבדיקה גרידא במשמוש היד ובמראית העין כשהריאה בחלל הבהמה (ומעיקר הדין א"צ להוציא הריאה לחוץ ולבדוק מחוץ לבהמה, אמנם יעויין בפמ"ג שפ"ד לט, ד דראוי שלא לסמוך על בדיקת פנים בלבד כי יש דברים שאינם נראים היטב

36. ועע"ש שדן באריכות במראות הכשירות אם נחשבות עכ"פ לריעותא לצרפם לתרתי לריעותא, וצידד להתיר בזה במקום הפ"מ.

37. כגון מראות פסולות ויובש כ"כ הפמ"ג, ואע"ג דכל בדיקת הריאה לא נתקנה כי אם מחמת הסיירות שהם מיעוט המצוי, אבל משום שאר טריפות לא היה צריך לבדוק הריאה כל עיקר כשם שאין בודקין אחר כל הי"ח טריפות, כבר כ' הפוסקים (ראה פמ"ג בפתיחה לסי' ל"ט ובשפ"ד סק"ב שם) דאחר שתיקנו לבדוק הריאה מפני הסיירות תיקנו ג"כ לבדוקה משאר טריפות המצויות בה קצת.

בהיתר בספק טריפות הבא לפנינו, וכבר דברנו בזה לעיל מגב, בדברי התוס' ע"ש.

והנה יעויין היטב באמרי משה ס"ד סקל"א שכתב לחדש דבכל טריפה יש חסרון גם במעשה שחיטה, ואינו ניתן האיסור עשה "דאינה זבוחה" שיש בבהמה מחיים, ולפ"ז נתקשה טובא אמאי באמת מקילין בספק טריפה ולא מוקמינן לבהמה בחזקת איסור, ע"ש בסקל"ו מש"כ ליישב בדוחק (וראה עוד בענין זה בספר המפתח פ"ב מאבה"ט ה").

וכל היכא דתלינן שבא הנקב אחר שחיטה כתב בשמ"ח לו, יב שא"צ לנקוב במק"א בריאה ולראות אם הנקבים דומים זל"ז, ואם ארע שנקבו נקב במק"א ואין הנקבים דומים זל"ז וא"א לתלות השינוי במשך הזמן או בשאר גורמים, יש להחזיר ולהטריף את הבהמה כיוון שניכר שנקב הראשון נעשה מחיים ולא לאחר שחיטה.

מורנא וכו' והלכתא לאחר שחיטה פריש, ומשמע מסוגיית הגמ' שהוא מחמת ספיקא דתלינן לקולא, ועיין בש"ך לו, טו שכן משמע מלשון הטור אך מדברי הר"מ פ"ז משחיטה וש"פ משמע שהיא כשירה בודאי, דחזקה דפירשה לאחר שחיטה (מחמת שהריאה מרחפת א"א לתולעת לצאת מחיים, או דחזקה שיצאה לאחר מיתה לאחר שהלך חמימות הבהמה⁴⁰ ראה פמ"ג שם).

ובש"ך סקט"ז שם הביא דנח' הפוסקים אם נמצאה התולעת מחוץ לנקב אי תלינן שבא הנקב מחמת התולעת לאחר השחיטה, ובפמ"ג שם ר"ל דזה יהיה תלוי בהנ"ל, דאי תלינן שיצאה התולעת לאחר שחיטה רק מכח ספיקא א"כ י"ל דכשהיא מחוץ לנקב הוה ספ"ס לחומרא ע"ש (וע"ע בש"ך דא"צ לדקדק שיהא מנין התולעים כמנין הנקבים וע"ש בפמ"ג).

וע"ע בשמ"ח לו, טז דאם יש סביבות הנקב מראה אדום או שחור אין תולין לומר שנעשה אחר שחיטה, דבכה"ג ניכר שנעשה הנקב מחיים (וע"ע בדבריו בסעיף י').

מט,ב

להביא חלב שע"ג הדקין, ואף מאן דמרבה חלב שע"ג הקיבה מודה בחלב שע"ג הדקין כמש"כ רש"י כאן (אמנם להלן צג,א סתר דבריו וכ' דמאן דמרבה חלב הקיבה חולק בדקין והאריכו בזה האחרונים⁴¹) ובענין חלב שע"ג הדקין אמרינן לקמן צג,א דהוא ריש מעיא באמתא, ופירש"י וכן דעת רוב הפוסקים דהינו תחילת המעי הנמשך מן הקיבה (הקרוי תריסריון) דחלב שעליו אסור מתחילתו באורך אמה, אבל הר"מ פ"ז ממאכ"א כ' חלב שעל ראש המעים סמוך לקיבה אסור ולא פירש שיעורו, וכ' הרא"ש פ"ז ס"ו דהר"מ מפרש דהמעים עצמם קרויים אמה דדומים לאמת המים, ולפ"ז לא נתפרש שיעור כמה ייאסר (ואף בדעת רש"י כ' הפמ"ג שס"ד סד, יא דיל"ע אם שיעור אמה קבוע הוא או דבשור גדול לפי גדלו ובקטן לפי קטנו).

ודעת הגאונים (הו"ד בר"מ שם) דריש מעיא הינו סוף המעיים הסמוכים ליציאה מן הגוף שדרכם יוצא הריעי הקרויים חלחולת או כרכשתא, ופסק המחבר סד, טו דיר"ש ייצא ידי שניהם שיגרור אורך אמה מכאן

למטה מחציין לצד עיקרן, ולפ"ז אין שום נפ"מ בכל החילוקי דינים דסוגיין.

הוא דסביך בבשר³⁸, ואם נסרך בבשר ובעצם עיין ברא"ש סכ"ג דיש אוסרין ויש מתירין והמחבר לט, יח פסק לקולא.

העלתה צמחין מהו א"ל כשירה, דעת הר"ף והר"מ (עיין ברא"ש להלן סמ"ה) דהני מילי דלא אסרוה, אבל אם הליחה או המים הסריחו הר"ז טריפה³⁹ וכ"פ המחבר לז, א, והרמ"א מתיר כדעת רוב הפוסקים.

מח,ב

מחט שנמצאת בריאה, ומבואר בסוגיין דאף המתירין לא התירו אלא בבדיקת נפיחה, ולפ"ז כ' הרמ"א לו, טז דהשתא אין אנו בקיאים בבדיקה זו וע"כ יש להטריף א"כ יש הפ"מ אזי יש להכשיר ע"י בדיקת נפיחה, וע"ש בש"ך סקל"ד דיש מכשירין אף בלא הפ"מ.

ואם נמצאת המחט בסמפונא רבה דריאה יש להכשיר אף לדידן אע"פ שא"א לנפחה כ"כ הרמ"א ס"ז שם (ומשמע דאם אפשר לנפחה צריך לנפחה וע"ש בש"ך).

האי סמפונא דריאה דאינקיב טריפה הוא לחבירו איתמר, ופירש"י וכן דעת רוב המפרשים דבסימפון הריאה עצמו יש חילוק דאם ניקב במקום הסמוך לבשר הריאה הבשר מגין עליו, ואם ניקב במקום שמתפצל אין סמפון המתפצל הימנו מגין עליו, ודעת הרא"ה בבד"ה ב"ב ש"ג דכל היכא דהסמפון מובלע בבשר הריאה אין נקב פוסל בו, ורק כשיוצא מן הריאה לחוץ נקב פוסל בו, והק' עליו הרשב"א במשמרת הבית שם דכשהסמפון יוצא לחוץ הוא קרוי קנה ואינו קרוי סמפון אלא כשהוא נבלע בבשר.

והטור לו, ו הביא דברי הר"מ שחיטה ז, ג דאחד מסמפוני הריאה שניקב **אפי'** ניקב לחבירו טריפה, ומשמע דכ"ש אם ניקב לבשר הבהמה טריפה, וכ' בטור דאינו נהירא דא"כ מאי מתרץ על קושיית המקשן, וראה דברי הב"ח שם דמיישב הסוגיא אליבא דהר"מ ומסיק דיש להחמיר בזה ודלא כהטושו"ע, ובש"ך סק"כ דוחה דבריו וציין דיש אחרונים שהשוו דעת הר"מ לדעת רש"י.

מט,א

תד"ה אבל דזיתא, פי' הקונטרס וכו' אבל נראה וכו', אבל הר"ן כ' דלא חיישינן שמא דרך הושט באה אלא אפי' את"ל דדרך סימפונא נקט ואתאי, מתוך שעור המרה רך ודק חיישינן שמא לאחר שנכנסה במרה ניקבה אותה (אפי' למאן דמכשר לעיל במחט), ולפ"ז אף במחט הנמצאת במרה יש להטריף, ועיין בדרכ"מ ס"ס מ"ב דלפי' התוס' במחט אין להחמיר דבאה דרך הושט, ובהג"ה מב, ט פסק לחומרא כפי' הר"ן דאף בנמצא מחט במרה הר"ז טריפה.

והוסיף הר"ן דכמו"כ אם נמצאת מחט בדקין חיישינן שמא נקבו וכ"פ המחבר מו, ד, וע"ש בש"ך סק"א דיש מתירין בדקין (אם לא נמצא תחוב במעיים כלל) דיש לחלק בין מרה לדקין, דבדקין יש למחט מאיפה לצאת משא"כ במרה, וכ' הש"ך דיש להתיר בהפ"מ. **הלכתא תלינן**, עיין בר"ן לעיל פ"ק (שייך לדף י, א) אימתי תלינן

38. הרמב"ן בח"י להלן עו,א הביא מכאן ראייה דטריפה יכולה לחזור ולהתכשר, אמנם הרא"ש פ"ד ס"ו דחה הראייה וכתב לחלק בין ריאה שמעצמה מסתככת בבשר בלא מעשה אדם, לבין היכא דבאנו להכשיר טריפה ע"י מעשה אדם, וכ"כ הפר"ח מד, ג והוסיף דלפ"ז צ"ל דהטעם שקרום שעלה על הנקב אינו מכשיר את הבהמה היינו משום שקרום אינו סתימה מעלייתא וסופו ליסתר (ולעיל מז, ב דברנו בזה ע"ש), ובפמ"ג בפתחה לסי' לה (בסופה) כתב דבריאה דסביך לא היה רגע אחד שהיה נקב בלא סתימה וריאתה הרמב"ן מעיקרא ליתא.
39. וראה פלתי לו, טו שהק' על שיטתם מגמ' מפורשת סוכה לו, א, וראה חו"ד לו, ג מה דמיישב.
40. ולפ"ז אפ"ל דדוקא בריאה מקילין בתולעת שיצאה לאחר שחיטה ולא בשאר איברים ועיין ברמ"א לא, ג בענין תולעת הנמצאת במוח ובש"ך סק"ז שם, ובש"ך לו, ז גבי תולעת הנמצאת בכרס ובדקין ושם בפמ"ג, ג, וכשו"ע ס"ס מ"ט גבי קורקבן.
41. ראה ח"י החת"ס לסוגיין, ובפלתי ס"י ס"ד.

נא

כי פליגי דאיתרא, פירש"י דבני בבל ס"ל כר' ישמעאל דחלב זה אסור מה"ת, והלכתא כלישנא קמא וכבני בבל דאנן בתר בני בבל גררינן, ולפ"ד דאיתרא אסור מה"ת (ואפ"ל בכה"ג אם הלך למקום שנוהגים שם היתר ואין דעתו לחזור שרי ליה, כ"כ הפמ"ג או"ח סע"ה א"א סק"ד ודייק כן מדברי המג"א תסח,יב), אמנם דעת הרא"ש דמדאור' מודו בני בבל דשרי להעיקר כר"ע אלא שנהגו להחמיר, ולדינא מודה הרא"ש לדברי רש"י דאנן בתר בני בבל גררינן וע"כ דאיתרא אסור. אבל הר"מ והרי"ף פסקו דאיתרא שרי ועיין בב"י סד, יד דס"ל דאין אנו גררינן בתר בני בבל במנהגות שלהם שאינם מן הדין (ובהעמק שאלה סח, ד כ' דהר"מ והרי"ף פסקו כלישנא בתרא וכבני בבל וראה פמ"ג משב"ז מח,א) ומ"מ סיים הב"י דעתה המנהג להחמיר בזה וכ"פ בשו"ע שם, וברמ"א שם השיג ד"א שמדינא הוא אסור ולכן אין להקל בו, ולכאורה כוונת הרמ"א דלפ"ד הב"י דהוא רק מנהג דידן להחמיר כבני בבל א"כ אפשר שיתבטל המנהג, אבל לדעת הרא"ש וש"פ דאנן גררינן בתר בני בבל א"כ דבר זה נעשה אצלנו דין גמור וא"א לבטלו בשו"א (ועיין בפמ"ג שם שכוונת הרמ"א דמדינא הוא אסור היינו מדרבנן).

ובפירושא דאיתרא פירש"י דמבפנים לעוגל קרי דאיתרא, ויש לו שם חיבור, עם חלב המכסה, ואפ"ל למתירין יש לגמום קצת מחלב האיתרא שחלב המכסה שוכב עליו, והר"מ הל' מאכ"א ז, ו פירש דחלב דאיתרא הינו חוט משוך כמו יתר ומשמע מדבריו דכל אותו החלב הוא רק כחוט א' משוך על פנים הקיבה (ולפ"ז אינו מובן ענין מקמצין, ובאמת הר"מ השמיט דין זה וכבר תמה הב"י הנ"ל על השמטה זו) ועיין בפמ"ג משב"ז מח,א דליכא מאן דידע איזה הוא חוט היתר המשוך ולפ"ז צריך להחמיר בכל האי חלב שהוא מחלב המכסה, וראה בסמוך.

ולדין מסתם נמי לא סתים, וכ"פ המחבר מח,א דחלב שעל היתר סותם הנקב (אלא שכ' הפמ"ג שם דלפ"ד הר"מ אין ידוע איזהו חלב דאיתרא ונפל היתרא בבירא).

ובדבר חלב הדבוק לכרס שנח' בו ר"א ור"י כפי שהארכנו לעיל, ראה בהגה"ת אשר"י כאן דמספק"ל אם שייכא ביה הסברא דאינהו מיכל אכלי לדין מסתם לא סתים, וסיים דטוב להחמיר ביה דאינו סותם. ולכאורה סברתו דחלב הכרס שאני, דלדעת האוסרים הוא אסור מה"ת וע"כ צריך להחמיר דג"כ אינו סותם⁴⁶ וכ"כ הפמ"ג משב"ז מח,א [וכמו"כ דנו האחרונים בחלב דריש מעיא היוצאים מן הקיבה דלשיטת הגאונים הוא חלב המותר וא"כ אף לדין דאסרינן עכ"פ יסתום וכ"כ באמת בשו"ת שער אפרים ס"ב ובפר"ח בקו"א סמ"ח, אמנם התבו"ש מו,ג דחה דבריהם מאחר דלהאוסרים הוא אסור מה"ת, וכ"כ הפמ"ג שפ"ד סד, יא⁴⁷ ועיין בפלתי ס"ס ס"ד].

ואורך אמה מכאן (ועי"ש בהג"ה די"א דא"צ להקפיד על אורך אמה מצומצם רק מודדים בזרוע והוא מדברי מהרי"ל⁴² הו"ד בדרכ"מ שם).

מה חלב המכסה וכו' תותב קרום ונקלף וכו', להלן צג,א אמרינן חלב שעל המסס ובית הכוסות אסורין וענוש כרת וזהו חלב שעל הקרב⁴³, וכו' הר' אפרים הו"ד במדכ"י כאן ובאריכות גדולה בראבי"ה אלף קכ"ח דכל שכן שחלב הדבוק לכרס עצמה הנמצא מתחת לקרום (שעל גביו מונח חלב המכסה) הר"ז חלב האסור וענוש עליו כרת, ופירש דזהו הכוונה בתותב קרום ונקלף, דתותב היינו חלב המכסה, קרום הוא הקרום שמתחת לחלב המכסה, ונקלף היינו חלב הדבוק לכרס עצמה.

ודעת הר' יואל (אביו של הראבי"ה) דחלב זה הדבוק לכרס מותר הוא לגמרי⁴⁴, וקרום החופהו אסור מדרבנן כיוון שחלב המכסה שוכב עליו, ומפרש דברי הגמ' תותב קרו"נ על דרך פירש"י ע"ש שנשאו ונתנו בחילופי מכתבים באריכות גדולה בהלכה סבוכה זו. ולהלכה פסק המחבר סד, ט דחלב הדבוק לכרס אסור (בט"ז שם נראה דמעיקר הדין קי"ל כר' אפרים, אמנם הפלתי סק"ג כ' דהעיקר לדינא כר' יואל שכן דעת רוב הפוסקים אלא דמחמירים כר' אפרים) והרמ"א כ' דבני ריינוס נוהגים בו היתר כר' יואל.

וכע"ז נח' האחרונים בענין שומן הדבוק בריש מעיא שנמצא תחת הקרום, שהרמ"א סד, טו מתירו (והוא מדברי הכל בו) וא"צ לגרר רק החלב העליון עם הקרום, והרבה חולקים ואוסרים ע"ש במחה"ש ובהג' הרע"א (שלמד כן אף בדברי הרמ"א), והפלתי סק"ו שם האריך והעלה להיתר ע"ש בחילוק⁴⁵ שבין חלב הדבוק לכרס שמחמירין כר' אפרים לבין שומן הדבוק בריש מעיא (וכן יעויין בהעמק שאלה שאילתא סח,ד).

תד"ה חלב טהור, העלו התוס' דאין שומן טהור סותם נקב דאבר אחר, וכ"פ בהג"ה מו,א וע"ש בט"ז דבשר נראה פשוט סותם אפי' בשל אבר אחר (וע"ש בהג' זהב מזוקק לבעל הט"ז עצמו).

תד"ה חלב חיה, נשאל וכו' והתיר, מבואר דאפי' כשהמחט תחובה בנקב אמרינן דחלב טהור סותם, ולא אמרינן דסוף המחט לנקוב אף את החלב הטהור, ש"ך מו,ב ע"ש.

אמרי לה חיטי דכרכשתא, מכאן ק' על שיטת הגאונים דס"ל דזהו חלב דריש מעיא דלדבריהם פשיטא דאינו סותם וכשאר חלב טמא ועיין בזה בפלתי סד,ה.

ואמרי לה טרפשא דליבא, היינו הכיס שהלב נחבא בו, אבל שומן הלב עצמו הדבוק ללב סותם כ"פ המחבר ריש ס"מ, והרמ"א שם מחמיר ע"פ דברי הגה"ת אשר"י ס"ב (ע"ש בהג' הב"ח), וראה בהגר"א שם דיש גורסין בגמ' טרפשא ודליבא בוי"ו החיבור ולכאורה זהו מקור לדברי הרמ"א (ועיין בכס"מ שחיטה וי, שכן גרס הר"מ אלא דהוא מפרש דטרפשא היינו חצר הכבד).

42. ובמהרי"ל שם סי' נ"ז כ' דחלב דכרכשתא אסור מפני שנוגע בחלב הכליות, אמנם ביש"ש פ"ז ס"ז כ' דאסור מפני שנוגע בחלב הכסלים (ע"ש שחידש קולא מחמת זה בחלב הכרכשתא).
 43. והחלב שביניהם דעת הר' יואל הו"ד בראבי"ה אלף קכח (והביאו להלכה היש"ש פ"ז ס"ז) דהוא שומן טהור ולמד כן מדברי רש"י לעיל מט,א בד"ה עובי בית הכוסות, ורבים העירו דמדברי רש"י ליכא שום ראייה דאינו מדבר שם בשומן שמחוץ לדפנות רק בשומן שבין ב' הדפנות של בית הכוסות עצמו, ולהלכה דעת האחרונים דלא כהיש"ש (ראה ש"ך ופר"ח סמ"ח סעיף ז').
 44. ע"ש דיש להתירו אף משום חלב שהבשר חופהו, דחיפוי הקרום חשיב כחיפוי בשר.
 45. ותו"ד דכל סיבת אסור חלב המעיים הוא משום שמחובר לחלב הפריסה א"כ אין לאסור רק חלב העליון שיש לו חיבור אל חלב הפריסה.
 46. ומשמע דלר' יואל פשיטא דסותם וכ"כ הפלתי מח,ג והפמ"ג הנ"ל והעלו לפ"ז דכרס שנקבה וחלב שעליה סותמה הוא רק ספק טריפה, ולפ"ז העלו דהר"מ דפסק דכרס שנקבה טריפה ואין לה שום דבר שיסתום אותה (הו"ד במחבר מח,ב) ע"כ ס"ל כשיטת ר' אפרים הנ"ל, אמנם למאי דחידש החת"ס בסוגיין הו"ד בהע' בסמוך נראה דאפ"ל לר' יואל אין חלב שעל הכרס סותם וא"כ ליכא ראייה דהר"מ יסבור כר' אפרים ודוק היטב.
 47. וע"ש דמ"מ שומן שתחת הקרום הדבוק למעיים שפיר סתים דפסקינן כהרמ"א סד, טו דהוא שומן טהור, אמנם החת"ס בסוגיין כתב לייסד (וכן הסכימו כמה אחרונים) דכל שומן

כרס הפנימי.

רד"ה מאי, ומיהו כל הנך טריפות וכו', וכן נפסק בשו"ע ריש סל"ט, ואע"ג דאפשר לברורי הכא דטורח גדול לבדוק אחר י"ח טריפות א"צ לברר וסמכינן ארובא 49 (פמ"ג שפ"ד שם), ומ"מ כ' בדרכ"ת סק"א שם דמי שרוצה להחמיר ע"ע 50 ולקדש עצמו במותר לו ולבדוק אחר י"ח טריפות אינו נקרא מוסיף ע"ד חכמים (וביש"ש סוף ב"ק בחילוקי דינים בין בני בבל לבני א"י כ' דבני א"י בודקין ב"ח טריפות ובני בבל רק בריאה), ואם אכל בלא לבדוק ואח"כ אשתכח טריפה בשאר י"ח טריפות כ' בשו"ת פנים מאירות ח"ב סמ"א (הו"ד בפ"ת יו"ד כט"א) דא"צ כפרה כי הרי הוא אנוס לפי שלא היה לו לבדוק, וכ"כ הפמ"ג בפתיחה לסל"ה, ועין בשו"ת חמד"ש יו"ד ס"א שהאריך בזה 51, ובדרכ"ת לט, ה' כ' בשם כ"פ דאם מיהר ואכל מן הבשר קודם הפשט וניתוח ואח"כ בניתוח האברים נמצא איזה טריפה לאו אונס הוא, וכ"כ במשכנ"י יו"ד סט"ז.

ופשוט וברור דהני מילי היכא דלא חזינן שום ריעותא לא מחיי הבהמה ולא אחר שחיתתה, אבל באופן שנמצא איזה ריעותא יש חיוב בדיקה מדינא בכל א' מהי"ח טריפות שימצא בהם הריעותא וראה דרכ"ת לט,ו.

וע"ע בב"י יו"ד ס"א א' בשם ספר מחזיק הבדק (וכ"ה בהדיא בר"מ ספ"י משחיטה) דהבודקים צריכים להיות בקיאים בכל מיני הטריפות, ובדרכ"מ אות ט' שם חלק עליו, דטריפות שא"צ לבדוק אחריהם א"צ הבודק להיות בקי בהם, וכ"פ בש"ך הארוך ס"ס ל"ט, ועיין בשו"ת משכנ"י הנ"ל דכוונת הב"י דטבח הממונה לרבים צריך להיות בקי בכל הנ"ל ע"ש הטעם, ואפי' לדרכ"מ שא"צ להיות בקי צריך עכ"פ להיות מסתפק ושואל בכל מיני הטריפות.

שם, ובסירכי דריאה משום דשכיחן בדיקין בתרייהו 52, כן הסכימו כל הפוסקים (וראה במש"כ לעיל מז, כמה פרטים בבדיקת הריאה), ויש לזה מקור מן הגמ' ומן המדרש ראה בהגר"א לט, ב, ואם עבר ולא בדק הבהמה אסורה באכילה מדרבנן 53 (ראה בהג"ה חו"מ רלד, ג), ובדברי הר"מ פ"א משחיטה ה"ז הבינו הפוסקים דחיוב הבדיקה הוא רק ממנהגא ע"ש בס' המפתח ובפמ"ג בפתיחה לסל"ט (וכיוון דסירכות בריאה הוא מיעוט המצוי צריך לבדוק בהמה בהמה ואין לסמוך על בדיקה מדגמית כדאיתא בתשו' הרשב"א הו"ד בב"י פדו, ב) וכ"פ הרמ"א ס"ח שם).

ואם ארע שנפסדה הריאה קודם בדיקה שלא במזיד כ' רש"י לעיל יב,א דהבהמה כשירה דאולינן בתר רובא 54, אמנם הרבה פוסקים

וביש"ש סנ"ד הק' דסברא פשוטה היא לחלק ומה מספק"ל כלל להגה"ת אשר"י, וראה פלתי מח, ג שהק' לאידך גיסא, דמה בכך שלר' אפרים הוא חלב טמא, הלא עכ"פ לאו תותב הוא, ואדוק הוא בכרס כמבואר בדברי ר' אפרים גופא ולמה לא יסתום, ות' דכל חלב טמא גזרו בו רבנן שאינו סותם אע"פ שאדוק הוא, וכ' דלפ"ז שפיר יש מקום להסתפק אם לדין מסתם סתים, דמדאור' באמת לכ"ע סותם וכנ"ל וכל הספק הוא רק אם סותם מדרבנן ע"ש.

אבל לא מגסה לדקה וכו', פירש"י בלישנא אחרינא דגסה היינו אומא ודקה היינו אונא, אבל התוס' פירשו כפ' קמא דרש"י להקל, ונח' בזה המחבר והרמ"א סל"ו ס"ה, ומ"מ סיים הרמ"א דבזה"ז אין אנו בקיאים בבדיקה זו (וכן גבי הקפת הקנה) ואין לסמוך אהקפה כלל להכשיר (וע"ש באחרונים באיזה אופן סמכינן אהקפה בתור סניף וכדו').

גב

הוא שנשתייר בו כדי תפיסה, והיינו כמלא ד' אצבעות בשור הגדול כ"פ המחבר מו, ה (ועין בש"ך די"מ ב' אצבעות ורש"י פירש כדי אצבע וראה מעדני יו"ט כאן), ואם באותם ד' אצבעות ג"כ ניקב יש אוסרים במשהו דמשמע להו דמה שנשתייר ממקום הדבק שווה דינו לשלא במקום הדבק, ויש מכשירין עד שינטל רוב רחבו דס"ל דדברי רב נחמן קאי אדברי ר' יוחנן.

אמרי במערבא וכו' כל הכרס כולו זו היא כרס הפנימית, וכתב רש"י דכן יש לנו להחמיר מספק 48 דנקב כל דהו בכל מקום בכרס הבהמה טריפה [ועין ב"ח דאיתא במקצת מן הדפוסים הגה"ה דעל כרחך לית הלכתא כבני מערבא דחזינן בכ"מ שכשהשור ממלא כריסו מן הירקות קורעין אותו בין צלעותיו ומוציאין ממנו פרש הרבה וחוזר ומתרפא ובהו הוא ניצול מן המיתה ועל כרחך ההלכה כרבה בר רב הונא, והב"ח דחה הגהה זו מכל וכל, ויש בזה נפ"מ גדולה לזמננו דבהרבה מקומות נוהגים לרפא הבהמות בכגון דא, ויש מקומות שצריך לבדוק אחר נקיבת הכרס כי הוא מיעוט המצוי ואכמ"ל], ומ"מ כיוון דברוב חלק הכרס הוא רק ספק טריפה כתבו חלק מן הפוסקים דמהני להשהות את הבהמה י"ב חודש עיין בזה באריכות בפ"ת סמ"ח סק"ב, ודעת הפ"ת שם דלא מהני שיהוי י"ב חודש בספיקא דדינא כי אין המקרה יכריע את הדין המסופק ע"ש.

ואיזהו כרס החיצון בשר החופה וכו', המחבר מח, ג פסק כדעת הר"מ דאם נקרע רוב עובי הבשר הזה הוא טריפה, אבל הש"ך סק"ד שם כ' דדעת רוב הפוסקים דלא מטרפא אלא בקרע מפולש עד שנראה

שאפשר שיחסר בבהמה מפני כחשותה אינו סותם דאי"ז סתימה מעלייתא, ולפ"ז האי שומן שאינו מצוי בכל בהמה אינו סותם אפי' לרמ"א (ומה"ט קי"ל ג"כ דליחת המעיין לא היא סתימה ודלא כרשב"ג).

48. וק"ל כיוון דניקב הכרס הוא רק ספק א"כ אמאי פסק המחבר מח, ב דכרס שניקב טריפה ואין לו דבר שיסתום אותו שחלב שעליו הוא חלב האסור שאינו סותם, דהרי דעת ר' יואל דחלב הכרס הוא חלב המותר, רק מספק אנו מחמירין כהר' אפרים וכמש"נ, וא"כ היה לנו להקל מחמת ספ"ס, ספק דלמא נקב כל דהו אינו מטריף ואפי' אם מטריף דלמא האי סתימה היא סתימה מעלייתא, וכעת לא מצאתי מי שידבר בזה.

49. והק' הפמ"ג בפתיחה לס' ל"ט בשלמא בכל הי"ח טריפות א"צ לבדוק דמשנשחטה הותרה ובחזקת היתר קיימא וסמכינן ארובא דלאו טריפות, אבל מ"מ היה לנו לבדוק אחר טריפות דנקובת הושת ופסוקת הגררת דפוסלות את השחיטה והוא נבילה, דיש לנו לצרף חזקת איסור דבהמה בחייה למיעוט דטריפות ולחייב בדיקת הושת והקנה ע"ש (ואולי יש ליישב קו' הפמ"ג ע"פ יסודו דהבית הלוי ח"ב סכ"ב ביסוד דין חזקה).

50. ודוקא על עצמו רשאי להחמיר אבל לא בשל אחרים, ראה תבו"ש מח, ג, ובשו"ת דב"ח יו"ד ח"ב סל"ז כ' לחדש דשו"ב שבדק אחר טריפות שלא היה צריך לבדוק אחריהם ונמצאת הבהמה ספק טריפה שהוצרכנו לאסור מספק הר"ז צריך לשלם כסף לבעלים, וע"ע בדרכ"ת יח, פד.

51. ובתשו' והנהגות ח"ד ס' קצ כ' דעכ"פ הוא אות משמים שאין שומרים עליו מלהכשל במאכלות אסורות ומחמת זה גופא ראוי להתעורר התשובה ע"ש.

52. והני מילי דבהמה אבל בעופות ליכא חשש סירכות וכמש"כ הר"מ הל' שחיטה יא, ב, אמנם בזמננו מצוי ריעותות בבשר הריאה בעוף וכ' בשו"ת שבט הלוי ח"ב ס"ד אות ב' דיש חיוב מן הדין לבדקן.

53. ובדין חלב הבהמה שכבר נחלב ממנה ראה פמ"ג משב"ז לט, א.

54. וכל בשמ"ח ס"א כאן (הו"ד בדרכ"ת סק"ז דאע"ג דחזינן האידינא דהטריפות מצויות טפי מן הכשירות אין לחוש לזה, דהכל הוא רק משום הספיקות והחומרות ושאין אנו בקיאים בבדיקות ולעולם אף האידינא איכא רוב כשירות.

ספ"ט) והט"ז שם מחמיר 59.

נא,א

לא נמצא עליה קורט דם בידוע וכו', ואם א"א לבדוק את המחט כגון שהודחה או שאינה בפנינו הר"ז טריפה שו"ע מח,ה, והרמ"א שם פסק דבזה"ז אין אנו בקיאים בבדיקה זו וע"כ לעולם יש להטריף בנמצא נקוב מב' צדדין.

הגליד פי המכה וכו', ופירש"י דאם לקחה הלוקח תוך ג' ימים 60 הוי מק"ט, עיין ברא"ש סל"ד בשם הר"א אפרים דדוקא בטריפות דלא שכיחי הר"ז מק"ט, אבל בטריפות דשכיחי כגון סירות ולא התנה הלוקח ודאי אחולי אחיל ולא הוי מק"ט, והרמב"ן פליג ודעת הרא"ש כהר"א אפרים, והובא ב' הסברות בשו"ע חו"מ רלב, יב ונראה מדבריו שם דדעת הרמב"ן עיקר.

והפכה רבי ומצא עליה קורט דם, ולמדו מכאן הר"ן והרשב"א (הו"ד בב"י מח,ח) דאף בנמצא תחוב מצד א' איכא חיוב בדיקה, ואפ"ל בדיעבד אם לא בדק או שא"א לו לבדוק הבין המחבר בדעת הרשב"א דהר"ז טריפה וכ"פ בשו"ע שם (ולפ"ז תמה בכ"י מאי איכא בין נמצאת תחובה מצד א' לנמצאת תחובה מב' צדדין ע"ש מה שתי, ועיין בש"ך סק"ג שחולק על הבנת המחבר בדברי הרשב"א), אמנם הרמ"א שם הביא ד"א דאפ"ל למאן דמחייב בדיקה הני מילי לכתחילה אבל בגוונא דא"א לבדוק אין לאסור בדיעבד וכ' הרמ"א דיש לסמוך עלייהו בהפ"מ, עוד הזכיר הרמ"א את דעת הר"מ שחיטה ו, יב דבנמצאת מצד א' ליכא חיוב בדיקה כלל וסיים דיש לסמוך עליו אם הוא הפ"מ במקום שא"א לבדוק, ובפשוטו דברי הרמ"א תמוהים דהרי כבר היקל בהפ"מ אפ"ל למאן דמצריך בדיקה, וע"ש בש"ך סק"ג.

שמעתתא דנפולה (ע"ע להלן במתני' נו,א)

א"ל משום דאמדה נפשה, ואע"פ שאנחנו רואים שאינה יכולה ללכת עתה אחר שקפצה הר"ז כשירה, שו"ע נח,יא.

ההיא אימרתא וכו', וכ' התוס' דלא בנפילה מיירי, דאי נפלה וגוררת רגליה ודאי חיישינן לה דאין זה נקרא הלוחך יפה כ"פ המחבר לב,ז וע"ש בש"ך סק"ב, וכ' הפמ"ג והרע"א ושאר אחרונים שם דאפ"ל נפלה פחות מ' טפחים וגוררת רגליה חיישינן לה להצריכה בדיקה.

זכרים המנגחים וכו' אינפול לארעא ודאי חיישינן 61, ולא מן משום הכאת הנגיחה אלא משום חבטת הנפילה, ואע"פ שנפל פחות מ' טפחים, הכא כיוון שהופל ע"י אחרים חיישינן 62 (ראה רא"ש ור"ן, ובשו"ע נח,ט וכן בסעיף א' ושם בש"ך), ואע"פ שאף בהופל ע"י אחרים אמרינן דכיוון שיודע שיפילוהו נועץ ציפורניו בקרקע ומונע החבטה כדלקמן (ע"ב) דבית המטבחים אין בו משום ריסוקי איברים, הכא

חולקים ע"ד רש"י 55 הו"ד בב"י ריש סל"ט, ולהלכה פסק המחבר כדברי רש"י דכן ס"ל אף לרמב"ם והרא"ש, והרמ"א מחמיר אא"כ יש הפסד גדול.

ודע דכמו כן אם יימצא באיזה מקום או באיזה זמן שיהא טריפות מצויות בשאר חלקי הבהמה יש חיוב לבדוק אחריהם כדין סירות הריאה, דבכל מיעוט המצוי אין לסמוך על הרוב, ראה פמ"ג משב"ז מו,ז בענין בדיקת בועות במעיים בימות הקיץ, וברמ"א לג,ט בדבר חשש נקובת הושט באוונות הפטומות [וכ' שם הרמ"א דעדיף שלא לבדוק, מלבדוק ולמצוא איזה ריעותא ולהקל בה כדעת איזה מתירין, וראה בשו"ת שבט הלוי ח"ד ספ"א ב' דרכים באחרונים בהבנת דברי הרמ"א (וע"ש בשבט הלוי בענין בדיקת צומת הגידין בעופות בזמננו)], וע"ע בדרכ"ת לג,ט שהוסיף כמה פרטים בנידון זה 56.

ובהגדרת מיעוט המצוי כ' בשו"ת הריב"ש ס' קצא דהיינו מיעוט הקרוב למחצה ורגיל להיות, ובר"ן לעיל פ"ק (יב,א) כ' דהוא שכיח טובא וכ"כ הגר"א יו"ד א,ד, ובשו"ת משכנ"י יו"ד ס"ז כ' להחמיר דמיעוט הנמצא בעשרה למאה חשיב מיעוט המצוי ע"ש בהוכחתו, ואחריו נמשכו כמה אחרונים, ועיין היטב בשבט הלוי הנ"ל שכ' דמיעוט המצוי אינו תלוי כלל באחוזים וכדו' אלא כל מיעוט שהוא מלווה את הרוב בכל עת ובכל מקום הר"ז מיעוט המצוי, ויש בדבריו חומרא גדולה.

תד"ה לכשתמתח, כשתקיף הסלע וכו', עיין במהרש"א דלפ"ז רוחב הסלע הוא כשליש הטפח אבל לפירש"י הרי הוא כשני שלישי טפח, והמחבר לב,ב פסק כהתוס'.

מחט שנמצאת בעובי בית הכוסות, הש"ך מח,יג הביא דברי הדרישה דבית הכוסות כולו עב וכפול, והשיג עליו דכן מורה החוש שאף בבית הכוסות יש מקום דק, ונפ"מ לדעת רש"י שבסמוך דמקום הדק שבבית הכוסות דינו כהמסס והויא טריפה.

תד"ה מחט, ואין נראה לר"ת וכו', וכן היקל המחבר מח,ז והרמ"א שם מחמיר כדעת רש"י 57 אא"כ היה הפ"מ (ומשה"ק התוס' ממתני' דקתני שניקבו לחוץ עיין בר"ן דמתרץ באופנים אחרים, ומבואר שם בדברי הר"ן דדוקא בנקב הבא ע"י מחט החמיר רש"י אבל לא בנקב הבא ע"י חולי, וכ"כ הש"ך מח,יב ודלא כהב"ח).

עוד כ' התוס' דבית הכוסות שניקב מצד א' היינו מצד פנים, אבל מצד חוץ אפ"ל לא ניקב כלל אלא שנמצא מחט בחלל הגוף טריפה 58 דחיישינן שמא באה דרך הושט ונקבה אותו (ואפ"ל אם נכנסה דרך הבשר יש לחוש שמא ניקבה את המעיים וכדו'), וכ"פ המחבר מח,י, ובס"י מט,ד פסק המחבר דאם היה נקוב בית הכוסות מבחוץ ולא ידענו אם היה הנקב מחמת חולי או מחמת קוץ תולין להקל (מטעם

55. ולא מדינא אוסרים אלא ס"ל דחכמים החמירו בדבר כדי לחזק דבריהם כ"כ הש"ך סק"ח שם (וע"ע היטב בש"ך סקמ"ב שם).
 56. ולכאורה בכל הני אם עבר ולא בדק מעיקר הדין מותר באכילה דסמיכין ארובא, וחיוב הבדיקה דמיעוט המצוי הכא רק לכתחילה, וריאה שאני דתקנו כן בהדיא שתיאסר אם עבר ולא בדק משא"כ בכל הני (אא"כ היתה תקנה בזה באותו מקום), ובדרכ"ת הנ"ל כ' להתיר בהפ"מ, ובשו"ת חת"ס יו"ד סע"ז נראה דכל מיעוט המצוי אסור אם עבר ולא בדק דאל"כ מה הועילו חכמים בתקנתם.
 57. וכ' התבו"ש מח,ט דלדעת רש"י יש להחמיר בכל הכרס כמו בהמסס, והמהרש"ם בדעת סק"ז פליג, דהכרס עורה עב וכן הקיבה עורה עב ואין להחמיר כרש"י רק בהמסס.
 58. לכאורה הויא טריפה רק מספק, וראה פמ"ג שפ"ד ס"ס מ"ט שכ' דפעמים הויא ודאי טריפה וע"ש דיש חילוק בזה בין בהמה לעוף.
 59. והט"ז הביא ראייה לדבריו מושט שניקב עור הפנימי דאם לא ידענו בודאי שניקב מחמת חולי הר"ז טריפה ואין מתירין מחמת ספ"ס (ראה מה שכתבנו לעיל מג,א), ובחור"ד לג,א כ' לחלק ע"ש.
 60. ואלו הימים הם מעת לעת ראה פ"ת פ"א,ז שהוכיח כן מדין ג' ימים דמליחה.
 61. כ' הר"ן דבכל מאי דאיתמר בשמעתין אין חוששין, א"צ בדיקה כלל, ובמאי דאיתמר חוששין כ' הרמב"ן דאין דינה כנפילה גמורה שצריכה שהייה מעת לעת ובדיקה, אלא שרי לשחוט מיד ולבדוק, והר"ן פליג וס"ל דדינה כנפילה גמורה, ובב"י ס"ס נ"ח ציין שדעת הר"מ כדעת הרמב"ן, והרשב"א הסכים לדעת הר"ן, ומשמע מסתימת הפוסקים דחששו לדעת הר"ן והרשב"א.
 62. ובפרי תואר כ' דעכ"פ בעינן נפילה בשיעור ד' טפחים שיעור דמכריסה ועד הארץ, ובפמ"ג משב"ז נח,א כ' דלא ידענא הכרח לזה, ובתשו' חת"ס הו"ד בפ"ת סק"ב סמך ע"ד הפר"ת בצירוף טעם נוסף.

(וכן אם עמדה יצאה מכלל חשש זה), ואחר השחיטה יש לבדוק אם נפסקו או נקרעו איבריה (ואע"פ שאין אנו בקיאים בבדיקת נקבים, הכא אם איתא דמחמת הנפילה נקבו איבריה, קרע גדול היה וניכר היה) כ"ה שיטת הר"ן והרא"ה בבדק הבית.

אבל שיטת הר"מ והרשב"א בתוה"ב דאפי' אחר ששהתה מעל"ע לא נפקא מידי חשש ריסוק איברים, וצריך לבדוק אם לא נתרסק איזה אבר מן האיברים ונשתנה צורתו (ויתכן אף מראיתו, פמ"ג), ואם נשתנה הר"ז טריפה אע"ג ששינוי זה אינו פוסל בשאר בהמות שאינן נפולות⁶⁵, ותוך מעל"ע אסור לשחוט, דפעמים דלא ניכר הריסוק רק אחר מעל"ע⁶⁶, ואם עמדה א"צ מעל"ע דמסתמא יצאה מכלל ריסוק איברים, ואם שחטה מיד ומצא בה איזה שינוי עיין פמ"ג משב"ז נח, דנח' האחרונים אם הוא טריפה כדין נפולה, או דכיוון דעמדה יצאה מכלל חשש ריסוק איברים ודינה כדין שאר בהמות לענין זה⁶⁷, והמחבר נח, פסק כדעת הר"מ, וכ' הרמ"א (נחו), דהאינדא לא קים לן בבדיקה וע"כ אין למצוא היתר בנפולה אא"כ הלכה, והוא כדעת הבה"ג המובא ברש"י להלן נב,א, והמחבר נז,יח הביא דברי רש"י ודברי הבה"ג ועיין בגר"א ס"ס ל' דאף רש"י לא כתב אלא לדורו אבל בדורותינו נדלדלה החכמה.

הלכה אינה צריכה בדיקה, ודוקא אם הולכת הילוך יפה אבל אם הלכה שלא כדרכה לא מקרי הילוך (ואפי' היתה הולכת קודם הנפילה יפה יותר משאר הבהמות והשתא הולכת כשאר הבהמות חוששין לה כ"פ הרמ"א נחו, בשם האו"ה, וע"ש בפ"ת דהאו"ה יחידי בדבר זה ויש להקל בזה בהפ"מ לסמוך על בדיקה דידן), וכ' הרמ"א שם דדוקא אם הלכה ד' אמות א"צ בדיקה ולכאורה לא משמע כן בסוגיא וע"ש היטב בבהגר"א.

והיכא דהלכה ד' אמות ושוב אינה יכולה להלך מ"מ יצאה מכלל נפולה ודינה כשאר בהמה מסוכנת שנתבארו דיניה לעיל בגמ' פ"ב ובשו"ע סי"ז.

נב,א

נשתברו רוב צלעותיה, ואם נשברה צלע א' כשירה, ולא חיישינן דלמא נתקוב הצלע השבורה לא' מבני המעיים כמו קוץ, עיין בט"ז נד,א.

ובצלעות גדולות שיש בהן מוח⁶⁸, כ' הש"ך נד,א בשם הראב"ן דאחד עשר מכאן וכו' לבד מאותן ב' צלעות קטנות הנחתכות עם החזה שנקראים חזה ולא צלעות (והם בקדמת הבהמה סמוכים אל הצואר), וראה יד יהודה סק"ב דס"ל דרוב פוסקים פליגי וס"ל דאותן הצלעות הקדמיות דינן כשאר הצלעות לכל דיני טריפות דסוגיין.

{ומלבד אלו הצלעות יש ג' צלעות קטנות לצד הזנב (ש"ך סק"ב), ואחריהם עוד ג' חוליות בלא צלעות בשלהי דכפלי (פמ"ג שפ"ד סק"א) 69 ואח"כ מתחילות חוליות הזנב, נמצא סה"כ י"ט חוליות בגב, וק' ע"ד הש"ך סק"ב שכ' שיש י"ח חוליות, פמ"ג} 70.

שאני שכ"א חושב שינצח חבירו ואינו יודע שיפילו חבירו, ט"ז שם. **ואי שלים חוטרא אפלגי דגבא וכו' חיישינן**, ולכאורה דינה כנפולה ואם הלכה אחר ההכאה א"צ בדיקה, אמנם הר"ן כ' די"א דאע"פ שהלכה אחר ההכאה צריכה בדיקה בחוט השדרה בלבד, והפוסקים חששו לדעת הר"ן והוסיפו עוד דאנן דלא בקיאי בבדיקה ממילא כל שהכה בגווי הנ"ל⁶³ יש להטריף את הבהמה ראה פ"ת לבב, (ובט"ז סק"ד שם נראה דאף אנן בקיאי בהאי בדיקה כיוון שצריך לבדוק החוט לבד ולא כל החלל כ"כ הפמ"ג שם), אמנם בדגמ"ר שם כ' להוכיח דלא כהר"ן וע"כ פסק דאף אם נחשוש לר"ן יש לסמוך עכ"פ על בדיקה דידן, ועע"ש בפ"ת אם דוקא בהכאה גדולה שלא כדרך הרגיל חיישינן לזה.

בית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים, פירש"י דעגל הנוולד אין חוששין לו שמא נדחק ונתרסקו איבריו וכ"פ המחבר טו,ב (ואפי' איכא ביה ריעותא שאינו הולך, ש"ך סק"ג), ומ"מ כ' בדרכ"מ או"ח סי' תצח ובהג"ה ס"ה שם דאם נמצא איזה שינוי באיבריו הפנימיים הר"ז טריפה (ושם בהג"ה פסק כדברי הרא"ש פ"ק דביצה דאסר לשחוט עגל הנוולד ביו"ט אא"כ הלך ע"ג קרקע, והק' כל המפרשים דזה נגד סוגיא דידן דבית הרחם אין בו משום ריסוקי איברים, ות' האחרונים דהרא"ש חשש שמא ימצא טריפה ונמצא שוחט ביו"ט שלא לצורך עיין בנו"כ יו"ד סט"ו שם), והמג"א סק"י חולק וכ' דאף הרמ"א הדר ביה ע"ש.

אבל הר"מ שחיטה ט,יז יש לו פירוש אחר בסוגיא, דמפרש דבהמה נפולה אין חוששין לבית הרחם שלה משום ריסוקי איברים מפני שהוא רך, ומכח פירושא הדין כתב לחדש דבנפילה חיישינן לריסוקי איברים אפי' באיברים שאין הבהמה נעשית טריפה בנטילתן כגון הטחול והכליות, דהרי בית הרחם שניטל אין הבהמה נטרפת ואפ"ה הוצרכנו לומר שאין בו משום ריסוקי איברים מפני שהוא רך, והראב"ד שם בהשגות פליג, והמחבר נח,ג פסק כהר"מ.

נא,ב

בית המטבחים אין בו משום ריסוקי איברים, אבל אם כל רגליו קשורים כשעה שהפילוהו חוששין לו, שו"ע נח,י בהג"ה.

עמדה אינה צריכה מעת לעת, ודוקא עמדה מעצמה אבל העמידה אחרים לאו כלום הוא כ"כ הר"ן וכ"פ הרמ"א נח,ד וע"ש בפ"ת סק"ה.

וכ' התוס' דאם לא עמדה בעיא תרתי, שהייה מעל"ע ובדיקה⁶⁴ והוכיחו כן מן הגמ' (ובתוס' ב"ק נב, כתבו שאין לדין זה מקור מן הסוגיא, ובפמ"ג משב"ז נח,א תמה על דבריהם), וכ"פ המחבר נח,ג.

וכ' הר"ן דבכל נפולה איכא ב' חששות חדא דנתרסקו איבריה ושניה שניקבו או נקרעו איבריה, ולחשש ריסוקי איברים לית ליה בדיקה כלל וע"כ צריך להמתין מעל"ע דאז יצאה מכלל חשש ריסוקי איברים

63. ואם הכה ונפסק המקל בשעת ההכאה דינו כשלים חוטרא אפלגי דגבא, ט"ז לבה.
 64. ובנה"כ נח,ד דקדק מדבריהם דס"ל כדברי הר"ן המובא בב"י שם דאם גם עמדה וגם שהתה מעל"ע לא בעיא בדיקה, אמנם הפוסקים החמירו דאף בכה"ג בעיא בדיקה ע"ש סק"ה, ובנה"כ הנ"ל כ' להקל בהפ"מ ועיין בפ"ת סק"ו.
 65. ומה"ט נמנית נפולה בחדי ח' טריפות לעיל בריש פירקין, דנפולה היא טריפה מצד עצמה, ראה בהגר"א סעיף ג'.
 66. ואם עבר ושחט הר"ז טריפה, וראה פמ"ג משב"ז נח,א אם היא ודאי טריפה או רק ספק טריפה, ועע"ש בעמדה או שהתה אם הבדיקה מה"ת או מדרבנן, ובשאג"א סי' ס"ד כ' דבשהתה הבדיקה רק מדרבנן ע"ש.
 67. ואם הלכה פסק המחבר נחה, דודאי יצאה מכלל זה ואין שינוי פוסל בה, ואע"פ שהב"ח מחמיר אף בזה כ' הש"ך שם שאין דבריו נראין.
 68. ראה יד יהודה סנ"ד (פ"י הקצר סק"ז וכן פ"י הארוך סק"ו) דיש מי שכתב דבצלעות דעוף כיוון שאין בהם מוח אין שבירתן מטריפה את העוף, והיך יהודה סתר דבריהם.
 69. ובזמננו בכל אותן חוליות יש צלעות קטנות.
 70. וראיתי בכמה ספרים שהגיהו בדברי הפמ"ג וכתבו דיש י"ח חוליות וכמש"כ בש"ך, והבינו בדעת הש"ך דב' צלעות הקדמיות הנ"ל המה א' מכל צד ולא ב' מכל צד, וראה דע"ת בריש הסימן וע"ע בפמ"ג שפ"ד סי' ס"ד סק"י ודוק (ולפמ"ש"כ ביד יהודה נד,ב דסברת הש"ך היא דצלעות הקדמיות חשבות כחזה ולא כדופן וכדחזינן במתנת חזה ושוק דהחזה ניתן

ובשבורה מתחילת ברייתה כ"ע מודו דלאו טריפה היא72 (והיא סברא מחודשת ונפ"מ בזה לכמה ענינים, וראה בסמוך דהפר"ח נקט סברא הפוכה לגמרי).

עוד נמצא בהרבה פוסקים (לבוש כאן, תבו"ש לעיל ס"ב, ב"מ כאן בהג' לשו"ע, שו"ת תשואות חן הו"ד בפ"ת, ועוד הרבה אחרונים) דחסרה חוליא מתחילת ברייתה (או יתרה חוליא) אין בו ריעותא כלל, דכל טריפות דחסרון חוליא הוא מצד דנתרועע הבנין, והכא דנבראת כך מתחילה בנין חזק הוא, ויש בנין קצר ויש בנין ארוך ולעולם אין כאן צד ריעותא כלל.

אמנם דעת כמה אחרונים (ראה פר"ח סק"ז, פר"ת סק"ז ובפלת"י) דיש להחמיר אפי' בהפ"מ, ובפר"ח כ' כמה טעמים לזה, וכ' דנראה דרק בטריפה דחסירה חילק הר"מ בין נטולה מחיים לחסירה מעיקרא, אבל בטריפה דשבורה ליכא חילוק כלל בין מחיים למעיקרא ולעולם הר"ז טריפה, והיא סברא הפוכה מסברת הנובי"ל דלעיל.

בעי ר' ירמיה רוב גובהה וכו' תיקו, וכ' הר"מ שחיטה יו, דיראה לי שאוסרין אותה מספק, וע"ש בכס"מ למה תלה הר"מ הדבר ביראה לי. **רד"ה עד שתינקב לחלל, מכלל דארס שלה אין מזיק,** אמנם דעת ש"פ דכשניקבה לחלל אזי ארס שלה מזיק ראה ר"א ש"ס"מ (וע"ש במעדני יו"ט אות ס' הנפ"מ בזה) וכ"פ המחבר נז,ב.

יש דרוסה לחתול, כתב המחבר נז,ה דחתולים שלנו בני תרבות הם. **ורב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה,** אבל לשמואל דקיי"ל כוותיה יש לאסור בכה"ג אפי' הוא והם שותקים ראה בהגר"א סנ"ז סעיף י"א, ומכאן למד המחבר דינו דהתם.

קטע רישיה דחד מינייהו וכו', ופירש"י דתו לא חיישינן לדריסה באחריני, וק' דלמה לא נחוש שדרס לאחריני קודם שקטע לרישיה דבהמה זו. ובעיקר דברי הגמ' כ' הפוסקים דדוקא היכא שהרג אמרינן דנח רוגזיה אבל אם רק פצע או דרס, בלא להרוג לא נח מרוגזיה, כ"פ המחבר נז,ט (וע"ש בהג"ה), ומה"ט בנמצאת צפורן בגבו של א' מהן חיישינן לכל השוורים שבדיר, שו"ע ס"ד שם.

נגב,

כי פליגי דאיהו קא שתיק ואינהו מקרקרין, והיכא דלא ידעינן אם שתק אם צווח וכן אי מקרקרין אינהו נח' בזה הראשונים, דדעת הרשב"א דמספק יש להקל דרוב חיות אין דורסות, ודעת הר"ן לאסור מספק ולהלכה נח' בזה המחבר והרמ"א נז,ב.

מר סבר מעשה קא עביד בהו, כ' הרשב"א בחי' דדוקא במקום דחוק שאינם יכולים להשמט ממנו אבל במקום רחב אין להחמיר וכ"פ המחבר נז,ט, וע"ש היטב בנו"כ דיש מח' גדולה מה נחשב מקום רחב לענין בהמות ולענין עופות.

אתי בהו לידי תקלה, ופירש"י אידי דהוה בהו טובא73, וכ"פ המחבר נז,כ דדוקא אם הם רבים חיישינן בהו לתקלה ואסור להשהותם, אבל הרמ"א בסעיף י"ח חייש לתקלה אפי' ביחיד וע"ש בש"ך דהני מילי היכא שצריך להשהותו זמן מרובה כגון י"ב חדש אבל לזמן מועט

אמר רבנעקרה צלע וחוליא עמה, והיינו חצי חוליא71 כמבואר בסמוך, ואף בדין זה פסק המחבר נד,ג דהוא דוקא בצלעות גדולות, אבל בש"ך סק"ז איתא דכמה פוסקים מטריפין בגוונא הנ"ל אף בצלעות קטנות (עיין ביש"ש פ"ג ס"י סח דהביא ראה לזה מן הסוגיא והפלת"י נד,ב דחה ראיית היש"ש והביא ראה אחרת).

וברוב שני צדדין אי אפשר וכו', מוכח מכאן דצלעות קטנות אפי' אינן משלימות לרוב, ש"ך סק"ו וע"ש בפמ"ג.

תד"ה נעקרה, פי' בקונטרס וכו', וכן דעת הבה"ג הו"ד בב"ח ס"ס נ"ד וס"ל ג"כ דהלכתא כשמואל וזוהי חומרא גדולה, ועיין בש"ך סק"ד דיש לחוש לדברי בה"ג היכא דליכא הפ"מ.

נב,

חוליא בלא צלע היכא משכח"ל בשלהי דכפלי, משמע קצת דחוליות דלמטה מכאן לצד הזנב אין בהם טריפות דחסרון חוליא, אמנם הרמ"א נד,ד פסק דאפי' נעקרה חוליא שהיא למטה במקום שאין פסיקת חוט השדרה פוסל שם הר"ז טריפה (ומה שצויין ברמ"א דמקורו בטור הוא טעות כי אדרבה בטור סל"ב משמע דטעמא דעקירת חוליא משום שסוף החוט ליפסק וכמש"כ הדרכ"מ אות ב' שם בדעת הטור ועל כן אין להטריף משום עקירת חוליא רק עד מקום שכלה טריפות דחוט, והדרכ"מ השיג עליו דנראה דטעמא דעקירת חוליא משום "שבורה" ולא משום פסיקת החוט, ועיין בפמ"ג שפ"ד ס"ס לב וכן בפלתי נד,ב דמקור דברי הרמ"א בתוס' עירובין זא,ע"ש).

והני מילי בנבראה שלימה בחוליותיה ואח"כ נחסרה, אבל אם נבראה מתחילת ברייתה בלי"ז חוליות או שנבראת יתירה חוליא בלי"ט חוליות יש בזה אריכות גדולה בפוסקים וננסה לסכם בקצרה (ומעשה בא לידנו בא' משחיטות "תורת הקרבנות" שנמצאת הבהמה חסירה חוליא).

פסק הרמ"א נד,ג דנבראת מתחילת ברייתה חסירה חוליא או יתירה חוליא הר"ז כשירה, ומקורו בתרוה"ד הו"ד בב"ש שם, וכ' הש"ך דעיקר סמיכת התרוה"ד על דברי הר"מ (הבאנו נידון זה לעיל מג,א יעוי"ש) דיש חילוק בין נטולה לחסירה, דנטולה היינו אחר ברייתה, וחסירה הוא מתחילת ברייתה, ובמה דאמרינן דאם ניטל אותה איבר הבהמה טריפה היינו דוקא ניטל אבל חסר כשר, וכיוון דלעיל נב,ב פסק הרמ"א דרק בהפ"מ יש להקל כהר"מ הכא נמי רק בהפ"מ יש להקל בחסרה חוליא (אבל ביתר חוליא יש להקל אפי' שלא במקום הפ"מ, דאע"ג דקיי"ל כל יתר כנטול דמי הכא יש לצרף כמה צדדים להיתר, ש"ך שם, ולהלן נח,ב נרחיב בע"ה בענין כל יתר כנטול דמי).

והאחרונים העירו ע"ד הש"ך דבשלמא לרמ"א אפ"ל דלא היקל רק בהפ"מ, אבל המחבר הרי פסק לעיל נב,ב דאפי' בהפ"מ אין להקל בחסר מתחילת ברייתו והכא הביא הב"י דברי התרוה"ד בלא חולק.

וע"כ דעת הרבה פוסקים דנידון דידן קיל טפי ושרי לכ"ע אפי' שלא במקום הפ"מ ויש בזה ב' טעמים, חדא (והוא דעת הנובי"ק יו"ד ס"ה, והחת"ס יו"ד סנ"ה) דנידון דידן אינו טריפה דחסירה אלא טריפה דשבורה, דחוליא שחסרה הבהמה טריפה מצד שבר בשדרה,

עם ב' צלעות קדמיות ע"ש, א"כ יהיה תלוי נידון הנ"ל במח' רש"י ותוס' לעיל מה,א האם נותן לכהן בהדי החזה צלע א' מכל צד או ב' צלעות מכל צד).
 71. ראה יד יהודה סק"י, י"ב דחצי חוליא לאו דוקא אלא כל שניטל אותו החלק מן החוליא הדבוק לצלע כבוכנא באסיתא הבהמה טריפה ע"ש שהאריך, וזו חומרא גדולה.
 72. וע"כ כ' הנובי"ל דחסרה חוליא קילא טפי מיתרת חוליא, דיתרת חוליא הרי היא כנטולת חוליא אחר ברייתה ולא מתחילת ברייתה, ובהו אין להקל רק בהפ"מ ע"ש.
 73. ועדר שנתערב בו בהמה דרוסה כ' הבאר היטב ס"ס נ"ז בשם הרדב"ז דיכול להשהות כל העדר יב"ח דבכה"ג לא החמירו חז"ל [ובפ"ת סק"ז כ' דמשמע מדברי הרדב"ז דדוקא בספק דרוסה שנתערבה היקל כן, ותו היקל למצוא עצה אחרת לכבשינהו דניידי דאע"ג דדעת רוב הפוסקים להחמיר בזה גזירה שמא יבוא לקחת מן הקבוע ודלא כדעת ר"ת (זבחים ע"ב), בכה"ג יש להקל (ובטור ס"ס נ"ז כתב האי תקנה דנכשינהו אפי' בודאי דרוסה שנתערבה בעדר, ובב"י שם תמה עליו דלקמן ס"י ק"י פסק בהדיא דלא כר"ת, ועיין בדרכ"מ ק"ד, משי"כ ליישב בדעת הטור וע"ע בבהגר"א ק"י, זא ואכמ"ל}.

לא חיישינן (עיין תוס').

על טריפות אלו כלל וכו' ואפ' נודע לנו מדרך הרפואה שאין סופה לחיות" (וע"ש בהלכה י"ג בדבר טריפות שמנו חכמים שנמצאת להם רפואה).

נפחתה הגולגולת, עיין לעיל מב, מה שכתבנו בזה.

ניטלו הכליות, ואע"ג דכיום ע"פ דרך הרפואה אין סופה לחיות, וראה מש"כ לעיל בסמוך בשם הר"מ, ועיין בהעמק שאלה שאילתא קכה, א, ובראב"ן ס' רנו איתא דרב האי גאון נסתפק בניטלה רק כליה א' אם הבהמה כשירה או טריפה ולבסוף הכריע דכשירה.

ניטל לחי התחתון, ואם ניטל לחי העליון כ' הר"מ שחיטה ח, כג דטריפה, וכו' המחבר לג, ב דראוי לחוש לדבריו, וע"ש בש"ך דטעמו דלחי העליון נברא בבע"ח לכסות פי הקנה שלא תכנס בו רוח קרה לריאה ותצטנן.

נד, ב

והלכתא אפסיק נמי כשירה, דכל זמן דלא נתעכלו ניביה 77ה דהרא בריא כמש"כ הר"ן כאן (וברש"י בכורות מ, א איתא דשמוטת ירך אע"פ דלא איעכלו ניביה הוה מום קבוע, ועיין בפלתי נה, ג שביאר בדעת התוס' שם דקשיא להו על פי' רש"י דמאחר והדרא בריא אמאי חשיב מום קבוע, ועיין בתורת הקרבנות פ"ג הע' 145 מה שיש לתרץ בזה).

ודע דהרי"ף יש לו ג' אחרת בגמ' (וכ"נ שגרס רש"י בכורות שם) ומ"מ כ' הב"ב, נה, ב דליכא נפ"מ לדינא בהאי גירסא, אמנם דעת הב"ב שם דלג' הרי"ף הבהמה טריפה בין אפסיק ניביה ולא איעכול ובין איעכול ניביה ולא אפסיק ולא בעינן תרתי לריעותא, ובה יישב הב"ב דברי הטור שם, וכ"פ ה"ט"ז סק"ב שם וראה פ"ת סק"ה.

ולמעשה פסק הרמ"א דאין אנו בקיאים בעיכול זה ע"כ יש להטריף כל שמוטת ירך שמא איעכול ניביה וכן יש להחמיר בנשבר העצם סמוך לגוף ע"ש (ואם ראינו בהמה שמוטת ירך והשתא היא לפנינו בריאה ושלמה ראה פ"ת סק"ד דיש להכשירה דמסתמא מתחילה לא נתעכלו ניביה כיוון דחזינן דהדרא בריא).

ובתוס' בכורות שם משמע דשמוטת ירך מתחילת ברייתה לאו טריפה היא, ועיין בפלתי שם דבהא אפ' הרשב"א (דמחמיר בחסירה מתחילה כמו בנטולה) מודה ע"ש טעמו ועיין פמ"ג שפ"ד נה, ח.

נה, א

ואבע"א ניקב לחוד ונחתך לחוד, אמנם להלכה במקום שפוסל נקב דהיינו בצד העב של הטחול פסול גם חתך ראה ש"ך מג, ב (ובעל העיטור מתיר חתך אפ' במקום העב ראה בהגר"א שם), ועיין בש"ך מה, ד דבבית הרחם יש חילוק בין ניקב לנחתך וע"ש בהגר"א.

לקתה בכוליא אחת טריפה, ופירש"י כגון מליא מוגלא (וראה שו"ע מד, ח ד"א דאף שינוי מראה חשיב לקותא) אמנם שאר מפרשים פירשו דהכוונה שנתמסמס בשר הכוליא ונעשה כבשר המת ולמעשה קי"ל כב' הפירושים ראה שו"ע מד, ב.

ודוקא לקותא פסלה בכוליא אבל נקב או חתך אפ' עד מקום חריץ כשר כ"פ הרא"ש כאן וכ"פ המחבר מד, 78א, ואם ניקב ע"י חולי ע"ש

אתו לזבונניהו לישראל 74, ודוקא בטריפות שאינו ניכר אבל בטריפות הניכרו 75 שרי למכרו לנכרי, כ"פ הרמ"א נז, כא, וכן בספק טריפות ויש שמכשירין אותו הספק, אע"ג דקי"ל לאסרו מותר עכ"פ למכרו לנכרי (ועיין ש"ך ס' פד סק"ח מה שמחלק בענין זה).

ספק קניא ספק שונרא אימר קניא מחייה, והיינו דוקא היכא דיש קנה בפנינו ודרך להתחכך בו תלינן בקנה אע"פ שיש ג"כ חתול בפנינו, אבל בלא"ה תלינן במצוי ואם מצוי טפי שונרא תלינן ביה להחמיר 76 כ"כ הטור נז, יג בשם הרשב"א וכ"פ המחבר שם (ודלא כדעת הרא"ה בבד"ה דס"ל דלעולם תלינן בהיתר אע"פ שאינו מצוי עיין בט"ז סק"כ שם).

דרוסה שאמרו צריכה בדיקה, הש"ך נז, לו דייק בדברי רש"י כאן דהך בדיקה היינו מחיי הבהמה לראות שלא האדים הבשר שמבחוץ, וכל שלא האדים כשירה ושוב א"צ בדיקה, אמנם דעת כל הפוסקים דהך בדיקה היא לאחר שחיטה לבדוק האיברים והבשר שמבפנים כנגד האיברים וכ"פ המחבר נז, טו (ומ"מ אפ' לש"פ אם נמצא אדמיות מבחוץ יש להחמיר לדונה כודאי טריפה ולא מהני בה שיהוי יב"ח, פמ"ג שפ"ד סק"ה).

וכתבו התוס' דאפ' ודאי דרוסה אית לה בדיקה ודלא כפי הנראה מדברי רש"י (וכיוון דאפ' ודאי דרוסה אית לה בדיקה שמעינן דאפ' ודאי דרוסה הוא רק ספק טריפה, ונפ"מ דאפ' לדידן דלא בקיאת בבדיקה מהני מיהת שיהוי יב"ח, ש"ך סקמ"ב), וכ"פ המחבר סט"ו, ומ"מ כיוון דקי"ל דושט אין לו בדיקה מבחוץ לחשש דרוסה ממילא בהמה אין לה תקנה בבדיקה אפ' למאן דבקי כ"פ המחבר סי"ז וע"ש בש"ך, והשתא בדורות הללו אין אנו בקיאים בבדיקה וע"כ ליכא תקנתא אפ' בעוף אלא לשהויי כ"א יום, שו"ע ס"ח ושם בהג"ה.

תד"ה דרוסה, אבל אם היה ניכר מבחוץ מקום הדריסה וכו', ולכאורה סתרי למש"כ לעיל כח, א וכבר הרגיש בזה הב"ב נז, יט ע"ש.

בקוץ עד שתניקב לחלל, אבל הגיע לחלל יש לחוש שמא נקבו הדקין כן פירש רש"י וכ"פ המחבר נא, א, והוסיף רש"י דאין לה בדיקה לפי שאין נקב דק ניכר בהן, אבל הר"מ שחיטה ו, יג סבר דיש לה בדיקה, ודעת ההשגות שם וכן דעת רוב פוסקים כדעת רש"י.

נד, א

רד"ה כפא דמוחא, דהיינו כל החלל ואף כנגד הסימנים, ומשמע דהמוח א"צ בדיקה, ובב"י נז, טז כ' דבטור משמע דאף המוח צריך בדיקה. וכתב הש"ך נז, לח דאף כנגד צומת הגידין בעי בדיקה, ועיין בזה בשו"ת ביה"ל ח"ב סל"ב.

ואם היתה הבהמה מעוברת מסתפק ה"ט"ז ס"ס ע"ט אם מזיקה הדריסה לעובר, וע"ע בבאה"ט סנ"ז סק"י ובפ"ת סק"ד (וע"ש אם בדיקת שיהוי יב"ח לולד הוא מעת הדריסה או מעת שנולד).

וכי להוסיף על הטריפות יש, וז"ל הר"מ שחיטה י, יב "ואין להוסיף

74. והק' הפלתי נז, ט דיש עיצה לחתוך הרגל מעל הארכובה, ולמכור כך לנכרי, ות' דמשום צער בע"ח אסור לעשות כן, וכ"כ הנובי"ת יו"ד סי"ג וראה מנח"פ נז, יח.
75. וא"צ שיהא ניכר מחיים, אלא אפ' יהא ניכר אחר הפשט וניתוח שרי למכרו לנכרי, ואע"ג שיכול לרמות בזה הנכרי את הישראל הלוקח, לא חיישינן להפסד ממון דהלוקח, דא"כ יפסיד המוכר ומאי חזית, פ"ת סק"ו.
76. עין בהגר"א סקל"א דבזה ניחא דברי הריב"א המובאים בתוס' לעיל כח, א דפירש בעובדא דהתם דחיישינן לדריסה, וקשה דלמא לא תלינן בקניא או בכלב, וצ"ל דהתם מיירי דהיתרא לא הוה מצוי וע"כ תלינן בשונרא.
77. ובפירושא דניביה כתב הר"מ שחיטה י, ג דהם היתירות שבעצם הכף שיוצאת על העצם הזכר (היא בליטת הירך הנכנסת בחור שבגוף) ואוחזת אותו, וכדבריו העתיק המחבר נה, ב, אבל רש"י חולין נד, ב פ' דניביה הוא גיד שבראש העצם ומחובר בחור וקטן הוא מאוד, וכ' הפמ"ג שפ"ד נה, ח דלדינא יש לחוש לב' הפירושים, וכ"כ הרע"א נה, ב.
78. אבל מכת חרב **בכח** דינה כלקתה הכוליא כ"פ הרמ"א ס"ב וע"ש בש"ך סק"ז (ובהגר"א שם מפרש דזה הכוונה ביפלא כליותי האמור גבי איוב, ודלא כהתוס' לעיל מג, א), ועיין

בש"ך סק"ב ובפ"ת סק"א.

והוא דמטאי לקותא למקום חריץ 79, וכן אם היתה הלקותא רק במקום חריץ ובשאר הכוליא ליכא ריעותא כלל הר"ז טריפה, שו"ע מד, ג.

ופסק עוד המחבר (והוא מדברי הר"מ ספ"י משחיטה ע"ש) מד, י דאין טריפות בכוליא של עוף, וע"ש בבהגר"א דבעוף ליכא לובן והרי אין טריפות בכוליא אלא בלובן כוליא.

ואם נמצאו אבנים בכוליא כשירה (שו"ע מד, ד) אפ"ל נמצאו האבנים במקום חריץ, ש"ך וט"ז שם.

נה, ב

אבל בסומכיה טריפה 80, כ' המחבר מג, דיש מי שכתב שכל מה שדבוק לכוס קרוי עב ולא יותר, ולאפוקי החלק המונח על הכרס ואינו דבוק לה, וראה פמ"ג שפ"ד סק"ו.

כתב הר"מ טחול העוף עגול כענבה ואינו דומה לשל בהמה לפיכך אין הנקב פוסל בו, וכ"פ המחבר מג, ו וע"ש בבהגר"א, אמנם הרבה פוסקים מחמירים בזה יעיי"ש בט"ז ובש"ך.

ואי אישתייר ביה כעובי דינר זהב כשירה, שיעור זה אינו ידוע, ומ"מ כיוון דכתיב בלשון שיור משמע שאפ"ל היכא דניקב טפי מחצי עובי הטחול הר"ז כשירה, כ"כ הטור בשם הרשב"א, וכ"פ המחבר מג, ד ע"ש.

ומים זכין כשרים לא אמרן אלא דצילי, הרא"ש סמ"ה הביא דעת הר"ף (וכן דעת הר"מ) דקאי אף אריאה ולפיכך ריאה שנמצא בה בועה עם מים סרוחים הר"ז טריפה וכ"פ המחבר לז, א, אמנם דעת רוב פוסקים להקל בזה, דהך מימרא איתאמרא גבי כוליא בלבד וכ"פ הרמ"א שם.

וכ' הטור בשם הרשב"א בתוה"ב וכ"פ המחבר מד, ב דאף במים עכורים בעינן שיגיעו למקום חריץ אבל בלא"ה אין הבהמה טריפה, אמנם ע"ש בנו"כ דרוב הפוסקים חולקים.

הכוליא שהקטינה, ודוקא שהקטינה מחמת חולי כמש"כ רש"י וש"פ אבל אם היה קטנה בתולדה הר"ז כשירה, וראה שו"ע מד, ה כיצד נבחין אם היא בתולדה או מחמת חולי.

והיכא דהקטינה הכוליא מחמת חולי שוב אין לבהמה הכשר אפי' כשתגמור לכלות ולהמק כ"פ המחבר סע' ו' שם, וע"ש בנו"כ דיש שמכשירין בזה. 81

איזוהי חרותה וכו' בידי אדם טריפה, כגון ששחטו בהמה אחרת בפניה, שו"ע לו, יד וע"ש בפ"ת סק"טז כמה פרטי דינים בזה.

הגלודה, לעיל מג, א פירש"י דגלודה בכלל נטולה היא, ובכס"מ פ"י משחיטה פ"י דגלודה בכלל קרועה היא עיין בש"ך כט, ה, ועיין בפמ"ג משב"ס ז' ט"ז דלכאורה נפ"מ אם נבראה מתחילה בלא עור, דלדעת הר"מ כל שפסולו משום נטולה אם נברא כך מתחילה כשר ע"ש.

ר' ינאי בר' ישמעאל וכו' ניטלו ראשי פרקים וכולו קיים מאי תיקו, והינו היכא דניטל העור מעל כל השדרה (או רובה) אבל אם ניטל מעל מקצתה אע"פ שלא נשאר כרוחב סלע על פני כולה פשיטא דכשר כיוון דשאר העור קיים, כ"כ הרשב"א הו"ד בב"י סנ"ט 82.

ובעיקר בעיא דר' ינאי פסק הר"מ לקולא ותמהו עליו הראשונים דהלא ספק דאור' הוא ויש להחמיר בו מספק (עיין בש"ך נט, א שהביא דעת האוסרים בזה), ות"י הב"י דהכא איכא ספ"ס, דהיכא דניטל עור השדרה דלמא לא קיי"ל כשמואל אלא כאידך אמוראי, ואפ"ל לשמואל סוף סוף ספיקא הוא, דדלמא כיוון דשאר העור קיים לאו טריפה הוא, דספיקו דר' ינאי קאי בתיקו, ולפיכך כ' הב"י דהיכא דניטל עור השדרה ועור ראשי הפרקים ועור הטיבור הר"ז טריפה דהשתא איכא רק חדא ספיקא (ואע"ג דכמה פוסקים פסקו כרב וכו' יוחנן עיין בב"י ריש סנ"ט, מ"מ לא קיי"ל הכי ואפ"ל לספק ספיקא לא מצרפינן להו), וכ"פ הרמ"א נט, א

נו, א

נפלה לאור ונחמרו בני מעיה, עיין ברא"ש סמ"ז די"מ (כ"ה דעת הר"מ וכ"פ המחבר נב, ז) דהך טריפות שייכא רק בעוף ולא בבהמה לפי שעור הבהמה קשה ומגן, וי"מ דשייך אף בבהמה רק דבהמה א"צ לבדוק אם נשתנו מראיה אע"פ שנפלה לאור אבל אם ראינו שנשתנה מראיה טריפה, והרא"ש עצמו פליג וס"ל דדין הבהמה והעוף שווים בזה, והא דשנה התנא דין זה בעוף היינו משום דשכיח יותר בעוף ע"ש.

והרמ"א נב, ז פסק דיש אוסרין גם בבהמה בידוע שנפלה לאור ונשתנו מעיה, וכ' הגר"א שם דכוונת הרמ"א להחמיר רק כה"מ בתרא שהביא הרא"ש דדוקא בידוע הר"ז טריפה אבל מסתמא א"צ בדיקה, ועיין בש"ך סק"ח דודאי לכתחילה צריכה בדיקה ומ"מ בדיעבד היכא דא"א לבדקה יש להכשיר בבהמה, אבל בעוף דצריך בדיקה מדינא אם א"א לבדקו הר"ז טריפה וכמו שפסק המחבר נב, ה משמיה דהר"ן.

או שריצתה בהמה, ובכל אלו אין חילוק בין עוף לבהמה (אם הוא דבר שיש לחוש בו בבהמה לריסוק איברים) כ"פ הרמ"א נח, ב וע"ש בבהגר"א, והוסיף הרמ"א דכמו"כ היכא דנפלה אבן או דבר קשה על גופו יש לחוש לריסוק איברים, ואפ"ל נפלה האבן בפחות מ' טפחים, דדוקא בנפילת השור עצמו נתנו חז"ל שיעור י' טפחים דהכי נושא את עצמו, עיין ט"ז וש"ך שם.

ושם בס"ג הוסיף הרמ"א דאם הוכתה באבן במקום אחד א"צ בדיקה רק כנגד המקום שהוכתה שם ולא בשאר איברים, וע"ש בפ"ת סק"ד דלפ"ז אפ"ל הלכה צריכה בדיקה דכיוון שאין הריעותא בכל האיברים אלא רק באבר א' אין ההילוך ראייה שלא נתרסקו איבריה.

מכניס ידו לפנים ובודק, ואנן לא בקיאיין בבדיקה זו וע"כ היכא דניקב עצם הגולגולת במשהו יש להטריף, כ"פ הרמ"א לב, ב.

ניחוש דלמא עלאה אינקוב תתאה לא אינקוב, הרא"ש לעיל סי"א הביא דברי הראב"ן שהוכיח מכאן דניקב התחתון בלא העליון אינה טריפה דאל"כ היה לנו לחוש שניקב התחתון ולא העליון, והרא"ש דחה דבריו דכיוון דהכתה חולדה על ראשה לא ינקוב התחתון בלא העליון, ובאמת דברי הרא"ש פשוטים וצ"ע קושית הראב"ן, וראה דברי החת"ס כאן בביאור קושיית הראב"ן.

אי איתא דאינקיב עלאה תתאה אגב רוכיכה מפקע פקע, לכאורה יקשה מכאן על מ"ד עליון בלא תחתון כשירה, א"כ נמצא דבבדיקה

בש"ך סק"ח די"מ דלקותא דסוגין הוא דוקא ע"י מכת חרב ודוקא בזה צריך שיגיע למקום חריץ, אבל בשאר לקותא אין צריך.
 79. והינו שיכנס הלקותא בתוך הלובן אבל אם הגיע עד הלובן כשירה עיין ש"ך מד, ה ויש מחמירים בזה, וע"ע בדרכ"ת סק"ד דנח' הפוסקים מהו מקום חריץ וע"ש בסקט"ו ההלכה למעשה. אם נמצאו ריעותא בכוליא ולא הספיקו לבדקה אם הגיעה הריעותא למקום חריץ ונעלמה הכוליא הבהמה טריפה ראה באה"ט סק"ד, ובפ"ת סק"ב.
 80. ואם נרקב הבשר וכדו' דינו ניקב, שו"ע מג, ב בהג"ה.
 81. וכ"כ הפר"ח מד, יג דכל שהרפואה בידי שמים הרי הטריפה חוזרת להכשירה, אמנם אף להיש מתירין יש לדונה למפרע קודם שניטלה הכוליא כטריפה, ונפ"מ לחלב שנחלב ממנה באותה שעה, ראה פ"ת פא, ו בשם הלבושי שרד.
 82. ועיין בש"ך סק"ב במה שנחלק בענין זה ע"ד היש"ש.

גגו של זפק נידון כוושט, ופירש"י ממקום שמיצר והולך, וכן פי' הרשב"א בתוה"ב הו"ד בב"י ס"ס לג, ושם הביא הב"י פי' המרדכי בשם הריב"א דמחמיר טפי וכ' הב"י דלא קי"ל כוותיה, ועיין בזה היטב ביד יהודה סק"ג 86 בבאור שיטות הראשונים, ולעיל ספ"ג בדיני בני המעיים בעופות בארנו יותר.

ובענין ניטל הזפק ע"ש בב"י דיש שפסקו כרבי דכשר, ודעת רוב הפוסקים דהלכה כרבנן (ובטור הביא דעת הגאונים דמדמחמירין בגגו של זפק במשהו על כרחך לית הלכתא כרבי ע"ש בב"י), וכ' הר"ן דעל כרחך רבי דמכשיר מיירי באופן שעדין המאכל יכול לעבור לקורקבן דבלא"ה פשיטא דטריפה, וא"כ לדידן דפסקין כרבנן אפי' בכה"ג אסור וכ"פ הרמ"א לגי' (ואם ניקב המעי המשוך מן הזפק אל הקורקבן פסק הרמ"א שם דהר"ז טריפה, ובבהגר"א שם כ' דחלק זה נידון כשאר בני מעיים 87 שנקובתן במשהו, ומשמע בדבריו דטריפה בודאי, אמנם בט"ז שם מבואר דחלק זה ספק אם הוא שייך לקורקבן או לזפק וא"כ טריפה רק מספק וכ"כ הפמ"ג שם, וע"ש ברמ"א, ועיין בפ"ת בענין עופות שאין להם במינן זפק).

לא שנו אלא שלא היפך בהן וכו', וכ' הרשב"א בתוה"ב הו"ד בטור מו,ב דכמו"כ אם נתהפכו בני המעיים בחלל הגוף בלא שיצאו לחוץ הבהמה טריפה וכ"פ המחבר שם, וע"ש בש"ך סק"ט דיש מכשירין היכא דנתהפכו בלא שיצאו לחוץ וע"ש בפ"ת סק"ג ובדרכ"ת סק"ד (והעלה שם דהיכא דנתהפכו קצת יש להקל דדלמא אין זה חשוב היפוך וכן דלמא הלכה כהיש מתירין שהביא הש"ך, וכן כתב להקל בשעת הדחק היכא דלא נראה שום ריעותא בבהמה קודם השחיטה שהיתה מטילה גללים כדרכה).

והיכא דיצאו בני המעיים לחוץ ושחטו כך את הבהמה בלי להחזיר את המעיים למקומם, יש מטריפין ויש מכשירין ראה דרכ"ת סק"ד.

נזא

שמוטת יד בבהמה כשירה, עיין בהג"ה יו"ד נגא ד"א דהני מילי בסתמא אבל אי חזינן ריעותא כגון נצרר הדם מעבר לצלעות הר"ז טריפה (משא"כ בעוף דאפי' בסתמא בעי בדיקה), ועיין בש"ך סק"ד דיש מחמירין בשמוטת או שבורת יד כמו ברגל וע"ש בפמ"ג בבאור סוגיית הגמ' לשיטתם.

שמוטת ירך, פירש"י בוקא דאטמא והוא דאיעכול ניביה וכדפסקין לעיל, אבל דעת הרבה ראשונים דבוקא דאטמא ושמוטת ירך תרי מילי נינהו ודוקא בבוקא דאטמא מסקינן דבעינן איעכול ניביה אבל בשמוטת ירך לא בעינן עיין בזה היטב בר"ן 88 {ותו"ד דיש שפירשו דבוקא דאטמא הוא מקום חיבור הירך בגוף (כמו שפירש"י) ושמוטת ירך הוא שנשמט הירך מחיבורו בשוק, ודעת הרמב"ד בהשגות שחיטה י,ג איכא דבוקא דאטמא הוא שנשמט הירך מן השוק ובזה בעינן דאיעכול ניביה ושמוטת ירך הוא שנשמט הירך מן הגוף (ולמעשה כבר כתבנו לעיל נד,ב דכיוון דאין אנו בקיאים בעיכול זה יש להחמיר

זו מכלה ממון ישראל ולא משמע כן כ"כ בסוגיא (ובראש יוסף כ' דבאמת מה"ט כ' רש"י לפי גי' ספרים דידן דאם בצבץ המוח הר"ז טריפה **שמא** ניקב הקרום), ויש שכל' לתרץ דבאמת הך מ"ד ס"ל דקרום התחתון לאו רכיך הוא (ומה"ט באמת אין הבהמה טריפה) וצ"ע איך יחלקו במציאות.

טריפות שמונו חכמים בבהמה כנגדן בעוף, והיינו מה ששנו חכמים במשנה, אבל טריפות שהוזכרו בגמ' אפשר דאין כנגדן בעוף, עיין בדברי הר"מ פ"י משחיטה ה"י ושם בכס"מ.

נוב

מה נקובתן במשהו אף ירוקתן במשהו, ולכאורה לפ"ז צריך שיגיע שיעור הירקות עד החלל כמו נקב, אמנם הרא"ש סמ"ט מחמיר בזה ע"ש בדבריו, וכ"פ המחבר נבא, דסופן לינקב.

הוריקה כבד כנגד בני מעיים וכו' טריפה, ומשמע דטריפה רק משום הבני מעיים 83, אמנם דעת הרשב"א בתוה"ב הו"ד בטור ריש סנ"ב דממה שהזכיר להלן לכבד בהדי קורקבן ולב משמע דפסולו ג"כ מחמת עצמו, ולכך אם הוריק כנגד המרה או כנגד מקום חיותו הר"ז טריפה וכ"פ המחבר שם.

וכ' עוד הרשב"א שם דלגי' הספרים דידן (הוריקה כבד וכו' **בידוע** שנפלה לאור) משמע דכל שמצאנו ירוקות כזו הר"ז טריפה אע"פ שלא ידענו קודם לכן אם נפלה לאור או לא, והרבה מקילין בזה עיין בב"י נב,ו ולהלכה המחבר שם מחמיר והרמ"א מיקל.

תד"ה באלו בני מעיים, אבל ריאה לא חשיב 84, וכ' הרא"ש סמ"ט דאפי' נשתנו מראיה כשירה דתלינן השינוי בדבר אחר ולא בנפילתה לאור, אבל הרשב"א והר"ן מחמירים בזה 85 וס"ל דבנשתנה מראיה אף בריאה פסול, אלא דא"צ לבדוק אחר זה משא"כ בשאר איברים איכא חיוב בדיקה (ואם א"א לבדוק הר"ז טריפה כ"פ המחבר בסעיף ח' וע"ש היטב בט"ז סק"י משה"ק ע"ד המחבר), ולהלכה העיקר כדברי הרא"ש כ"כ בב"י וכן סתם בשו"ע נב,א.

אדומים שהוריקו ושלקן וכו', כ' הר"מ ספ"ז משחיטה ששלקן מעט, ולכאורה לפ"ז כיוון דאין אנו בקיאים בין שליכה מועטת למרובה ליכא היתר ועיין בש"ך נב,י ושם בפמ"ג (וראה בהגה"ת אשר"י כאן שכל' דבהמה ליכא היתר דשליקה ע"ש טעמא, ולא ראיתי שהזכירוהו בפוסקים).

אדומים שלא הוריקו ושלקן, והא דמחמירין בזה היינו דוקא בידוע דנפלו לאור, ואפי' לדעת הפוסקים דבנמצא שינוי מראה הר"ז טריפה אף היכא דלא ידעינן אם נפלה לאור, הכא דלא נשתנה רק ע"י שליכה כשירה לכ"ע, ראה דברי המחבר נב,ג ושם בש"ך.

תד"ה איבעיא להו, ומיהו שמא יש לחלק בין בהמה לעוף, וכ"ג דעת הש"ך מה,א דיש להחמיר בזה בעוף ע"ש ועע"ש בהג"ה בסעיף א' דיש מחמירין בניקבה הטרפחת (ולא ניטל כולה) ודינה כמו טחול.

83. אמנם במרדכי ס' תרלא נראה דחיישינן כה"ג אף לנטילת הכבד עצמו (ואולי היה לו גי' אחרת בגמ') ע"ש שהביא ראה מכאן לשיטת הגאונים דהחמירו בניקב חצר הכבד (וכדברי הגאונים כ"פ המחבר מא,ח וע"ש בנו"כ).

84. והיינו דוקא ריאה של עוף כמבואר להלן נז,א בגמ', אבל ריאה של בהמה (לסוכרים דדין נחמרו מעיה שייך אף בבהמה) דינה כשאר איברים.

85. ולכאורה מחמירין הם אפי' נשתנית הריאה למראה כשר (דירוק הוא מראה כשר בריאה כדלעיל) והרא"ש דמכשיר זהו דוקא במראה כשר, אמנם יעוין בט"ז נב,ה שמפורש בתוה"ב דאם נשתנה למראה כשר ודאי אינה פסולה דתלינן בדבר אחר ולא באור, וכ' הס"ז דלכאורה לפ"ז ליכא מחלוקת ע"ש שהאר"ך (ושם בפמ"ג).

86. ע"ש שכתב דניקב הזפק כשירה כיוון שאין המאכל נופל אל תוך חלל הגוף אלא נופל בין העור לבשר.

87. ראה להלן נח,ב רד"ה וכנגדן בעוף.

88. ויש שפירשו כפירש"י דבוקא דאטמא היינו שמוטת ירך אלא דבעוף לא בעינן דאיעכול ניביה ועל כן לא הוזכר דבר זה בסוגיין עיין בזה בטור ובב"י נב,ה, אמנם להלכה פסק השו"ע כדעת רש"י ורוב הפוסקים.

והב"ח כ' בדעת התוס' בבכורות דמחלקין בין "שפ מדוכתיה" ולא נשמט לגמרי דבזה בעינן דאיעכול ניביה, אבל בנשמט לגמרי טריפה אפי' בלא איעכול ניביה ובזה מיירי הסוגיא.

ואם נשחט העוף ונמצא טריפה, דין הביצים שכבר הטילה כדין החלב שכבר נחלב ממנה ונתבאר היטב בס' פא"ב, עד כמה אוסרים החלב והביצים למפרע, ע"ש כמה חילוקים שיש בזה בין סוגי הטריפות המצויים בשחיטה.

והלכתא בזכר כל י"ב חודש, וכ"פ המחבר נז"ח דשיהוי יב"ח 92 מהני בספק טריפה (אמנם דעת הרמ"א שם דאסור להשהותו זמן מרובה מפני חשש תקלה).

ובחי' הבכור שור כאן תמה דלפמש"כ הר"מ שחיטה י, יג דעתה יש טריפות שחיות א"כ היאך נסמוך אשיהוי יב"ח, ובאמת כ' שם דלאו בכל טריפות סמכינן אשיהוי יב"ח וכ"כ בתב"ש ל, ח.

ובש"ך נז"ח, מח משמע דאפ"ל בספיקא דדינא סמכינן אשיהוי יב"ח וכן דעת כ"פ, אמנם בפ"ת מח, ב' כ' דפשיטא דאין לסמוך כלל אשיהוי יב"ח בספיקא דדינא רק בספק במציאות ע"ש.

בנקבה כל שאינה יולדת 93, הפר"ח בשו"ח שבסוף קונטרס מים חיים ס"ב ב' כתב דכמו שטריפה אינה יולדת כמו"כ זכר טריפה אינו מוליד, ובשו"ת רע"א קמא סר"ד הביא לזה ראייה מסוגיין, דרבינא דס"ל טריפה אינה יולדת עדיין היה לו להעמיד מח' ר"א ור"י בגוונא דכשירה נתעברה מזכר טריפה ולמאן דחייש לזרע האב (והערה זו כבר הזכיר הפלתי נז"ח).

ובשו"ת עמודי אור סמ"ט כתב לדחות את הראיה, דזכר טריפה ודאי אינו אוסר את הולד אפ"ל למ"ד זוז"ג אסור, כיוון שהולד נוצר רק אחר שהשכבת זרע מסרחא (וכמו דמצינו בגמ' סוף תמורה גבי אפרוח הנולד מן הטריפה ע"ש היטב בדבריו), וע"ע בברכ"י יו"ד סנ"ז במחזיק ברכה סק"ג.

ד"ה והלכתא, ותימה דברי שור שנגח וכו', דעתם דהלכתא כמ"ד עובר יא"ה אמנם הר"ן הביא דעת ר"ת דהלכתא כמ"ד עובר ליא"ה כדמשמע בסוגין ע"ש מאי דמתרץ בההיא דשור שנגח.

שם, לענין טריפות שאני דתלוי בחיות בהמה 94, לכאורה לפ"ז י"ל דביצה אין לה חיות בפ"ע וע"כ יש לה ליאסר כיוון דעובר ירך אמו הוא (ודלא כמש"כ רש"י דביצה שאני דמעורה בגופה).

ולהלכה פסק המחבר ע"ט, דהנולד מן הטריפה מותר וע"ש בהג' יד אברהם דאם נטרפה ואח"כ נתעברה (דלפעמים מזדמן כן ע"ש וכן בפמ"ג שפ"ד סק"ח) הולד אסור, והפמ"ג חולק ובתנאי שהזכר לא יהיה טריפה דבכה"ג שרי משום זוז"ג, ועיין דרכי תשובה ע"ט, ל שנו"ב בזה.

קישות שהתלע באיביה אסורה, פירש"י דהתולעת אסורה כיוון דמהלכת בתוך הקישות, מאכאן דייקו התוס' להלן ס"ב, (בד"ה דיקא) דצריך שתהלך דוקא, אבל הר"ן כאן פליג וס"ל דאפ"י בחור קטן שאינה יכולה להלך בו הר"ז אסורה, והמחבר פדו, פסק כרש"י וע"ש בש"ך מש"כ בדעת הרמ"א.

בכל אופן שנשמט הירך ממקום חיבורו בגוף, אבל אם נשמט הירך מן השוק פסק המחבר נה, ג דכשירה אפ"ל איעכול ניביה).

ושמואל אמר תיבדק, ואנו אין בקיאים בבדיקה זו וע"כ טריפה מספק כ"פ הרמ"א נג"ב, ואפ"ל היכא דיש להסתפק דלמא נשמט לאחר שחיטה יש להחמיר ע"ש בהג"ה ס"ד, דכיוון דספק אחד הוא מחמת חסרון ידיעה אין לצרפו לספ"ס ע"ש בש"ך (ועכ"פ בהפ"מ מותר).

ואם לא נשמט הגף ממקום חיבורו אלא נשבר סמוך למקום חיבורו בגוף ראה בשו"ע נג"ב, ושם בהג"ה (וע"ע בהג"ה"ת אשר"י ס"ב בענין שמוטת הגף בעוף והו"ד בש"ך לב, ט).

נח, א

תד"ה מכאן ואילך, אע"ג וכו', הנה מבואר בדברי התוס' וכן בדברי התוס' סנהדרין פ, ב בת"י הב' דהיכא דשייך דינא דזוז"ג אזי אף האב חשיב גורם אפ"ל למ"ד דאין חוששין לזרע האב (אמנם בסנהדרין שם בת"י הא' וכן בבכורות ז, א ס"ל לתוס' דלמ"ד דאין חוששין לזרע האב אין האב חשיב גורם 89), ועוד כתבו התוס' דההיא דפרדות דאיסור כלאים אינו שייך לכללא דזוז"ג כיוון דכל אחד שרי באפי נפשיה.

וידועים דברי מרן הגר"ח פ"ג ממאכ"א ה"א דדינא דזוז"ג שייך היכא דהולד מצד עצמו מותר אלא שבאנו לאסרו מכא אביו ואמו וכגון ולד טריפה, אבל היכא דהנידון הוא על מין הולד ועל דינו העצמי בזה לא שייך האי כללא דזוז"ג, ואם חוששין לזרע האב אמרינן דהולד הוא במקצת כמינא דאבואה ושייכים גביה דיני אותו המין, וכתב דלפ"ז טהורה שנתעברה מן הטמאה אין להתיר את הולד מכח זוז"ג, דהנידון הוא בולד עצמו האם הוא מין טהור או מין טמא, וע"כ למ"ד חוששין לזרע האב הולד אסור (ולמ"ד אין חוששין וכו' עדיין יש לאסור הולד מכח דין היוצא מן הטמא טמא, אלא שאיסור זה הבא לו מכח מולידיו יש לדונו בזוז"ג ע"ש בדבריו).

והחזו"א בגלינות שם הק' דמפורש בסוגיא דבכורות ז, א דטהורה שנתעברה מן הטמאה דין הולד תלוי בדינא דזוז"ג, וע"ע בחזו"א בכורות טז, יא 90 דלפ"ד שם מתורצת קו' הנ"ל, ויש בזה אריכות גדולה ואין כאן מקומו.

תד"ה ושין, ועוד י"ל וכו', משמע דאם גמרה אחר שנטרפה אסורה מדא' 91, ואם נטרפה אחר שגמרה כ' הר"ן דיש לאסור מדרבנן כיוון דכגופא דמיא כיוון שמעורה בה (ואפ"ל באינה מעורה ושכמותה נמכרת בשוק גזרו בה רבנן משום לא פלוג, וכ"כ הב"י יו"ד פו, ג בשם הרשב"א ודלא כהרא"ה).

והני מילי בביצה עצמה אבל אפרוח הנולד מביצת נבילה וטריפה מותר, דאינו נוצר האפרוח מן הביצה רק עד אחר שנסרח והוה כעפרא בעלמא עיין בר"ן כאן וכ"פ המחבר פו, ז, וברמ"א שם כ' ד"א שאין נוהגין כן, והאחרונים הסכימו דא"צ לחוש לזה כלל.

89. ולכאורה לפ"ז כיוון דלהלכה מספק"ל אם חוששין לזרע האב, אם ארע שבהמה טריפה נתעברה (דאפ"ל להלכה דקיי"ל דטריפה אינה יולדת אפשר דפעמים רחוקות שיארע כן כמש"כ הפמ"ג שפ"ד ע"ט, ח וע"ע בפלתי נז"ח) יש להטריף את הולד כי אפשר דאין להתחשב בזכר, וכ"כ באמת לדינא היד אברהם בגליון השו"ע ס"ס ע"ט, וכנראה טעמו הוא משום דיש לחוש לדברי התוס' הנ"ל, אמנם בפמ"ג שם מבואר דיש להכשיר את הולד אף בכה"ג היכא דנתעברה מזכר שאינו טריפה.
90. והחזו"א שם פשיטא ליה דנקבה טמאה שנתעברה מזכר טהור דהולד אסור אפ"ל למ"ד זוז"ג מותר, אמנם האבנ"ז יו"ד ח"א סע"ה מתיר אף בזה.
91. אבל בנבילה לא שייך גמרה אחר שנתנבלה, ועיין בפמ"ג שפ"ד פו, ח דנסתפק בעוף דדינו כנבילה מחיים (כגון נפסקה הגרגרת) ושהתה קצת בין הלידה ובין הזמן שנתנבלה אם אסורה הביצה מדא' וע"ש בפ"ת סק"א ועיין במחבר פו, ג ובפמ"ג הנ"ל דביצת טריפה כיוון דשייך בה איסור תורה מחמירין בספיקא משא"כ ביצת נבילה.
92. ולעיל (נז"ב) כ' רש"י בטעמא ד"ב חודש דבעינן לבדוק בימות החמה ובימות הציונה, ומתוך דברי רש"י כ' הרמ"א בתורת חטאת כלל עג"ב, דבשנה מעוברת בעינן י"ג חודש וכן הסכים הפלתי כו, ז אבל דעת הפר"ח ס"ס נז' דלעולם סגי ב"ב חודש (ויש מי ש' דלעולם מונין שס"ה ימים כמנין ימות החמה שבהם תלוי הציונה והחום ולא משמע כן בגמ').
93. וכן בעוף אינה מטילה ביצים, ועיין בדרכ"ת סנ"ז ס"ק קפ"ה ד"א דטריפה מטילה ביצים דספנא מארעא וממילא ספק טריפה אין לה היתר ע"י הטלת ביצים דספנא מארעא ע"ש.
94. הרשב"א בתוה"ב (הו"ד ב"י סע"ט) הוסיף דכיוון שאיסור הטריפה הוא מפני שאינה חיה כדקיי"ל דטריפה אינה חיה והולד אין חיותו תלוי בחיות האם הר"ז מותר, ומשמע דלמ"ד טריפה חיה ולד טריפה אסור, וע"ש בפמ"ג משב"ז ע"ט, ה ובגליון מהרש"א.

הני תמרי דכדא לבתר תריסר ירחי שתא שריין, ק' דלמא היו בהם תולעים במחובר ומתו ועדיין הם בתוך הפרי, עיין ברא"ש סנ"ג שכה"ק הראב"ד ותי' דלבתר תריסר ירחי שתא הוה כעפרא בעלמא 95 (ובשו"ע פד, יז איתא דשרץ שרוף מותר לאכלו לרפואה, ומשמע דלבריא אסור אע"פ שהוא כעפרא בעלמא, וע"ש בהג' יד אברהם).

ופירש"י הני תמרי דכדא שהתליעו ואין ידוע אם במחובר אם בתלוש ע"כ, ותוך יב"ח יש לנו להחמיר מספק דלמא התליעו במחובר וכ"פ המחבר פד, ז (וע"ש בפמ"ג דמין שאין דרכו להתליע במחובר אלא בתלוש תלינן במצוי לקולא), והפוסקים הבינו בדעת רש"י דדוקא היכא דידיענין שהתליעו חוששין אבל בסתמא א"צ לבדקן, ועיין בר"ן כאן דפליג וס"ל דמיירי בדלא ידענין אם התליעו, והני תמרי כיוון דההתלעה מצויה בהן במחובר 96, הוה כסירכא דריאה שחששו למיעוט המצוי ואסור לאכלן תוך יב"ח עד שיבדוק, וכ"פ המחבר פד, ח.

ואפ"ל אחר יב"ח צריך עכ"פ לבדוק הפירות מתולעים הנמצאים בין הפירות או על גביהן (רא"ש סנ"ג ומחבר שם), וכן אם בא לבשלן ולא לאכלן כמות שהן יש לחוש שע"י הבישול יפרשו לחוץ ושוב ייאסרו אפ"ל אותם שגדלו בתלוש (עיין בר"ן שהאריך, והביא שם די"א שאפ"ל מתו בפנים ואח"כ פירשו לחוץ הרי אלו אסורים, וי"א שדוקא פירשו חיים נאסרין וכ"פ המחבר פד, ד שכן עיקר והביא די"א שאסור ע"ש בש"ך סק"יב) ע"ש מה העצה למי שבא לבשלן, ואם עבר ובישלן אפ"ל תוך יב"ח כ' הר"ן דיש להתיר התבשיל משום ספ"ס, ספק דלמא התליעו ואפ"ל התליעו שמא נימוחו, ומשמע מדבריו דא"צ בדיקה אפ"ל אפשר לבדוק, אמנם הרשב"א בתוה"ב הו"ד בטור כ' דאם יכול לבדוק בודק ואם לאו מותר בדיעבד וכ"פ המחבר פד, ט וע"ש בפמ"ג שפ"ד סק"כט.

כל יתר כנטול דמי, פירש"י יתר אחד כחסר א' והו"א כבעלת רגל א' 97 וטריפה, וברא"ש סנ"ד הביא דעת הרמב"ן דכל יתר כנטול דמי היינו רק היתר עצמו הרי הוא כנטול וכן הדבוק עמו ומקומו עימו 98 (והכא מיירי שדבוק למעלה מצומת הגידין דהרי הוא כניטל צוה"ג וטריפה) וכ' הרא"ש דפ"י רש"י עיקר, וכ' הבי"ט ס"ס מא שכן דעת הר"מ פ"ו משחיטה ה"כ וכ' ר"י שכן עיקר.

ונפ"מ בזה בב' איברים שאינם דבוקים כלל כגון ב' כבדים וכדו' שאינם דבוקים, דלדעת רש"י וסיעתיה הר"ז טריפה ולדעת הרמב"ן

והרשב"א כשירה, ופסק המחבר מא, י דהר"ז טריפה 99. עוד נפ"מ בין פ"י רש"י לפ"י הרמב"ן בב' טחולים הדבוקים זל"ז בצד העב, דלפ"י רש"י הבהמה כשירה דתרוויהו כנטולים דמי והוה כבהמה שניטל הטחול שלה, ולפ"י הרמב"ן הבהמה טריפה דינו כנחתך צד העב, והמחבר מ"ג, היקל בזה דס"ל דאין לחוש לשיטת הרמב"ן, והרמ"א שם כ' דיש לחוש אם לא במקום הפ"מ (והב"ח מחמיר אפ"ל בהפ"מ, והש"ך סק"ט שם כ' דיש להקל בזה כהרמ"א).

וראה שו"ע סב, ג בהג"ה דאבר היתר באופן שאינו מטריף את הבהמה, ההאבר עצמו כשר לאכילה ואינו נידון כאבר הפורש מן החי.

וכנגדן בעוף כשירה, פירש רש"י ב' פירושים, ולפירוש בתרא אם נמצא שינוי בעוף הר"ז טריפה, וכפירוש זה משמע בדברי הר"מ ראה דברי הט"ז מז, א, והמחבר בסעיף ב' שם אזיל בשיטת פירוש רש"י הראשון דכל שינוי שבעוף כשר וע"ש בנו"כ.

וכלים עד כאצבע, פירש"י חוזרין ומתחברין בתוך רוחב אצבע, והרי"ף יש לו פ"י אחר בסוגיא והסכים הרא"ש לדבריו.

אחוזת הדם וכו' כשירה, עיין היטב באו"ש פ"ח משחיטה הי"ז דכל הני יש להם רפואה ולכך אינם טריפה, אמנם דעת הראב"ד הזקן הו"ד בספר האשכול דאע"פ שסופן למות אינם טריפה כי אין החסרון בעצם גופם ע"ש (ובאו"ש העיר על זה ממימרא דשמואל דבסמוך דאכלה חלתית טריפה ע"ש מה שמתרץ בדוחק), וכ"כ הביה"ל ח"ב ס"ס ל"א בדעת רש"י.

בהמה שאכלה דברים אסורים הר"ז מותרת באכילה (ומ"מ כ' הבאה"ט ס, ג בשם תשו' בית יעקב דלכתחילה אסור לשוחטה עד שתשהה מעל"ע לאכילת דבר האיסור) אבל אם לא נתפטמה כל ימיה רק מדברים אסורים (וכן אם ינקה מבהמה טריפה, בית יעקב שם) הר"ז אסורה כ"פ הרמ"א ס, א, וע"ש בש"ך ובפר"ח שהאריכו בזה.

נט, א

מאי תקנתא נותביה בתנורא וכו', כ' הרמ"א ס, ג דבזה"ז שאין מצויין נחשים ואין חוששין לגילוי א"צ לחוש ולעשות בדיקה הנ"ל, ובש"ך שם כ' דכיוון דאתיליד ריעותא ואפשר לבדוק (משא"כ בגילוי משקין שאין להם בדיקה) צריך לבדוק אף בזה"ז.

95. אבל שרץ שהסריח ואינו כעפר בעלמא כתב הפר"ח ריש ס' קג דבאיסורו קאי, דאע"ג דקיי"ל דנבילה שהסריחה פקע איסורה, הני שרצים כסרוחים מעיקרם הוה ואפ"ה אסרם הכתוב ע"ש.
 96. ראה שו"ת חת"ס יו"ד סע"ז שדייק מדברי הפוסקים דאם יש חשש התלעה בתלוש אפ"ל באופן שיש לחוש שהתולעים פירשו וחזרו (דבכה"ג נאסרים אף בתלוש) אין להצריך בדיקה משום מיעוט המצוי, וביאר החת"ס הטעם דבכה"ג יש לפרי חזקת היתר ועל כן א"צ בדיקה משום מיעוט המצוי.
 ובאופן שהתליעו בתלוש ונאסרו רק משום שפירשו, כתב הפלתי ק, ד דאין להם דין "בריה" לאסור אפ"ל במשהו, כיוון שלא נאסרו מתחילת ברייתן, והחוו"ד ק, ה דחה דבריו מחמת ב' טעמים וראה פמ"ג שפ"ד פד, לא, וכן דעת רוה"פ.
 97. ואם נבראת מתחילת ברייתה ברגל א' כ' הבי"ט נה, ד דאליבא דהר"מ הר"ז כשירה, ורבים העירו דמפורש בסוגיין דאף החסורה אסורה, ובטריפות דחסורה הרי מודה הר"מ דאף החסירה מתחילתה טריפה, וכ"פ הרמ"א שם.
 98. והרשב"א בתוה"ב (הו"ד בארוכה בב"י ס"ס מ"א) מיקל טפי וכ' דהרי הוא כנטול הוא בעצמו לבדו, והכא בעלת ה' רגלים דטריפה מיירי שכשתעקור רגל זו יישמט בוקא דאטמא דחבירו ע"ש היטב.
 99. ובפמ"ג שפ"ד סקל"ז שם יצא לדון בדבר החדש דנימא לדעת רש"י דב' כבדים הרי הם כנטולים מתחילת ברייתן וכנולדה בלא כבד דמי דנח' בזה הר"מ והרשב"א דדעת הר"מ דחסורה מתחילת ברייתה אינה כנטולה וכשירה (אא"כ אמרינן בהדיא דבהאי איבר חסורה טריפה) וכיוון דהרמ"א נב, היקל כדעת הר"מ בהפ"מ הכא נמי בב' כבדים יש להקל בהפ"מ, ושוב כ' דכל יתר כנטול היינו כניטל אחר ברייתו ולא כחסר מעיקרא וע"כ יש לאסור אף בהפ"מ (וכ"כ הפ"ת בשם הנוב"י).

ביטול איסור לכתחילה בחלב מהצפון

הנה לאחורונה בעקבות הטילים המגיעים מגבול הצפון, חלק מהפרות הן בגדר ספק טריפות, משום שאחת הטריפות היא "חרותה" [ע"י שו"ע יו"ד סי' לו סעיף יד, שפרה שפחה מקול רעש כגון שאגת אריה וכדו', כשרה, וראה בסעיף טו שכתב השו"ע כיצד בודקין אותה, אולם ברמ"א כתב שאין לסמוך על הבדיקה כיוון שאיננו בקיאים בזה], וא"כ אף חלבן אסור, ובמידה והייתה נפילה באזור הרפת, כפי שאכן קרה כמה פעמים, יש לדון מצד סיבות טריפות נוספות, כגון טריפת נקובה משום שאולי הרסיסים פגעו בבני מעיה, ע"י שו"ע יו"ד סי' לג סעיף ג' וסימן מו ס"א, וכן טריפת נחמרו בני מעיה, אם נשתנה צבעם, ע"י שו"ע יו"ד סי' נ"ב, וכן טריפת נפולה, ע"י שו"ע יו"ד סי' נח סעיף א' וב', במידה והבמה עפה מעוצמת ההדף, ומחמת ג' טריפות אלו, בתנובה המשגיחים בודקים את כל הפרות, ובמידה ויש פרה שרואים שנפגעה היא יוצאת ממעגל הפרות החולבות, אולם במערכות כשרות אחרות, מערבים חלב זה יחד עם שאר החלב, ויש יותר מפי שישים חלב ממקומות אחרים, והו"י ביטול איסור לכתחילה, ויש לדון האם מותר לשתות חלב זה, ובגדר האיסור, וכן יש לדון על כשרות הביצים, שהלא עופות גם עלולים להיות טריפות מחמת הטילים, ובביצים הדבר חמור יותר, דלא בטלי אפילו באלף, כיוון דהו"י דבר שבמנין [שו"ע יו"ד סי' פו סעיף ג'] אכן יש שכתבו שבימינו ביצים לא חשיבי כ"כ, ולא הו"י דבר שבמנין, ועל כן שפיר בטלי.

וכמו"כ יש לדון בענין משקה הנקרא מנגו פסיפלורה, שלדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל [קובץ הליכות שדה 37 עמ' 4] הפסיפלורה היא ספק ערלה, משום שהפסיפלורה דרכה לקמול בתוך כמה שנים, ועל כן לוקחים מיד כשצומחת, ודנו האם היא נחשבת ירק או פרי, וא"כ הלא במשקה זה ישנו אחוז אחד של פסיפלורה, והו"י ביטול איסור לכתחילה, ואמנם במשקה הנקרא "ג'אמפ" לדברי ההכשר אין חשש ערלה, והם מקפידים שזה יהיה מפסיפלורה שעברו עליה ג' שנים, או בספק ערלת חו"ל, שספיקה מותר, כדאמר' בקידושין [לט,א].

ודין זה אינו נוגע רק לבעלי המפעלים, דהלא קי"ל [שו"ע יו"ד סי' צ"ט] שאם ביטל במזיד הדבר אסור למי שביטל, ואף למי שנעשה בשבילו, וכאן הדבר נעשה בשביל הצרכנים, וכמו"כ אי"ז שייך לשאלת כשרות החלב המפורסמת, שהלא אחוזי הטריפות הם למעלה משתי אחוז, וא"כ מבחינה סטטיסטית, בכל חלב ששותים יש טריפה, וא"כ אף אם נאמר שמעמידים על הדאורייתא דחד בתרי בטיל, עדיין הו"י ביטול איסור לכתחילה, ולא דמי, דשאני התם, שחזקת הכשרות של הבהמה מגדירה שאין לחוש לצד של טריפות, משא"כ הכא שידעי' שיש טריפות בתוך הרפת, ולא כידיעה של רובא דליתא קמן, אלא כידיעה של רובא דאיתא קמן.

והנה נחלקו הראשונים האם הדין שאין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדאורייתא או מדרבנן, ודעת הראב"ד [תמים דעים סי' רלט] שהוא מדאורייתא, ואילו לדעת התוס' [כ"כ הר"ן בשם בחולין פז,א] הוא מדרבנן, ואף לדעת הראב"ד אינו איסור לאו, אלא הוא סברא דאורייתא, ויש שכתבו שלמדו איסור זה ממה שכתבה התורה "ובשר בדה טריפה לא תאכלו לכלב תשליכו אותו", ואינימא דמדאורייתא שרי לבטל איסור, מדוע להשליכו לכלב, הלא הוא יכול לבטל את הטריפה ברוב.

והנה נפק"ל שיש לנו כאן ביטול ספק איסור, וא"כ הרי מדובר על ספק דבר שהוא ספק דאורייתא ספק דרבנן, שהדין שלא לבטל איסור לכתחילה שנוי במחלוקת האם הוא דאורייתא או דרבנן, ואביא כאן מש"כ בנדון זה בענין אחר.

ידוע הדין באחרונים לגבי פסיק רישי' דרבנן דלא ניח"ל, ויש אוסרים ויש מתירים, [ויעו' בכ"ז בשו"ת יבי"א (ח"ד או"ח סי' ל"ד) בהרחבה], ולענ"ד היה נראה לגשת לנושא זה באופן שונה ממה שראיתי שדן בו היב"א והבאים אחריו.

דהנה נחלקו הראשונים לגבי פסי"ר דלא ניח"ל בדאורייתא, דדעת הערוך שהובאה בתוס' בכתובות (ו, א) דפסי"ר דלא ניח"ל שרי אף בדאורייתא, וכן דעת הסמ"ג והבעל המאור, וכמו"כ איכא פלוגתא נוספת, האם כל הך דינא דפסיק רישי' ולא ימות הו"י דין דאורייתא או דין דרבנן, דדעת השטמ"ק בחולין (ה, א) דכל הך דינא דפסי"ר הו"י דין דרבנן, דאילו מדאורייתא מלאכת מחשבת אסרה תורה ודבר שאינו מתכוין מותר אף בפסי"ר.

ומעתה לאותם שיטות המצרפים גם דעות שלא נפסקו להלכה לס"ס (ע"י כף החיים יו"ד סי' ק"י כללי הס"ס כלל א') א"כ יש לדון בנושא זה עפ"י מה שכתבנו במקו"א (ע"י בקונטרס שמעתתא דספיקות ח"א סי' י"ד), לדון בספק דבר שהוא ספק דאורייתא ספק דרבנן, וכגון אדם שמסופק אם בירך ברכות התורה, שזה עצמו ספק אם הוא חייב מדאורייתא או מדרבנן. [ואי"ז שייך כלל לדברי ה"י"ד סי' שמ"ב סק"א] לגבי ספק דבר אם הוא מדאורייתא או מדרבנן, דחשיב ספק דאורייתא, וז"פ].

דלכא"י ש להתיר מצב כזה מג' סיבות, חדא, דהו"ל ספק דרבנן לקולא, לשיטת הרמב"ם (פ"ט מהל' טומאת מת הי"ב) דספק דאורייתא לחומרא מדרבנן, א"כ יש כאן ספק האם מחויב מדרבנן להחמיר משום ספק דאורייתא, [ורק דלביאור הגר"ש ש'בדעת הרמב"ם דספק דאורייתא לקולא, אין הכוונה שהתורה מתירה את הספק, אלא שהתורה אינה אוסרת להכנס לספק, אבל אם נכשל למ"ד התראת ספק שמה התראה ילקה וכו', ע"י בכ"ז בשערי ישר (ש"א פ"ב), א"כ לדעת הש"ך (יו"ד סי' ק"י כללי הס"ס כלל ד') דלא אמרי' ספק דרבנן לקולא במקום שיש חשש דאורייתא מיד, וכגון בלא יקרא לאור הנר שמא יטה, (וצ"ע שהש"ך סותר משנתו מהל' נדה יו"ד סי' קפ"ט לגבי ספק בוסתות, דאי הו"י דרבנן אזלי' לקולא, למרות דהו"י חשש דאורייתא מידי, וצ"ע). א"כ לא אמרי' כה"ג דספק דאורייתא, ספק דרבנן לקולא משום דאיכא חשש דאורייתא מידי].

ובאופן נוסף יש לדון, דכלפי דאורייתא איכא ב' צדדים להתיר, כלומר חדא דמעולם לא התחייב בברכות התורה מדאורייתא ועוד דאפ"י אם התחייב שמא כבר בירך, וכלפי החיוב דרבנן איכא ספק אחד האם בירך או לא בירך, וכן מב' בדברי הרעק"א בתשו' (קמא סי' ס"ד), יעו"ש, [אכן ראיתי בספר דינא דספיקא לידידי הרה"ג שלום יצחק מזרחי שליט"א שהביא ראייה אלימתא דלא אזלי' בתר רוב צדדים, מהא דאמר' במנחות [קוב], דהאומר הרי עלי מנחה, ולא יודע למה נתכוין, מחויב להביא את כל האפשרויות של כוונתו, ותמה מדוע שלא יביא את רוב האפשרויות שאליהם התכוין, ויעיל מדין רוב צדדים].

ואופן נוסף יש לומר, דאמר' ס"ס בנוסח זה, חדא דשמא הו"י דרבנן

1. ואינו שייך כלל למה שכתבו התוס' בגיטין [גב], שלא מצינו בדאורייתא לחלק בין לכתחילה לדיעבד, דהכא אין הכוונה שאין מבטלין איסור לכתחילה אבל בשעת הדחק שרי וכדו', אלא שדיעבד אין המאכל נאסר, אולם אף בדיעבד הוא עבר איסור, [ועי' בתוס' בפסחים י"א, שכתבו דלא כהתוס' בגיטין, וכתבו שמצינו בהרבה מקומות בדאורייתא לחלק בין לכתחילה לדיעבד], וכן מה שמצינו הרבה בענין קדשים ששנה עליו הכתוב לעכב, אינו ענין לזה, דהיינו כמשנ"ת שכלפי הקרבן אינו נפסל בכך, אולם אף בדיעבד הוא עבר איסור שביטל מצוה, וכן אי"ז שייך לסוגיא דאי עביד לא מהני, דהתם נמי הדיון הוא האם כלפי התוצאה מתחשבים במעשה האסור, ועי' במשמר הלוי תמורה סי' כא מש"כ בהו.

ומעתה כשנדון בעניינינו לגבי פס"ר דלא נ"ח"ל, דפיס"ר עצמו הוי ספק אם הוי דין דאורייתא או דין דרבנן, ופס"ר דלא נ"ח"ל הוי ספק נוסף אם מותר או אסור אף בדאורייתא, א"כ לכא"ו יש מקום להתיר אף פס"ר דלא נ"ח"ל בדאורייתא.

אולם יש לדחות ולומר כך, דהנה יש לחקור בגדר הך דינא דפסיק רישי' אסור, דלכא"ו כיון דמלאכת מחשבת אסרה תורה, א"כ מאי אכפ"ל דהוי פסיק רישי', ויש לבאר דבר זה בב' אופנים, חדא, דלא שייך שלא להתכוין לדבר שהוא ודאי יהיה, ועוד, דחיישי' שמא יתכוין, ומעתה י"ל דכל מה שיש חילוק בן נ"חא ל"ל לא נ"חא ל"ל היינו דוקא להביאור הראשון דל"ש שלא להתכוין לדבר שהוא ודאי יחיה, ובזה יש לחלק דכל כמה דלא נ"ח"ל מגרע גרע בכוננתו, אבל להצד דחיישי' שמא יתכוין, א"כ באותו חשש חיישי' שמא יהיה נ"ח"ל, וא"כ ל"ש לצרף את הטעם של דרבנן שחיישי' שמא יתכוין, לטעם של לא נ"ח"ל, משום דהוי תרתי דסתרי, ולא עבד"ל ס"ס בתרתי דסתרי כמב' בתוס' בב"ק (יא, א ד"ה דקא).

ונחזור לעניינינו, למעשה לענין ביטול ספק איסור לכתחילה, כתב הש"ך [יו"ד סי' פד סק"מ, סי' קיד סק"א, וסי' קט"ו סק"ח], שכתב דשרי, וכ"כ החתם סופר [בתשו' יו"ד סי' ס"ב] דשרי בכה"ג, וכן בשד"ח [מערכת כללים סי' קפ] נקט להתיר, ועי' בדרכי תשובה [סי' צט סקל"ז] שהביא שיש חולקים, ודעת הפרי מגדים [שפתי דעת יו"ד סי' צט ס"ק כ"ה] דאסור לבטל ספק איסור, וכן בשו"ת מהרש"ם [ח"א סי' קלו] נקט לאיסור, וכן באגרות משה [ח"ב יו"ד סי' ל"ב] נקט כדבר פשוט שאין לבטל ספק איסור לכתחילה, דלא גרע מאיסור דרבנן, שאסור לבטלו לכתחילה, כמ"ש השו"ע [יו"ד סי' צט סעיף ו'], ולפמשנ"ת יש לחלק בין איסור דרבנן לספק איסור דאורייתא. ונחלקו האחרונים האם מותר לבטל ספק איסור לכתחילה,

ואז ספק דרבנן לקולא, ואפ"ל את"ל דהוי דאורייתא, שמא כבר ברך, ואינו חייב לברך כעת, [ויעוי' בתהלה לדוד (או"ח סי' מ"ז) שכתב איפכא, חדא דחיישי' שמא ברך וממילא פטור מלברך, ואפ"ל את"ל דלא בירך, חיישי' שמא הוי דרבנן, ודבריו צ"ע טובא, דהא על הצד שלא בירך, לא איכפ"ל דהוי דרבנן, משום שכעת נוקטים שלא ברך, וצ"ע], ואין לתמוה על דברינו דאי"ז ספק ספיקא המתהפך, משום דא"א לומר ההיפך וכמ"ש התהילה לדוד, ובעי' ס"ס המתהפך כמב' בתוס' בכתובות (ט, א), דשתי תשובות בדבר, חדא דאי"ז מוסכם לכו"ע דבעי' ס"ס המתהפך, יעוי' בזה בש"ך [יו"ד סי' ק"י כלל הס"ס כלל ט"ז] ובנו"כ שם, ועוד דדבר זה בגדר הך דינא דספק דרבנן לקולא, דיעוי' בשב שמעתתא (ש"א פ"ג) שהביא הקושיא דלדעת הרמב"ם (ספר המצוות שורש א') דכל דרבנן הוי דאורייתא משום "לא תסור", דא"כ אמאי קי"ל (ע"ז ז, א) דספק דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא, הא כל ספק דרבנן הוי נמי ספק דאורייתא, ותירץ התשב"ץ בספרו "זוהר הרקיע" דבמקום ספק לא גזרו רבנן [ועי' בזה בספר משמר הלוי (ברכות סי' ע"ג) בדיוקים מתי אמרי' "ספק דרבנן לקולא" ומתי אמרי' "בספיקן לא גזרו"], וממילא כשדנים על הדרבנן ליכא צד איסור, דמכיון וחל שם ספק ממילא צד האיסור בטל,²

וכך פסקו רבים מהאחרונים, יעוי' בזה בש"ך [יו"ד סי' ק"י כללי הס"ס סעיף ט"ו] ובב"ח (שם) ובפרי מגדים בשפתי דעת (שם) ובפרי חדש (שם) ובשאר הנו"כ, [אלא דצ"ע דהב"ח סותר משנתו בזה. יעוי' במש"כ באו"ח סי' ר"ט להחמיר בכה"ג לגבי ספק ברך ברכת מעין שלוש, וצ"ע].

ולפ"ז למשל כשדנים על זמן ק"ש דאיכא זמן המג"א וזמן הגר"א, ובעצם דין ק"ש איכא פלוגתא, דדעת הכסף משנה (פ"א מהל' ברכות ה"ט) דמדאורייתא אפשר לקרוא ק"ש עד חצות ויש אחרונים החולקים על הכסף משנה, א"כ למי שמצרף שיטות נוספות לס"ט יכול להקל בפשיטות כהגר"א, ודו"ק³. וע"ע במשנ"ב (סי' מ"ז סק"א) ובביאור הלכה (ריש סי' תק"ל) לגבי ספק ברכות התורה וספק מלאכת חוה"מ.

2. ונפק"מ שלדעת הזהר הרקיע לא יהיה ענין להחמיר בספק דרבנן, מכיון שרבנן לא גזרו בכה"ג, ועי' בשיעורי רבי שמואל מכות ג,ב בביאור דברי הב"י בחו"מ סי' ע"ב לגבי ספק בפרוזבול, וכן י"ל נפק"מ בין תרוץ התשב"ץ לתירוץ הש"ש בש"א פ"ג שרבנן לא גזרו את הדין להחמיר בספיקות אלא בספק דאורייתא ולא בספק דרבנן, האם הדין לקולא נקבע לפי בחירתו של האדם, או שהוא דבר קבוע, שאן הגדר הוא שרבנן לא גזרו את הדין להחמיר, אפשר שהאדם מחליט האם הוא רוצה לנהוג כך או כך, כגון לענין שנים מקרא ואחד תרגום, שנחלקו עד מתי אפשר להשלים, עי' שו"ע או"ח סי' רפ"ה, ויש לדון האם הקולא היא שפטור מהשלמה, או שנחשב שלא ביטל מצוה].
3. אכן שמעתי להעיר מהרה"ג רפאל ברוך בן נאים שליט"א דבמשנ"ב [סי' תרנ"ו סק"א] כתב שיש הידור מצוה לצאת יד"ח כל השיטות, ותמה דא"כ מדוע רבים מגדולי ישראל לא חששו לשיטת המג"א לענין ק"ש, ובמה גרועה מצוה זו שלא מהדירים בה בשונה ממצוות אחרות, וצ"ע.

ניתן לרכוש אונקי עם מצגות
על מסכת חולין
ופרק אלו טריפות
בטל' 052-7653813

ניתן לקבל את גיליון
הדרך למעשה
בעותק צבעוני
בפנייה למייל
7619185@gmail.com

דף מ"ב ב' - נ"ה ב'

בביאור טריפה של חרותא

א. בגמרא בדף מ"ב ב', מבואר שחרותא היא מהטרפויות שלא הוזכרו מפורש במשנה ריש אילו טריפות, והיא בהמה שצמקה הריאה שלה ונתקשתה כחריות של דקל, מחמת שהפחידה אדם. כתבו רוב הפוסקים שבצמקה מקצת הריאה אינה טריפה.

ב. דקדק הרב יונה מרצבך זצ"ל ראש ישיבת קול תורה בספר "עלה יונה" (אסופת מאמריו וכתביו, בחלק חידושי תורה על סדר המסכתות) שאין טרפות זו משום נקובת הריאה או חסרונה, שהוזכרה במשנה. עוד דקדק שזו טרפות מחמת עצמה ולא מחמת סופה, כמו כל הטרפויות של בסג"ר ושב שמעתתא.

ג. מקשה הגר"י מרצבך שאם כן אין זה נכלל בח' הטרפויות של עולא בדף מ"ג, ד"ן חנ"ק נפ"ש. שוודאי אי אפשר לכלול אותה תחת דרוסה קרועה נפולה פסוקה שבורה, ותחת ניקבה או וחסרה אי אפשר כמש"כ באות א'. גם אי אפשר לומר שהיא מסוג של נטולה, משום שאינה יכולה להתנועע, שהרי גם ניטלו הלב והריאה והדקין לא הוזכרו במשנה, כיון שהם נלמדים בקל וחומר מניקב כמש"כ תוס' במשנה (ד"ה ניקב הלב). כיון שעולא לא יכול לחלוק על חרותה שהיא מהמשנה, קשה למה לא מנה גם חרותא כסוג טריפה בפני עצמו.

ד. עוד הביא שיש נפק"ם אם חרותה הוא משום נקב או חסרון בריאה או מטעם אחר, שאם הוא משום חסרון בריאה בצמקה מקצת הריאה עם עוד ריעותא בריאה כמו בועה, הוי תרתי לריעותא ויצטרפו להטריף, אבל אם חרותה היא מצד עניין אחר לא יצטרפו. והביא שבלבושי שרד ס"ל לה"ס ק"כ עד ל"ב האריך לדון בזה והעלה שצמקה היא טריפות בפני עצמה, ובועה על צמקה במקצת מותרת. אלא שהלבושי שרד כתב שחרותה היא בכלל נקובה שסופו שינקב הלב, וע"ז כתב הגר"י מרצבך שהוא דוחק.

דף מ"ג א'

נידלדלו הסימנים

א. יש מהראשונים שס"ל שנידלדלו הסימנים אינם טריפה אלא שאי אפשר לשוחטה כראוי, אבל בחייה חלבה וביציה מותרים, וכן פסק הרמ"א בשם הבית יוסף מתשובות הרשב"א (סי' כ"ד סעיף ט"ו). אך הש"ך שם ובסימן כ"ט הביא חבל ראשונים שנקטו שנידלדלו הסימנים היא טריפה גמורה, והוכיח כן ממה שבדף מ"ב ב' הגמ' מקשה למה לא נמנו ב"ח טריפות.

ב. הש"ך דקדק בלשון הרמב"ם בפרק ט' מהל' שחיטה הל' כ"א "סימנים שנידלדלו ברובן טריפה ואפילו שלא מחמת נפילה", שהיא טריפה גמורה ומשום נפולה. עוד דקדק הש"ך בס"ל כ"ט את לשון רש"י שגם הוא ס"ל שהיא טריפה, אך משום שבורה. שכתב רש"י "נפולה - נפלה מן הגג, וגלודה בכלל נטולה שניטל עורה, ונחתכו רגליה בכלל חסורה, ושף מדוכתיה בכלל נטולה "וכן נדלדלו סימנים" ועיקרת צלע וחביסת גולגולת בכלל שבורה, ובשר החופה היינו קרועה". שנקט שהמילים "וכן נידלדלו הסימנים" הולכים על ההמשך שמונה את אלו שבכלל שבורה.

ג. אך הגר"י מרצבך זצ"ל (שם) תמה מה עניין זה לשבירת עצמות, ורוצה לפרש ברש"י שהוא משום נטולה, שניטלו ממקום שצריכים להיות. ומפרש בדברי רש"י ש"וכן נדלדלו" הולך על שלפניו "שף מדוכתיה בכלל נטולה וכן נדלדלו סימנים". ומדייק ב' דיוקים ברש"י, שהוסיף "וכן" והוא מיותר, ללמד שהולך על שלפניו ולא לאחוריו. עוד שלשון עקירת צלע וחביסת גולגולת, הם לשון "שם דבר", ולא

כתב צלע שנעקרה וגולגולת שנחבסה, כדי להבדיל מהלשון נידלדלו הסימנים שידעו שמ'ועקירת" הוא עניין חדש.

ד. נידלדלו הסימנים, אינו נידון כמום בקרבן שלא הביאו הרמב"ם בכלל ע"ג המומים (בפ"ז מביאת מקדש ופ"ב מביאת מזבח), אלא הוא פסול או משום טריפה או שאי אפשר לשוחטו כדין. קרבן שנידלדלו סימניו, לכאורה אין נפק"ם בגדר האיסור, שלכו"ע לא קריבה ולא נפדית שכתב הרמב"ם בפ"ב מאיסורי מזבח הל' י' בדין טריפה "ואע"פ שאינה ראויה לקרבן אין פודין אותה שאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים אלא ירעו עד שימותו ויקברו" וזיל בתר טעמא שה"ה למי שאי אפשר לשחטה כראוי (ויל"ע) אם המקדיש לוקה כמקדיש בעלי מומין ולכאורה למש"כ הרמב"ם ריש הלכות איסורי מזבח, שמשום בזיון קדשים הוא ה"נ. עוד יל"ע אם המטילן בקדשים לוקה כמטיל מום בקדשים, כן המטיל מום אחר אחריהם אם לוקה, כ"ז בפ"א מהל' איסורי מזבח).

מ"ג ב'

ביאור ההו"א ברבא

א. תורבץ הוושט רב אמר במשהו ושמואל אמר ברובו רב אמר במשהו מקום שחיטה הוא ושמואל אמר ברובו לאו מקום שחיטה הוא. מבואר שהא בהא תליא ואם תורבץ הוושט לאו מקום שחיטה אין מקום להטריף במשהו.

ב. הגמרא מקשה על רבא איך נקט חומרא דרב ושמואל דכתרי חומרי לא עבדינן. ביאור העניין דכתרי חומרי לא עבדינן נאמר בב' מעשים שונים אלא שסתרי אהדדי, והו"א שיש מקום לחסיד להחמיר כאן וכאן. אך תימה למה לא הקשו עליו דעדיפה מינה, שאמר דבר שאי אפשר, שצירף בנידון אחד ב' חומרות שסתרי אהדדי, ואי אפשר לאחוז את החבל משני קצותיו, גם להטריף משום שהוא מקום שחיטה וגם לפסול את השחיטה כי אינו מקום שחיטה. אין לומר שזו כוונת קושיית רבי אבא, שברש"י (ד"ה דמי תורא למריה) משמע שגם הוא הקשה מהא דלא עבדינן כתרי חומרי דמשום כך דן אותו כטוועה בדבר משנה. לפי רש"י צ"ל שמר בריה דרבינא הוסיף רק את העניין "הכסיל בחושך הולך" ואין זו קושיא חדשה (ועיין ד"ה בין לרב, שלא הזכיר שהם סותרים אלא לשון שמתפרשת יותר לבאר למה הוא תרי חומרי).

ג. תירץ הגאון רבי ישראל טופורוביץ שליט"א (מח"ס דרך ישראל, בקונטרס שערי חולין) שגם מתחילה הגמ' הבינה שאפשר לסבור שתורבץ הוושט אינו מקום שחיטה ומ"מ נקובתו במשהו, אלא שהיה מקובל בידם שהטעם משום דלאו מקום שחיטה הוא, לכן הקשו רק משום תרתי דסתרי. עיין ברמב"ן וברשב"א שביאר את הסוגיא באופן אחר, ומוכח שגם הוא הבין שגם בהו"א היה צד לפרש בדברי רב ושמואל שאין זה תרתי דסתרי (וכוונת הרמב"ן תרתי דסתרי כמשמעות של הגמרא ולא ללאחוז את החבל משני קצותיו ודו"ק).

ד. אלא שאם כן קשה איפכא, שאם הבינו שיש לרבא ביאור אחר בשיטת רב ואם כן גם לא שייך להקשות שכתרי חומרי לא עבדינן. אפשר לומר, שבהו"א הבינה הגמרא שיש לרבא ביאור אחר בדברי רב. שידענו בוודאי שטעמיה דשמואל הוא משום שאינו מקום שחיטה, אלא שבטעמיה דרב יש לדון, ומרב יהודה היה מקובל שסברתו משום שהוא מקום שחיטה. אך רבא כדי להחמיר את שיטת שמואל וליישב את דבריו עם דברי רב ביאר באופן אחר שלכו"ע תורבץ הוושט לאו מקום שחיטה וטעמיה דרב הוא מטעם אחר. כעין סברא זו יש ברעק"א בדף מ"ד לגבי מסקנת הגמרא כשנחלק על תוס' ד"ה כולה (ויל"ע) עם יש בסוג סברא זו מחלוקת רש"י ותוס' במהלך הסוגיא). ממילא אין בדברי רבא סתירה מיניה וביה להדיא, אך בגדרים של

זה מצינו בעירובין י"א ב' "אשכחניהו רב אחא בריה דרב אויא לתלמידי דרב אשי אמר להו אמר מר מידי בצורת הפתח אמרו ליה לא אמר ולא כלום" שבלימוד שיטחי נראה שאין חידוש, ושם יש לפחות ד' שיטות בראשונים בביאורים לדינא בזה. וודאי שגם כאן יש לימוד גדול אלא מצאתי בספרים את פשר העניין.

ב. אגב אורחא למדים ב' עניינים, שאם היה הולך שלא משום כבוד נשיאה אלא לעניין פשוט, היה מוכח שאין צריך לבדוק עוד, כי אין לחכם לעזוב בדיקת שאלה באמצע העניין גם באין חשש מכשול (שאם בן פזי הלך באופן שיכלו להיכשל היה פשוט שאין צריך לבדוק עוד). עוד מוכח שעבור כבוד נשיאה מותר לעזוב שאלה בטריפות באמצע. אמנם לא נראה שאת זה באו ללמד, ואשמח אם יאירו עיני.

ג. יש להוסיף ביאור, למה לא הוכיח עולא ממה שלא ענה לשואל שהעוף כשר, ע"כ שלא סיים לבדוק אותו. לכאורה אפשר לומר שרצה לבדוק איברים אחרים בעוף. אם כן ודאי שהלך באמצע בדיקת העוף משום כבוד בית נשיאה, אלא השאלה האם עזב באמצע בדיקת איבר אחד או שסיים עם חוט השדרה ורצה לבדוק אבר אחר. וממה שעולא הסתפק נראה שאין ראוי לעזוב באמצע בדיקת אבר, אף שלא סיים לבדוק את העוף. אלא שצ"ב מה החילוק, ושמה חשוב כאמצע מצווה וכל אבר מצווה בפני עצמו של "להבדיל בין הטמא ובין הטהור" וצ"ע (עיין רש"י סוף שמיני). אלא שאין הכרח לחדש כן שאפשר שהשואל לא נשאר שם בזמן הבדיקה ולכן לא יכלו להוכיח.

תרי חומרי לא עבדינן, גם כעין זה לא עבדינן. ע"ז תירצה הגמרא שהייתה לרבא קבלה אחרת בדברי רב מרמי בר יחזקאל.

ה. הקשה התוס' אם כן למה אמר רבא שזה חומרי דרב ושמואל, הא כוליה דרב, עיי"ש. תירץ רעק"א (דרוש וחידוש קמ"ד) שגם בדברי רמי בר יחזקאל יש לדון מה הפירוש ויש מקום לפרש שאין כוונתו לשני צדדי הוושט אלא רק לצד התחתון, רק מכח חומריה דשמואל ביאר רבא בדברי רב שכונתו גם לצד העליון. (אלא שלא הבנתי א"כ מה בא רמי בר יחזקאל להגיד לא תציתו להו להני כללי דכילל יהודה אחי משמיה דרב). לפירוש רעק"א, יל"ד אם הסברא הנ"ל נכונה, שלרעק"א מבואר שאפשר לבאר ביאור בדברי אמורא כדי לנקוט תרי חומרי. לכאורה יש מקום לומר שיש חילוק ביניהם, שלהו"א היה ביאור בידם מרב יהודה תלמידיה דרב ורבא בא לחדש ביאור חדש כדי לנקוט תרי חומרי, אך למסקנא יש גם מימרא דרמי בר יחזקאל ויש מקום לפרש ברווח שכונת רב באופן שיסבור כשמואל בהא שתורבץ הוושט לאו מקום שחיטה, וכה"ג אפשר למיעבד.

מ"ו א'

א. אמר עולא הוה קאימנא קמיה דבן פזי ואייתו לקמיה עופא ובדק עד בין אגפים ושלח ליה דבי נשיאה וקם ואזל ולא ידענא אי משום דלא צריך למבדק טפי אי משום כבוד נשיאה. יל"ע מה באה הגמ' ללמד בזה, שלכאורה אין כאן חידוש, שלכו"ע עד בין האגפים צריך בדיקה, ולגבי אחר בין האגפים שנחלקו לא בירר לנו כלום. ובודאי שיש כאן לימוד, שלא לחינם נקבע זה בש"ס. מעיין

פיטום ומקיף של חיבור מדהים והקטרת והקטרת

מאות תמונות מרהיבות עין לרהבנת כל סדר הקטורת

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

דף 10.

בענין מחלוקת הרמב"ם והרס"ג אי חגבים בעו נחירה

א] בפרש"י ד"ה ומר כי כתב וז"ל "וחגבים הללו אין טעונין שחיטה שהרי אחר דגים הזכירן הכתוב זאת תורת הבהמה כמשמעו והעוף כמשמעו עוף ולא שרץ העוף דהיינו מינים קטנים וכל נפש החיה הרומשת במים אלו דגים ולכל נפש השורצת על הארץ אלו חגבים, בהלכות גדולות. "עכ"ל, ובתוס' ד"ה במאי כתבו שא"צ למקרא אלא מוכח מן כל הש"ס דמייתי שמותרים באכילה בחגבים ולא מצריך שום שחיטה ע"ש.

ב] וברמב"ם הלכות שחיטה פ"א ה"ג מייתי לה מקרא אחרינא של הצאן ובקר יאסף להם וכו' הרי משמע שדינם באסיפה ולא בשחיטה כלל וז"ל "וחגבים אינן צריכים שחיטה אלא אסיפתן היא המתרת אותן, הרי הוא אומר הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים יאסף להם אסיפת דגים כשחיטת בקר וצאן, **ובחגבים נאמר אוסף החסיל באסיפה לבדה**, לפיכך אם מתו מאיליהן בתוך המים מותרין, ומותר לאכלן חיים. "עכ"ל, הרי דהרמב"ם כן הוקשה לו שצריך פסוק לחגבים מיוחד לאפוקי שאין להם שחיטה

ג] וכתב עלה הב"י (יורה דעה סימן יג ס"א) על דברי הרמב"ם (וכ"כ בכס"מ שם) וז"ל "וכן כתב בעל העיטור (הל' שחיטה כה): ודלא כרבינו סעדיה דאמר חיים אסורים וכו' ולי נראה דרבינו סעדיה נמי לא משום אבר מן החי אסור להו אלא משום בל תשקצו כדמוכח בפרק רבי עקיבא (שבת צ:): "עכ"ל וכן הביא הרמ"א שם טעם לאסור בשם לאכול חי מה"ט ומ"מ לאכול אמה"ח מותר כיון שאין אסור בשחיטה ע"ש.

ד] ועי' מש"כ בכס"מ דלש"י הרמב"ם האסיפה היא שמתרת את האכילה ולכן בעינן דווקא אסיפה להתיר את אותם באכילה ובכנה"ג פירש שאפ"י חיים מקרי אסיפה ואפ"י שאינו בידו חשוב כמו אסיפה ויהיה מותר ורצה לפרש את מחלוקת הרמב"ם והרס"ג אי הוי אסיפה דווקא בעודם חיים ולא מתים ולרמב"ם מהני גם שמתו כבר ע"ש.

ה] והנה הגרי"פ יצא להוכיח לדעת הרס"ג דטעמו משום שנהי דאפקה מדין שחיטה מ"מ אכתי אית בה איסור שצריך לנוחרה (כעין מש"כ התוס' יז). ולכן בגוי עדיין יש לו דין לנחור וא"כ ה"ה בישראל יהיה לכה"פ דין נחירה על חגבים והאריך הרבה שם [וכע"ז כתב גם בעמק שאילה לנצי"ב סי' קכד ע"ש] א"כ לפי"ז לא מטעם בל תשקצו אסור הרס"ג אלא מטעם אחר והגם שיש בזה לשאול כמו שכבר הוכיח הרשב"א בתשו' שאין דין נחירה כיון דא"י בכריתות כא. שרק בבהמה יש היתר ואסורה קודם לכן ואילו דגים וחגבים מותרים מיד [ועי' גם בח"י הגרע"א על השו"ע סימן יג שהוכיח כבר מגוף הסוגיא שאין נחירה בדגים וחגבים]

ו] ועי'ש בחידושי הגרי"פ שביאר דמ"מ אי"צ מעשה מיוחד להתירו משא"כ בשחיטה ע"ש באריכות איך שישב את הקושיות, והגר"ח"ק זצ"ל בקו' קרני חגבים סי' ג' הביא בקוצר את דבריו וכתב שמ"מ יש בהם הרבה מן הדוחק ליישב כן, ולהמציא שלישראל יש דין כמו ב"נ גם אחר מתן תורה ולכן עדיין ישאר לו דין נחירה, ומ"מ רצה לפרש לשיטתו דמקרי נבילה נבילה היינו רק ע"י הריגת אדם ולא ע"י שמתה מאליה ע"ש. [וכ"ש שלשיטה זו עדיין ישאר איסור אמה"ח כיון שיש איסור עליו מחיים].

**והשב את העבודה
על פרק
איזהו
מקומן**

להשיג בקרוב בדוכני בלוי
בבתי הכנסת בלבד
או בתוספת משלוח
עד הבית 052-7647733

לראשונה ניתן להבין
כל פרט מהמשניות
הנאמרות מדיבוקר
בתפילת שחרית
בליווי תמונות על
כל שלב
פותח שער לצעירים
ומבוגרים לכלל
פרטי סוגי עבודות
הקרבנות השונים
הטאת עולה אשם
ושלמים בכור
מעשר ופסח

המחששות ייחודיות ללומדי סדר קדשים (תמונות - ארכיון "תורת הקרבנות" ומתוך הספר "חלב דם וגיד הנשה")

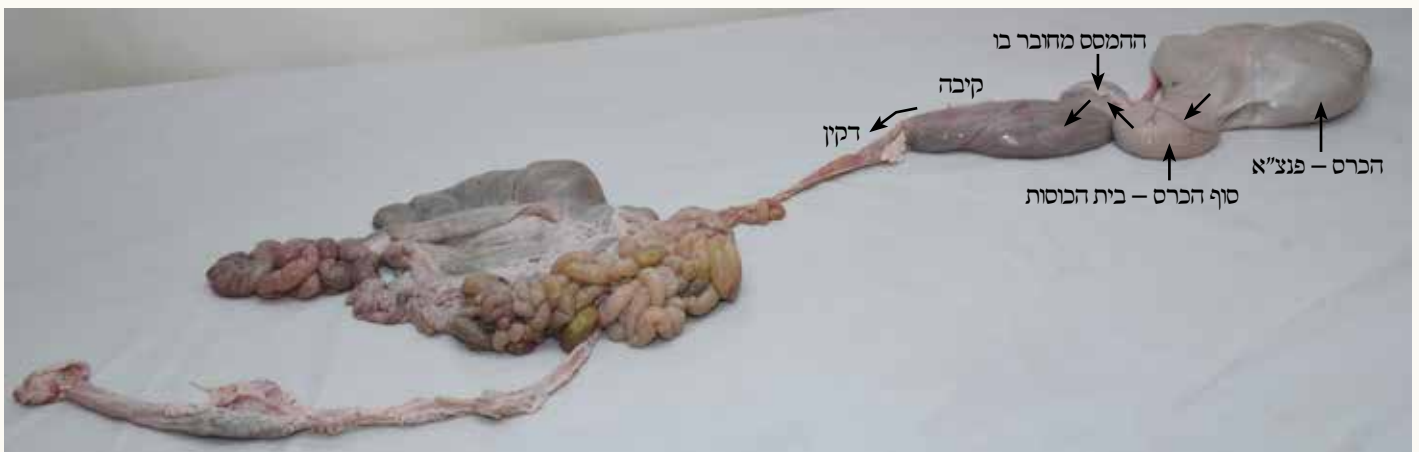
דף מב דף מב ע"א - נשברה השדרה ונפסק החוט שלה

בתמונה נראים חוליות השדרה שנתפרקו זו מזו וחוט השדרה נפסק

שם - המסס ובית הכוסות שניקבו לחוץ

רש"י: "בית הכוסות. סוף הכרס שקורין פנצ"א עשוי ככובע וקרוי בית הכוסות והמסס מחובר בו וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה והמאכל נכנס מבית הכוסות להמסס ומהמסס לקבה ומהקבה לדקין:

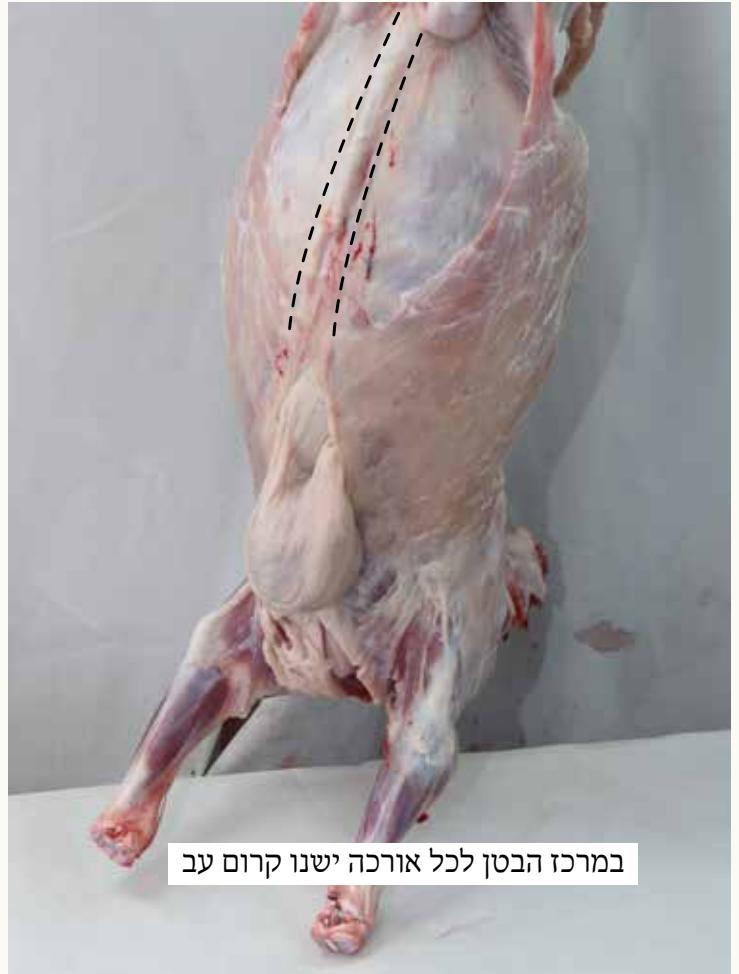

מראה בית הכוסות מצידו הפנימי כשהוא מהופך לצד חוץ

דף מב

דף מב ע"ב (וכן בדף נ ע"ב) - בשר החופה את רוב הכרס ברובו טרפה
 רש"י: **ובשר החופה את רוב הכרס.** זהו קרום עב שקורין טנפנ"א כשפותחין את הבהמה וחותרין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה.

דף מג

דף מג ע"א (וכן בדף מח ע"א) - מרה שניקבה וכבד סותמתה כשרה

רש"י: שניקובה במקום דיבוקה בכבד וחבור הכבד סותם את הנקב:

דף מג

שם - שני עורות יש לו לוושט חיצון אדום ופנימי לבן

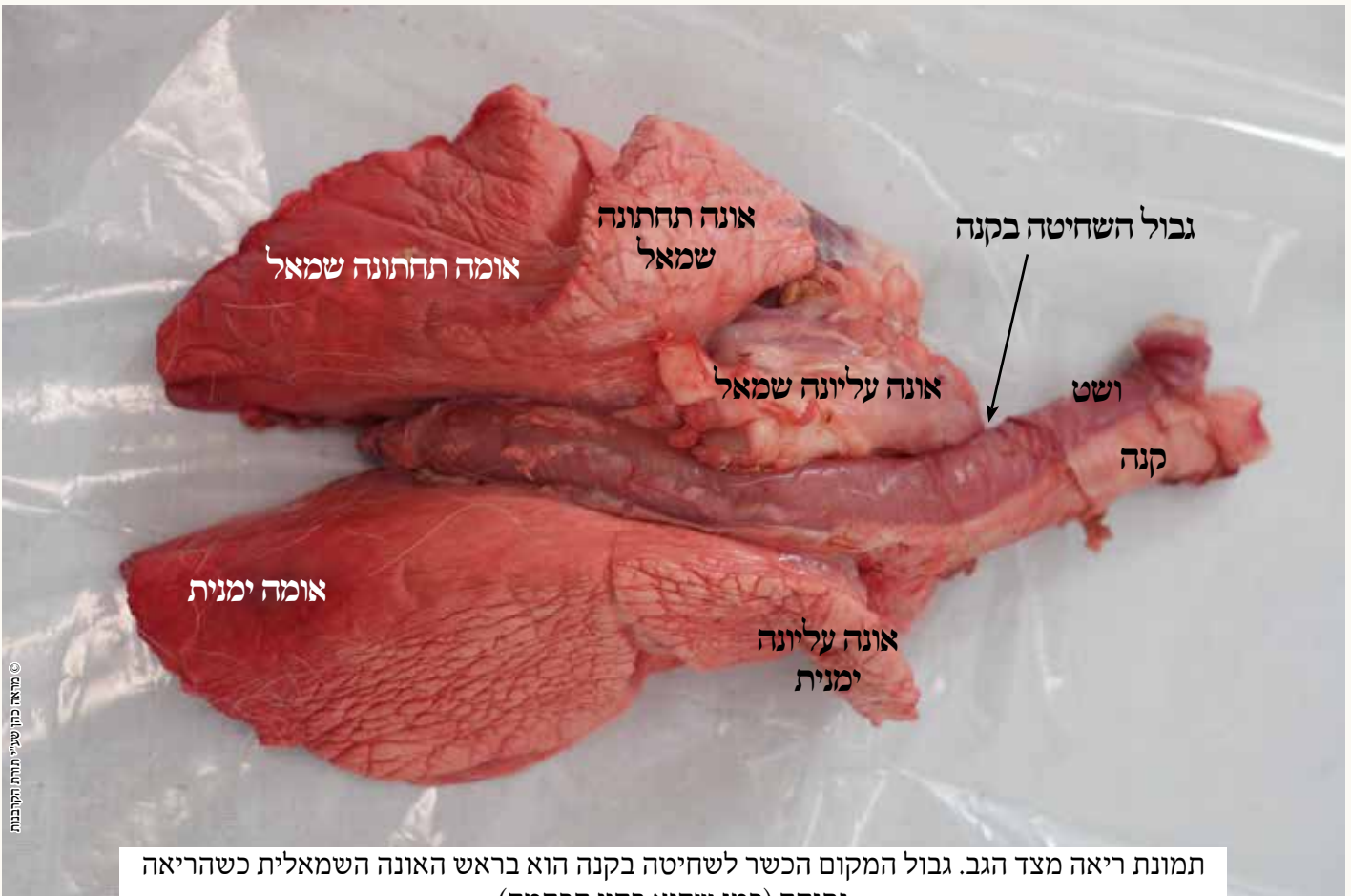
לוושט

חתך אורך בוושט המאפשר לראות את העור הפנימי והחיצון

דף מה ע"א - כל הצואר כולו כשר לשחיטה מטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה אמר רבא תחתונה שהיא עליונה

דף מה

אומה תחתונה שמאל

אונה תחתונה שמאל

גבול השחיטה בקנה

אונה עליונה שמאל

ושט

קנה

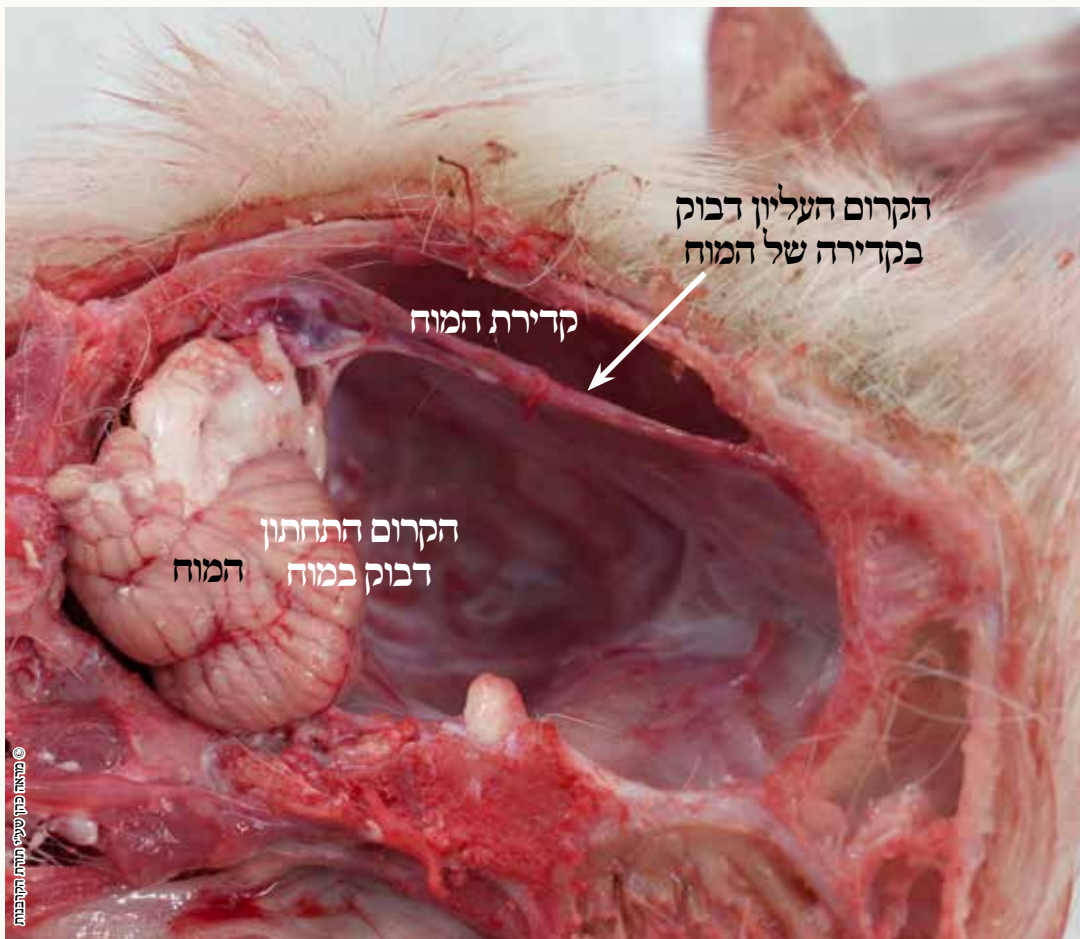
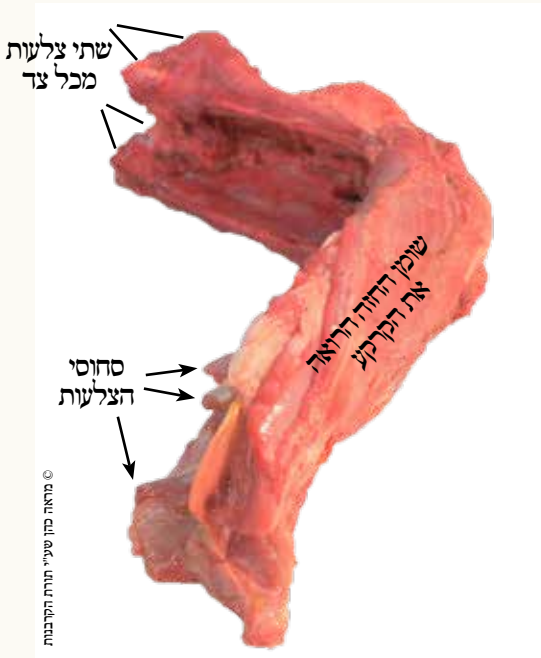
אומה ימנית

אונה עליונה ימנית

תמונת ריאה מצד הגב. גבול המקום הכשר לשחיטה בקנה הוא בראש האונה השמאלית כשהריאה נפוחה (כמו שהיא בחיי הבהמה)

דף מה

שם - איזהו חזה זה הרואה את הקרקע למטה עד הצואר למעלה עד הכרס חותך שתי צלעות משתי דפנות אילך ואילך וזהו חזה הניתן לכהנים רש"י: הרואה את הקרקע. אינו משבר מן הצלעות בגובה הצדדין כלום אלא השומן התחתון כמות שהוא בחסוס שבראשי הצלעות:

שם - ניקב קרום של מוח: רב ושמואל דאמרי תרוייהו קרמא עילאה אע"ג דלא אינקיב תתאה ואמרי לה עד דאינקיב תתאה רש"י: קרמא עילאה. המחובר לגולגולת מבפנים: ואע"ג דלא אינקיב תתאה. הקרום הרך שהמוח מונח בתוכו:

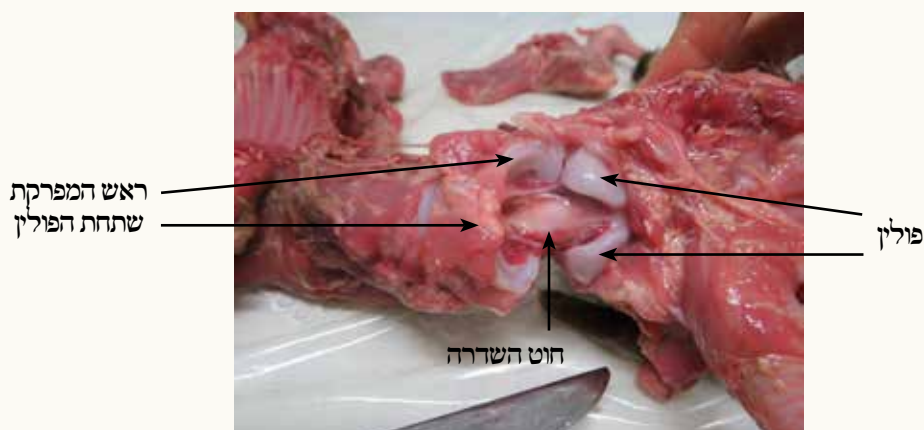
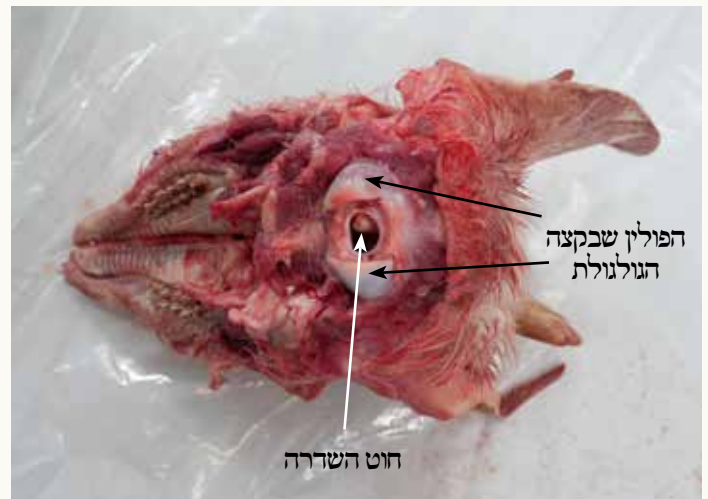
דף מה

שם - כנגדו כביצים ניכר

רש"י: אתה יכול להכיר רביצת המוח שגם להן יש שני קרומים לבד הכיס והאחד חיצון ואחד שהביצים מונחים בו

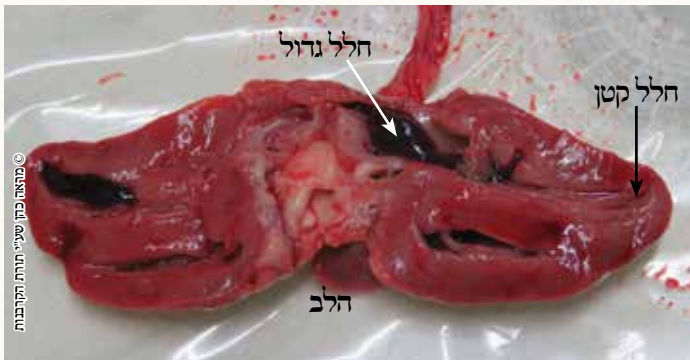

שם - כל מה שבקדירה נדון כמוח התחיל למשוך נדון כחוט השדרה ומהיכן מתחיל לימשך אמר רבי יצחק בר נחמני לדידי מיפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי כמין שני פולין יש מונחין על פי הקדרה מן הפולין ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוץ כלחוץ

דף מה

דף מה ע"ב - ניקב הלב לבית חללו: בעי רבי זירא לבית חלל קטן או לבית חלל גדול
 רש"י: חלל גדול. חלל האמצעי: חלל קטן. הרבה חדריים קטנים יש לו סביב:

*בחלוקת חדרי הלב יעויין בתבואות שור ריש ס' מ'.

הלב פתוח ובתוכו הרבה חללים

שם - עד היכן חוט השדרה אמר רב יהודה אמר שמואל עד בין הפרשות.... עד אחת טרפה שלישית כשרה שניה איני יודע

רש"י: עד מקום שהוא מתפרש ומתפצל פצולין. כנגד הירכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא ראש א' לירך זו ואחד לזו והאמצעי יורד לזנב

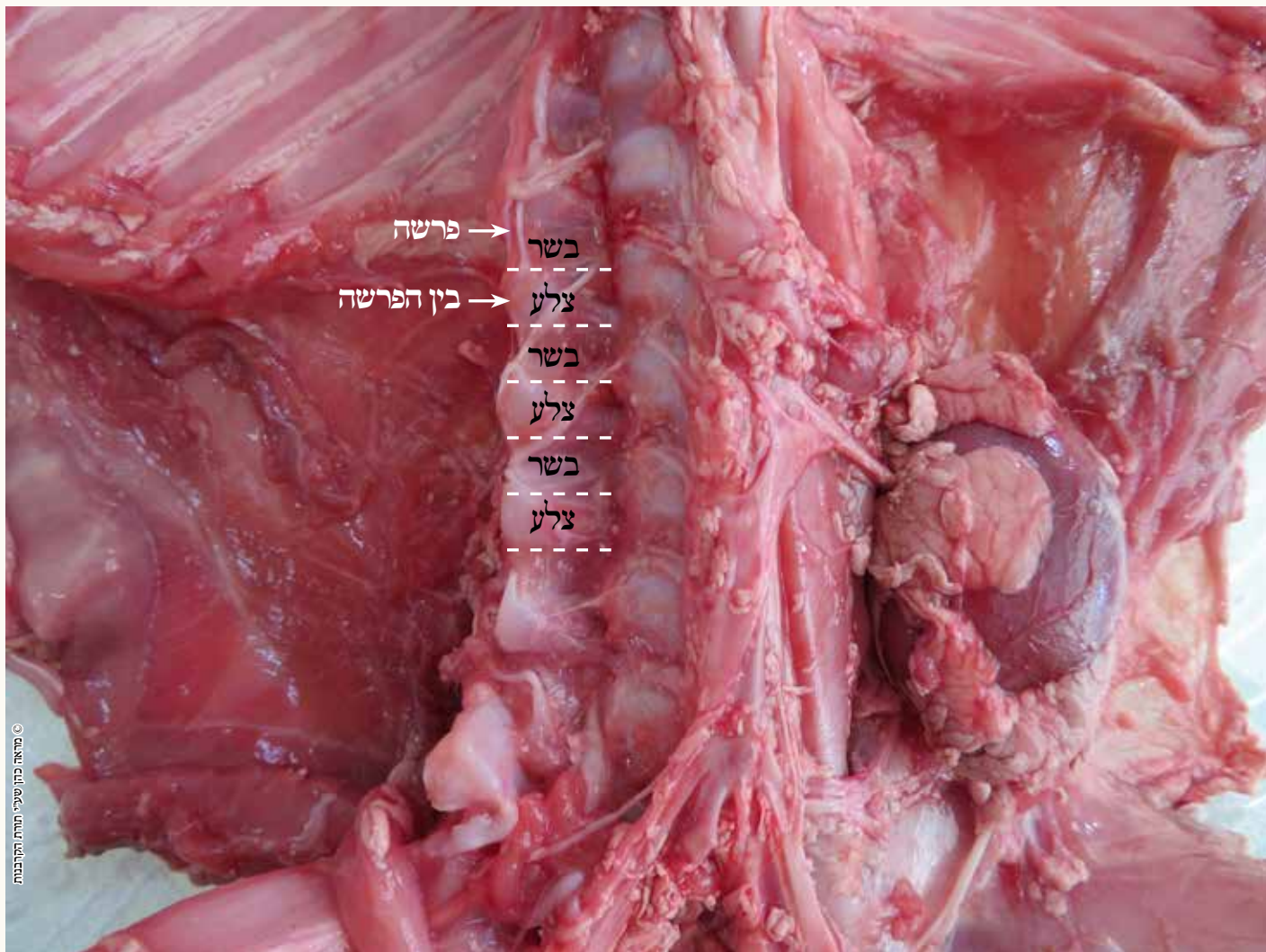
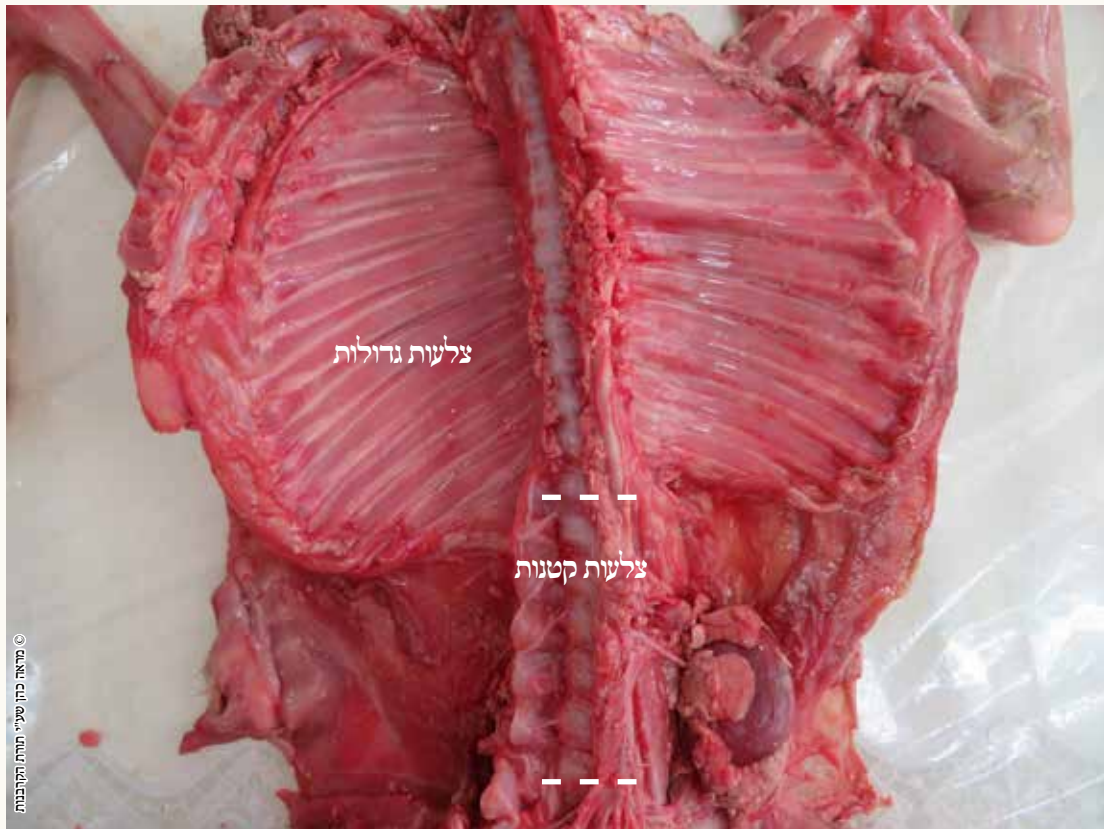
העצם שבמרכז התמונה נקראת 'עצם הפרשות', והיא מורכבת מחמש חוליות הדבוקות זו בזו בקצה השדרה (ובהמשכן מחובר הזנב). בתמונה מסומנים פיצולי הפרשות משני צדדי העצם לכל אורכה. העצמות שמן הצדדים הם ראשי הירכיים הרוכבים על ראש 'עצם הפרשות'.

שלושת ה'פרשות' - פיצולי הגיד היוצאים מחוט השדרה ויורדים לרגל הבהמה

דף מז

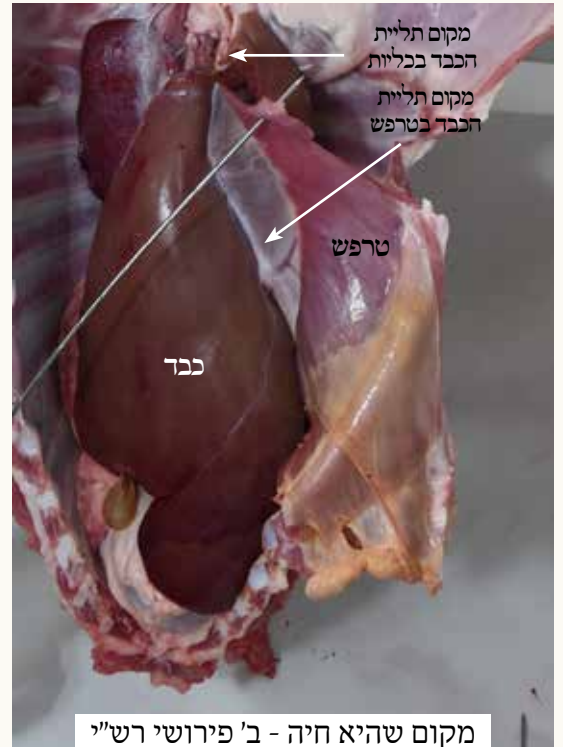
דף מז ע"א

רש"י (ד"ה מאי לאו) לשון אחר בין הפרשות הן צלעות קטנות של אליה. פרשות הוא בשר המפריש בין צלע לצלע...

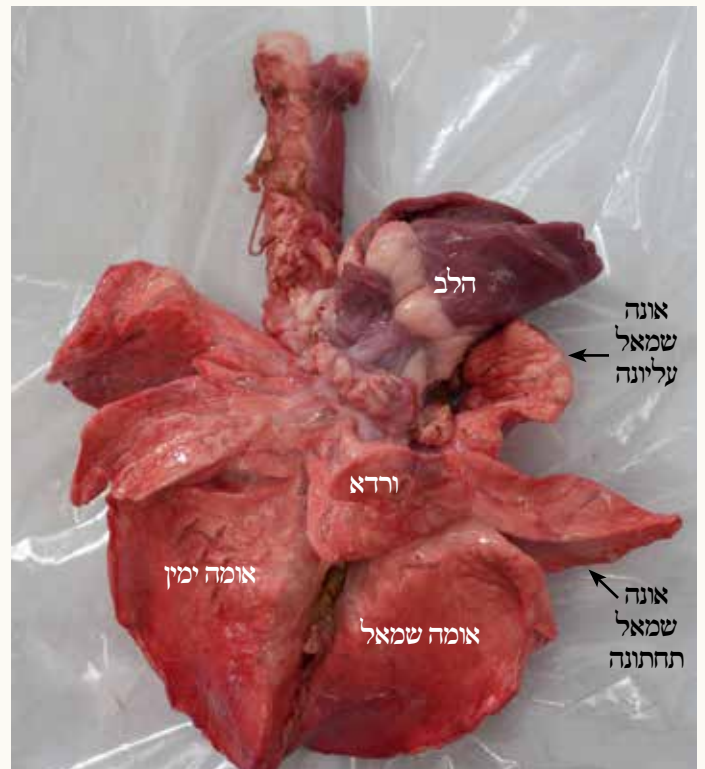
דף מז

שם (הכוונה לדף מז)
הילכך בעיני כזית מרה ובעיני כזית במקום שהיא חיה

דף מז

דף מז ע"א
ה' אוני אית לה לריאה אפה כלפי גברא תלתא מימינא ותרתי משמאלא...
וקרו לה טבחי עינוניתא דוורדא

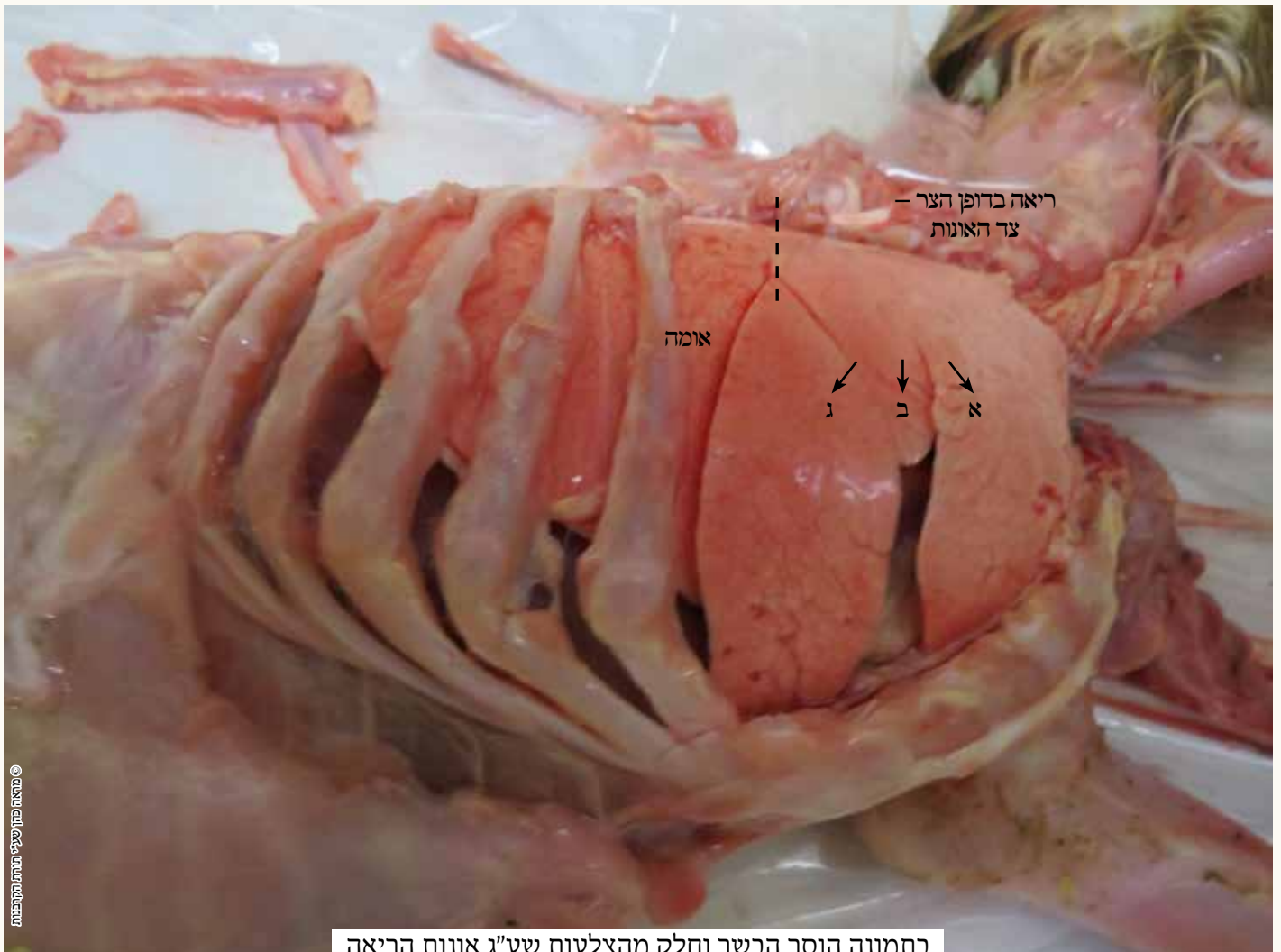

בתמונה מימין נראים שתי אונות השמאל, בתמונה משמאל נראים שלושת אונות הימין, במרכז הריאה - העינוניתא דוורדא

דף מח

דף מח ע"א

ריאה שנקבה ודופן סותמתה כשרה

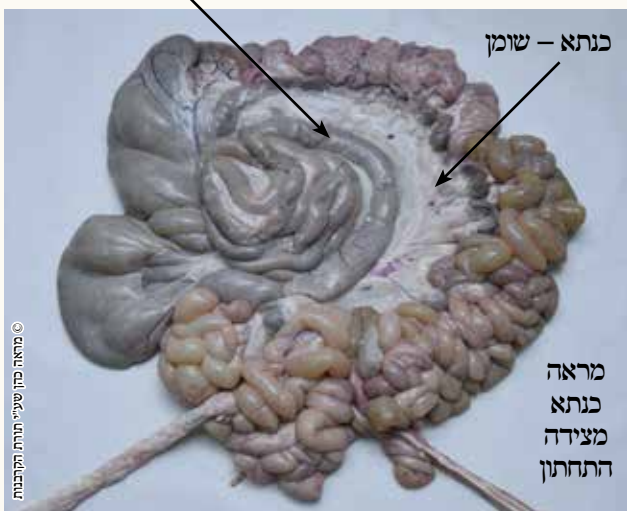

בתמונה הוסר הבשר וחלק מהצלעות שע"ג אונות הריאה

דף מח ע"ב - האי הדורא דכנתא דאינקיב להרי חבריה מגין עליה

רש"י: הדורא דכנתא. דקין הסובבין אותו סביב כעגולה:

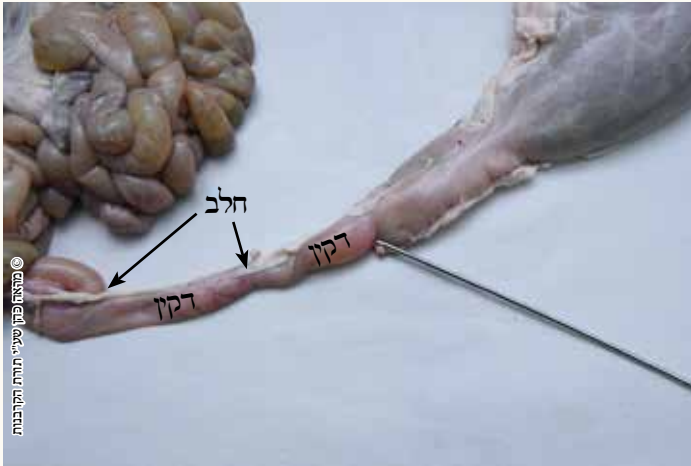
הדורא דכנתא מלופף בצורת פ' כפולה

דף מט

דף מט ע"ב - להביא חלב שעל גבי הדקין

רש"י: לקמן (דף צג). אמרינן ריש מעיא באמתא בעי גרירה וזהו חלב שעל הדקין כשהמעים מתחילים לימשך מן הקיבה הוי חלב שעל הדקין אסור עד אמה

שם - חלב העשוי ככובע אינו סותם היכא אמרי לה חיטי דכרכשא

רש"י: חלב שעל חלחולת המוציאה ריעי שקורין טבחייא עשוי קרטין קרטין כעין חטים ואם ניקבה ואותו חלב סותמה לא מהני וטרפה וקרטין עגולין הן כמו כובע:

דף מט

שם - ואמרי לה טרפשא דליבא
 רש"י: שומן הלב עשוי ככובע והלב נחבא בו

© מראה כהן שני תורת הקרבנות

דף נ

דף נ ע"א - דאקשתא כולי עלמא לא פליגי דאסיר כי פליגי דאייתרא
 רש"י (ד"ה ולדידן): והיינו דאייתרא חלב שבמקום היתר שהקיבה עשויה כקשת ומבחוץ קרי
 דאקשתא ומבפנים לעוגל קרי דאייתרא חבל

© מראה כהן שני תורת הקרבנות

מראה קיבת שליל להמחשת גבול חלב הקיבה וחלב המכסה המחובר אליו

הזמנת שיעורי המחשה על אלו טריפות
 לרגל לימוד פרק אלו טריפות בדף היומי
 זו ההזדמנות שלך לראות להבין ולחוש את הדברים מקרוב

להזמנת שיעורים ומצגות בכל נושא כשרות הבשר ניתן ליצור קשר בטלפון 052-7161760

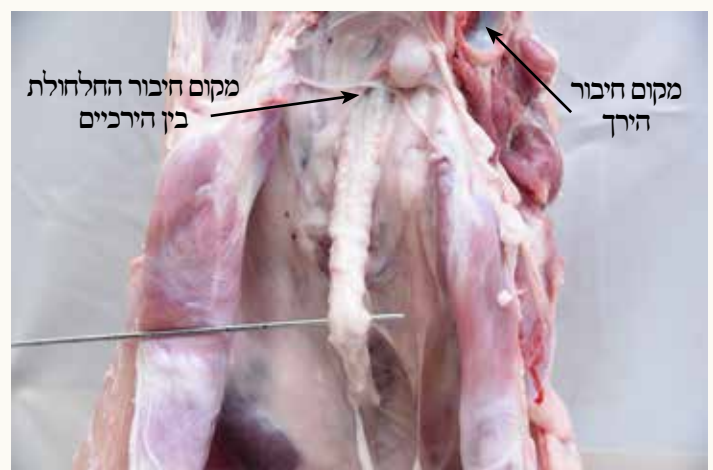
הדף

שם

רש"י (ד"ה דאקשתא)... שאינו מחובר אלא באמצע הקשת שקורין פישט"א

שם - חלחולת שניקבה כשרה הואיל ויריכים מעמידות אותה רש"י: מעמידות. סותמות אותה שהרי אדוקה בהן:

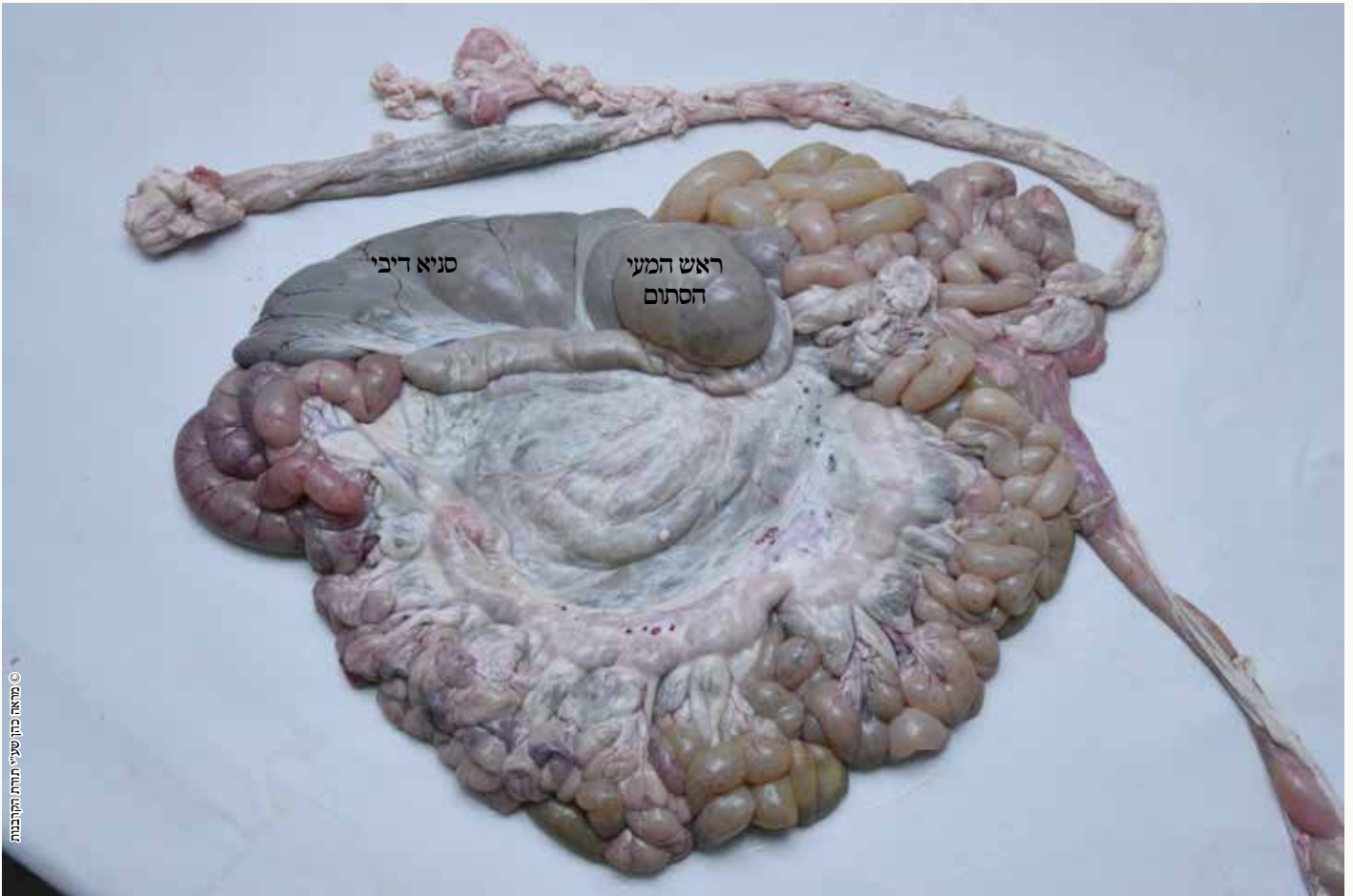

הוצאות עריכת הגיליון רבות מאוד ניתן להשתתף להקדיש ולהנציח במייל 7619185@gmail.com או 050-4111791

זכות מיוחדת לסייע בהוצאת הספר 'חלב דם וגיד הנשה' המקיף בצורה שעוד לא נראתה סוגיות רבות וקשות בנושאים אלו בליווי תמונות ייחודיות שעוד לא נראו בעולם התורה

דף נ

דף נ ע"ב - אי זו היא כרס הפנימי סניא דיבי
רש"י: והוא עשוי ככיס וסתום בראשו

שם - מן המיצר ולמטה

רש"י: ממקום שהכרס הולך ומיצר לצד הוושט הוא קרוי פנימי מפני שנחבא בדופני החזה:

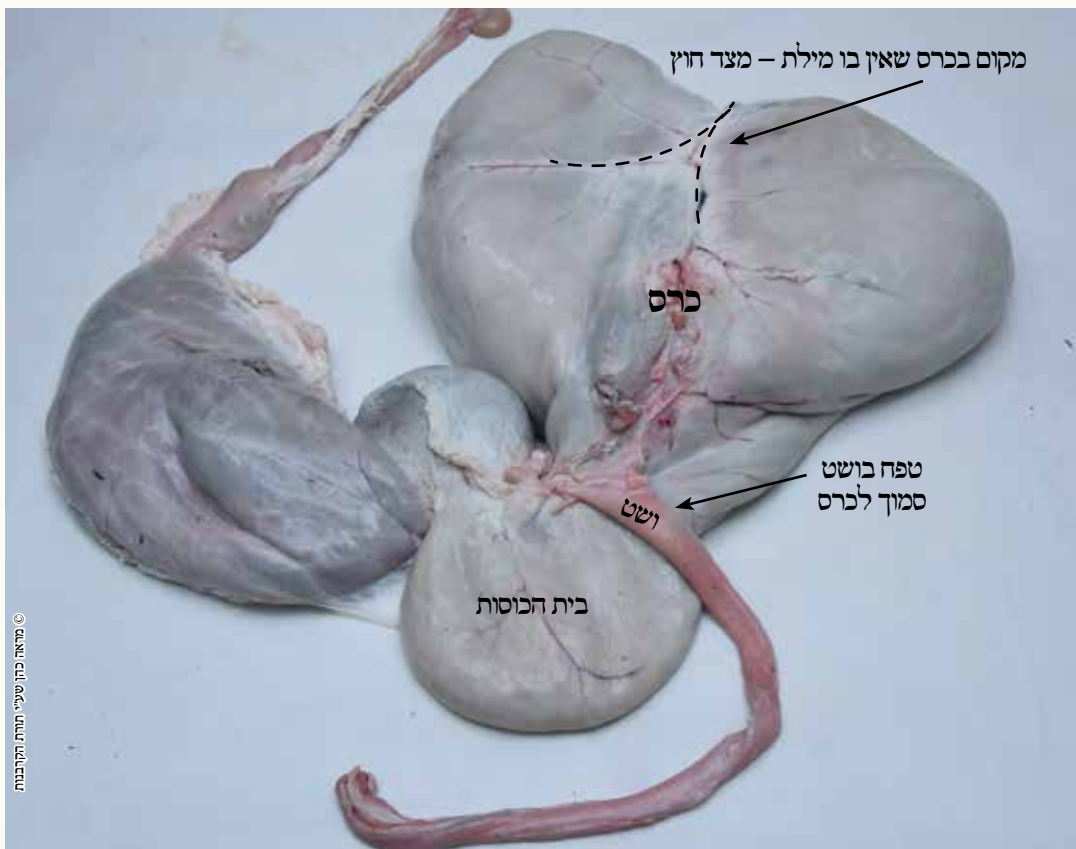
הדף

שם - מקום שאין בו מילת

רש"י: מקום יש בכרס חלק שאין שם אותו צמר שגוררין ברותחים מן הכרס:

שם - טפח בוושט סמוך לכרס זו היא כרס הפנימית

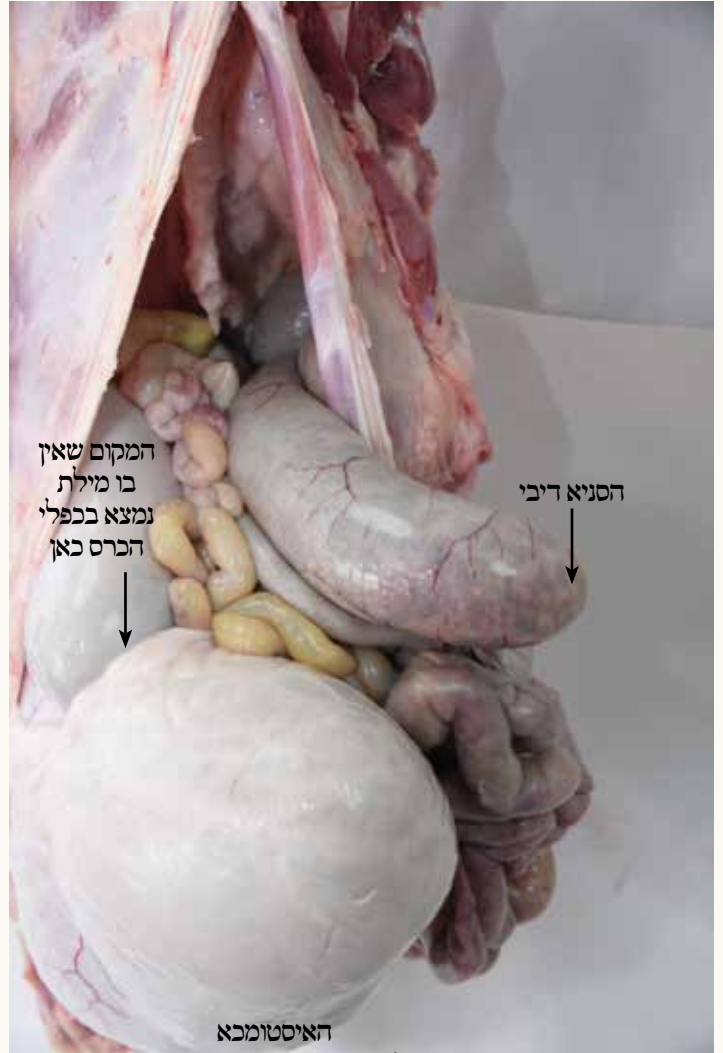

דף נ

שם

מאי מפרעתא – היכא דפרעי טבחיו... מולחו שייכי בדרבה.

רש"י: סניא דיבי ואיסתומכא ומקום שאין בו מילת כולן באותו צד עומדים או למעלה או למטה

האיסטומכא
(לפירוש הערוך והו פתח בית הכסות)
נמצא כאן

תירוצו של רבי אבינא שהוא הטפח הסמוך לוושט אינו כנגד פתיחת הבטן כיון שהושט יורד באמצע חלל הבטן, וכן תירוצם של בני מערבא שכל הכרס הוא הכרס הפנימי הרי שלא כל הכרס כנגד מקום פתיחת הבטן.

דף נב

דף נב ע"א - אלו הן רוב צלעות שש מכאן ושש מכאן או אחת עשרה מכאן ואחת מכאן רש"י: כ"ב צלעות גדולים שיש בהן מוח יש לה לבהמה י"א מכאן וי"א מכאן ורוב שלהן הוי י"ב:

י"ג הצלעות הגדולות אשר י"א מתוכם מטריפות בשבירתן. (יעויין ש"ך ס' נ"ד בזיהוי י"א הצלעות)

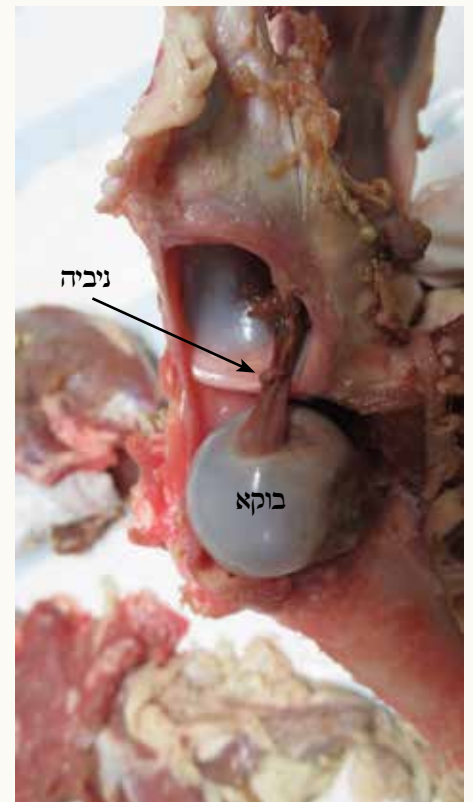
דף נד

דף נד ע"ב - האי בוקא דאטמא דשף מדוכתיה טרפה ורבא אמר כשרה ואי איפסיק ניביה טרפה

רש"י: ניביה. גיד שבראשו שמחובר בחור וקטן הוא מאד:

בוקא דאטמא שנחתכה ממקומה

ניביה

בוקא

דף נה

דף נה ע"א - לקתה
בכוליא אחת טרפה
אמרי במערבא
והוא דמטאי לקותא
למקום חריץ והיכא
מקום חריץ לחיורא
דתותי מתני
רש"י: למקום חריץ.
שהגידין מעורין שם
והוא אמצעית הכוליא:

כליות כבש קטן

כליות בהמה קטנה - הגידים מכוסים בחלב

כליית כבש חתוכה לארכה

דף נה

דף נה ע"ב - לא אמרן אלא בקולשיה אבל בסומכיה טריפה רש"י (ד"ה בסומכיה): בעביו למעלה

ניכר על ידי הקרום מקום חיבור הטחול לכרס

טחול בהמה דקה

טחול בהמה גסה [הטחול ברייתו כבריית הלשון. טור ריש סי' מג]

שם
אלו שעורותיהן כבשרן
עור בית הפרסות
רש"י: מן הארכובה
ולמטה דלא הוי עור
מפני שהוא רך:

זה שלב את העבודה

סדרת הספרים המפורסמת על עבודת הקרבנות בליווי תמונות המחשה מרהיבות

כל פרטי הלכות ההקדמה וההקטרה בליווי תמונות המחשה מרהיבות - בתלת מימד
מקורות מפורטים לכל הלכה | בהסכמת והמלצת גדולי ישראל מכל החוגים והעדות
בהוצאת מראה כהן שע"י מכון תורת הקרבנות

איזרוזו מקומן

לראשונה ניתן להבין כל פרט
מהמשניות הנאמרות מידי בוקר
בתפילת שחרית בליווי תמונות
על כל שלב

פותח שער לצעירים ומבוגרים
לכלל פרטי סוגי עבודות
הקרבנות השונים הטאת עולה
אשם ושלמים בכור מעשר ופסח

מחיר 60 ₪
להשיג בדוכני בלוי בלבד

ספר ה'קטורת'

יצירת מופת על כל
סממני הקטורת
וסדר ההקטרה
בבית המקדש

מחיר 60 ₪ בלבד
מסובסד

כתיבת
הספרים
המבחרות
400
עמודים!!!

מנחות הציבור

מנחת העומר
בחג הפסח,
שתי הלחם בחג
השבועות, ולחם
הפנים מידי שבת

מחיר 60 ₪

מנחות היחיד חובה ונדבה

פרוט מרתק על כל שלבי ההכנה
וההקדמה של מנחת סולת, מחבת
מרחשת, מאפה תנור חלות ורקיקין
מנחת הכהן הגדול [חביתין] מנחת
חינוך שכל כהן חייב להביא
בתחילת עבודתו במקדש, חוטא
קנאות ונסכים

מחיר 70 ₪
בפול 100 ₪

עמודים!!!
360

שני ספרים בכרך אחד

יצירות מופת מרתקת בליווי מאות תמונות מרהיבות
הספרים שסייעו לרבים להבין ולהתחבר לעבודת הקרבנות בבית המקדש

בני ברק: הרייפוס, חו"א 34 ק"ג 24 שעות ביממה | יונה, סוקולוב 6 בחצר 03-6189607 | מודיעין עילית: הופמן, שאגת אריה 08-9298507
ירושלים: שרגא, המ"ג 31 | בית שמש: ישראלי, אמרי אמת 3 | 052-7698113 | וינטרוב, רבינא 7 | 052-7626896
אופקים: לוי, האר"י 6 | צפת: אהרון, צה"ל 5 | 054-8475985 | אחיסמך: שבררון, שבטי ישראל 16 | 08-6188405

מומלץ להאם לפני הנעה למקודי הרבישה. ניתן להזמין בתוספת דמי משלוח עד הבית אצל בלוי ספרים בחנות הדיגיטלית או 052-7647733. וכן בקבצי PDF בחנות הספרים של קול הלשון